NSAN MATEO
RA MĄCA HOGA T'ØDE NÚ'Ą BI 'ŸOFO NSAN MATEO

Yá mʉdi ją'i de ra Jesucristo
(Lc. 3:23-38)

1 Nurá mʉdi nuna t'ofoną ma da mą to'o gue'ʉ yá
mbøxita ra Jesucristo. 'Na de gue'ʉ ndu ra Davi ne
ndu ra Abrá.
2 Ra Abrá bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra Isaac, y
ra Isaac bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra Cobo, y ra
Cobo bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra Judá co ma'ra
yá cu.
3 Ra Judá co rá 'bɛhñą rá thuhu ra Tamar bi
mɛ'tsa yoho yá t'ʉ yá thuhu ra Fare ne ra Sara. Y
ra Fare bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra Esrom, y ra
Esrom bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra Aram.
4 Y ra Aram bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra Ami-
nadab, y ra Aminadab bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu
ra Naasón, y ra Naasón bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu
ra Salmón.
5 Y ra Salmón co rá 'bɛhñą rá thuhu ra Raab bi
mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra Boos, y ra Boos co rá
'bɛhñą rá thuhu ra Rut bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu
ra Obed, y ra Obed bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra
Isaí.
6 Y ra Isaí bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra Davi
nú'ą bi ndą de ya me Israel. Y ra ndą Davi bi
mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra Salomó, y nurá nąną ra
Salomó go gue'ą mrá 'bɛhñą hmąhą ndu ra Uría.
7 Y ra Salomó bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra
Roboam, y ra Roboam bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu

ra Abías, y ra Abías bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra Asa.
8 Y ra Asa bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra Josafa, y
ra Josafa bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra Joram, y ra
Joram bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra Usía.
9 Y ra Usía bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra Jotam,
y ra Jotam bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra Acás, y ra
Acás bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra Esequía.
10 Y ra Esequía bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra
Manase, y ra Manase bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu
ra Amón, y ra Amón bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra
Josía.
11 Y ra Josía bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra Jeconía
co ma'ra yá cu. Y nuya pa'ʉ mi ts'ixa nts'a̱hni ya
me Israel pa ja ra hnini Babilonia.

12 Ha nuya pa'ʉ ra Jeconía bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá
thuhu ra Salatiel, y ra Salatiel bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá
thuhu ra Sorobabel.
13 Y ra Sorobabel bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu
ra Abiu, y ra Abiu bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu
ra Eliaquim, y ra Eliaquim bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá
thuhu ra Asor.
14 Y ra Asor bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra Sadoc,
y ra Sadoc bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra Aquim, y
ra Aquim bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra Eliud.
15 Y ra Eliud bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra
Eleasar, y ra Eleasar bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu
ra Matán, y ra Matán bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra
Cobo.
16 Y ra Cobo bi mɛ'tsa 'nará t'ʉ rá thuhu ra Jose
nú'a̱ to'o rá da̱me ra Maria. Y ra Maria go gue'a̱ rá
na̱na̱ ra Jesu nú'a̱ bi thu'mbabi nehe ra Cristo nú'a̱
rá 'mɛhni Aju̱a̱ pa e da nda̱.

17 Y de gatho yá mbøxita, yá dạnga xita
ne yá xita'ạ, desde ra Abrá asta ra Davi mi
'rɛt'amagoho'ʉ. Nepʉ yá mbøxita, yá dạnga xita
ne yá xita'ạ, desde ra Davi asta nu mi ts'ixa
nts'ạhni ya me Israel pa ja ra hnini Babilonia
mi 'rɛt'amagoho ya xita. Y yá mbøxita, yá dạnga
xita ne yá xita'ạ, desde mi ts'ixa nts'ạhni asta bi
'mʉi ra Jesucristo mi 'rɛt'amagoho ya xita.

Rá 'bʉi ra Jesucristo
(Lc. 2:1-7)

18 Y nunabya go guehna ra 'bede de rá 'bʉi
ra Jesucristo: Ra Maria xqui t'adi pa da nthạtui
ra Jose, pe himbi 'mʉhui 'bestho. Nepʉ nu'ạ́ bi
nda'thi co rá ts'ɛdi rá Mạca Ndạhi Ajuạ.
19 Pe ra Jose mrá hojạ'i hangue himbi ne da
'bɛtua rá tsa ra Maria co ya jạ'i, mi ne da hyɛpʉ
mant'ạguitho pa ya hinxa nthạtuihmạ.
20 Nu'ạ́ bi beni gue ya hinda nthạtui ngue'ạ bi
bạdi gue ya mi da'thi'ạ. Pe Ajuạ bi mɛhna 'nará
ɛnxɛ pa bi zofo dega t'i ne bi 'ñembabi:
—Nu'i nugue Jose rá t'ʉ'i ra ndạ Davi, oguí beni
gui hyɛpʉ. Oguí tsu gui nthạtui ra Maria, ngue'ạ
nu'ạ́ da'thi pe co rá ts'ɛdi ra Mạca Ndạhi.
21 Nu'ạ́ ma da mɛ'tsa 'nara zi bạtsi, y nura zi
bạtsi'ạ gui hñʊ'mbabi drá thuhu ra JESU, ngue'ạ go
gue'ạ ma da pøhø yá jạ'i de yá ts'oqui.
22 Bi njabʉ pa bi nja ngu nú'ạ xqui mạnga 'na de
nuyá 'mɛhni Ajuạ maya'bʉ gue bi 'ñena:
23 'Nara nxutsi ma da nda'thi da 'mʉ rá bạtsi
ne da thu'mbabi rá thuhu Emanuel.
Nú'ạ ra thuhu'ạ rí bøni da 'ñena, Ajuạ 'bʉi con
guecjʉ.

24 Nepʉ bi nuhu ra Jose, ne bi nthạtui ra Maria
ngu nú'ạ xqui xipa rá ɛnxɛ Ajuạ.
25 Pe himbi hñuxui asta himbi 'mʉi rá mʉdi t'ʉ,
ne bi hñu'mbabi rá thuhu ra Jesu.

2

'Raya bạdi e bi c'ạ'tsa ra zi bạtsi

1 Nú'ʉ ya pa mrá ndạ ra Erode, gue'bʉ bi 'mʉi
ra Jesu ja ra hnini Belé de ra hai Judea. Ne de
nuya pa'ʉ 'raya hoga bạdi bi 'ñehe de yabʉ ya hai
ngue mbøxhyadi. Bi 'ñehe'ʉ ne bi zøhø ja ra hnini
Jerusale.
2 Nepʉ bi 'ñani'ʉ bi 'ñena:
—¿Habʉ de guecua di 'bʉi rá ndạ ya xodyo nú'ạ
ja guehya xa 'mʉi? Ngue'ạ stá hanthe 'nara tsø
de bøxhyadi y dí pạhe gue go gue'ạ 'nara nt'udi
gue xa 'mʉi 'nara ndạ, hangue stá ehehe pa ga
nsundahe'ạ.
3 Y nu mi 'yøde ra ndạ Erode njabʉ, xi bi ntsu ne
bi du rá mʉi, ne gatho ya me Jerusale bi ntsu nehe,
ne bi du yá mʉi.
4 Ra ndạ Erode 'bestho bi zohna ya ndạ gá macjạ
ne ya xahnate de rá ley ra Moise pa bi 'yambabi'ʉ
te mi mạnga yá hɛ'mi, habʉ dí 'mʉi ra Cristo nú'ạ
ma da ndạ.
5 Y nu'ʉ́ bi 'ñembi:
—Ma da 'mʉi Belé de ra hai Judea, ngue'ạ njabʉ
bi 'yofo rá 'mɛhni Ajuạ gue bi 'ñena:
6 Nú'ahʉ gyá menguhʉ Belé de ra hai Judá,
ma'na xa t'e'ts'a ri nsuhʉ de gatho ma'ra ya hnini
de ra hai Judá,
ngue'ạ de gue'ahʉ ma da bønga 'nara ndạ
nú'ạ da supa rá hnini Ajuạ nú'ạ rá thuhu Israel.

7 Nu'bʉ́ ra Erode bi ñąsɛui 'ramats'ʉ ya bądi ne
bi 'yambabi'ʉ ha'mʉ xqui hyanda ra tsø.
8 Nepʉ bi 'ñembi:
—Rí maha Belé, 'yohʉ gui 'ñanihʉ xá hño habʉ di
'bʉi ra bątsi, y nu xcrí tsʉhʉ güi penjʉ gui xicaguihʉ
pa ga ma ga nsundaga nehe.
9 Y nu mi 'yøde nú'ą bi mąnga ra ndą, nu'ʉ́ bi ma.
Nepʉ nú'ą ra tsø xqui hyant'ʉ mbøxhyadi mi 'bɛt'o
de gue'ʉ mi utua ra 'ñu asta himbi tsøni habʉ mi
'bʉi ra zi bątsi ja bi 'maini ra tsø.
10 Nepʉ ya bądi bi hyanda ra tsø bi 'mai ja 'nara
zi ngu, ne xi bi johya'ʉ.
11 Y bi yʉt'i'ʉ ja ra ngu ne bi hyanda ra zi bątsi
co ra Maria nurá nąną'ą, ne bi ndandiñąhmu'ʉ pa
bi nsunda ra zi bątsi, ne bi xo'tsa yá 'mɛ'tsi mi hñą,
ne bi umba ya 'baha dega oro ne ra t'uts'i ne 'nara
ñʉni mi yʉni xá cʉhi mrá thuhu ra mirra.
12 Ha nuya bądi bi xipabi Ajuą dega t'i gue hinda
mengui'ʉ pa da xipabi ra Erode habʉ xqui zʉdi ra
zi bątsi. Hangue nu'ʉ́ bi pacua ra 'ñu pa bi mengui
ja yá hai.

Ra Jose bi zixa ra bątsi co rá nąną pa Egipto

13 Nu mi menga ya bądi, Ajuą bi mɛhna 'nará
ɛnxɛ pa bi zofo ra Jose dega t'i ne bi 'ñembi:
—Nangui ne tsixa ra zi bątsi co rá nąną, pøñhʉ
yabʉ de guecua. Rí maha ja ra hai Egipto gui
'ba'tuahʉ ra ndą Erode ngue'ą nu'ą́ ma da hyonga
ra zi bątsi pa da hyo, y ja bá 'bʉhʉni asta hinga
xi'a'i güi penjʉ.
14 Nu'bʉ́ ra Jose bi nangui 'bestho ra xuui'ą ne bi
zixa ra zi bątsi co rá nąną pa bi ma Egipto.

15 Y ja bá 'bʉhni'ʉ asta himbi du ra Erode.
Hangue bi nja ngu nú'ạ xqui mạnga rá 'mɛhni Ajuạ
gue Ajuạ bi 'ñena: “Dá pɛnpa ra noya ma T'ʉ pa da
bøni de Egipto.”

Ra ndạ Erode bi manda da tho ya t'ʉca ts'ʉnt'ʉ
nú'ʉ mi 'bʉ Belé

16 Nepʉ ra Erode xi bi bø rá cuɛ nts'ɛdi ngue'ạ
xqui hyat'a ya bạdi. Hangue bi manda da tho
gatho ya zi bạtsi nú'ʉ mi 'bʉi gatho rá ngʉni Belé,
nú'ʉ mi pɛ'tsa yo njɛya pa rí gại, ngue'ạ xqui xipa
ya bạdi gue ya mi pɛ'tsa ngu yo njɛya de xqui
hyanda ra tsø.

17 Y bi njabʉ ngu nú'ạ xqui mạnga ra Jeremía rá
'mɛhni Ajuạ ne bi 'ñena:

18 Bi nt'øde ya dạnga ts'oni ja ra hai de Ramá ne ya
hmafi,
ngue'ạ ra Raque xqui thopabi gatho yá zi bạtsi,
hangue mi zoni ne himbi za to bi hyo'ti.

19 Nepʉ ya de bi du ra Erode, nu'bʉ́ Ajuạ bi
mɛhna ma'na'qui 'nará ɛnxɛ pa bi zofo ra Jose dega
t'i nuni Egipto, ne bi 'ñembi:

20 —Nangui ne tsixa ra zi bạtsi co rá nạnạ ne rí
maha ja ri haihʉ Israel ngue'ạ ya xa du nú'ạ to'o
mi honga ra zi bạtsi pa xa hyo hmạhạ.

21 Nu'bʉ́ nu'ạ́ bi nangui bi zixa ra zi bạtsi co rá
nạnạ y bi mengui pa ja yá hai Israel.

22 Pe ra Jose bi 'yøde gue ra Arquelao rá t'ʉ ra
Erode go mrá mpøte de rá 'bɛfi rá dada ne bi ndạ
ja ra hai Judea, hangue mi tsu da zøni ja nú'ạ ra
hai'ạ. Nu'bʉ́ Ajuạ bi xipi dega t'i gue da ma ja ra
hai Galilea.

23 Y bi zøni'ʉ bi 'mʉhni ja 'nara hnini rá thuhu
Nasare, pa bi njabʉ ngu nú'ą xqui mąnga 'rayá
'mɛhni Ajuą gue ra Jesu ma da t'embabi gue ra me
Nasare.

3

Ra Xuua Xi'tsate mi zofo ya jąʼi ja ra mbonthi
(Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

1 'Mɛfa bi mʉdi ra Xuua Xi'tsate bi zofo ya jąʼi ja
'nara mbonthi nuni Judea.
2 Ne mi xipa ya jąʼi mi ena:
—Ntsø'mhʉ ne ñobrihʉ ngue'ą ra ndą de ma-
hets'i ya 'bestho xa 'ñepʉ pa da ndą.
3 Nura Xuua go gue'ą ra jąʼi xqui mąnga ra bądi
Isaía maya'bʉ gue ma da 'ñehe, ne bi 'ñena:
'Nara jąʼi ma da ñą nts'ɛdi ja ra mbonthi ne ma da
'ñena:
“Hocuahʉ xá hño rá 'ñu ra zi Hmu,
juąnhʉ gatho ya ts'aca'ñu.”
4 Y nu'ą mrá he ra Xuua, mri hñe dega xicameyo,
ne mri ngʉt'a 'nara ngʉt'i dega xifri. Y numrá
hñuni'ą, mi tsi ya hoga nc'oto ne ya t'afi dega sefi.
5 Y xi mi tsøni ndunthi ya jąʼi habʉ mi 'bʉ'ą pa da
'yøde nú'ą mi mąñ'ą, nuya me Jerusale ne gatho ya
me Judea, ne gatho nuya jąʼi mi 'bʉi ja rá nthets'i
ra dąthe Jordá.
6 Nepʉ ra Xuua mi xi'tsa ya jąʼi ja ra dąthe Jordá
nú'ʉ mi njuąni de yá ts'oqui.
7 Y ndunthi ya fariseo ne ya saduceo mi tsøni
habʉ mi xi'tsate ra Xuua. Nu'ʉ́ mi t'embi gue ya
fariseo ne ya saduceo po nú'ą ra jamfri mi pɛ'tsi'ʉ.
Ora bi hyanda ra Xuua mi tsønini'ʉ bi 'ñembabi:

—¡Nú'ahʉ gyá ts'o'mʉihʉ guí njahʉ ngu ya zate qu'eña! ¿Hanja xcá ehehʉua? ¿Ha guí ne gui 'ba'tuabihʉ hmahá rá cuɛ Ajuá xa 'ñepʉ?

8 Mahyoni gui 'yøthʉ nú'á xá hño pa da hnequi gue xi majuáni ya xcá ntsø'mhʉ de ri ts'oquihʉ.

9 Ogrí 'ñets'ihʉ gui 'ñeñhʉ gue ngue'á yá t'ʉ'a'ihʉ ra Abrá hinda ma da zʉ'ahʉ rá cuɛ Ajuá. Ngue'á nuga dí xi'ahʉ gue Ajuá tsa da 'øt'e asta nuya ya do nehe da njá'i y da nt'ʉ de ra Abrá.

10 Y dí xi'ahʉ gue nubya ya 'bʉi 'na to'o há ra t'égui pa da zɛcua yá 'yʉ ya za. Gatho nú'ʉ ya za hingui unga yá hoga fruta da ts'ɛqui pa da thøt'a ja ra tsibi.

11 Nuga dí xi'ts'a'ihʉ co ra dehe ngue'á ya gá ntsø'mhʉ de ri ts'oquihʉ, pe xa 'ñepʉ ma'na bra 'bɛfa de gueque nú'á to'o ma da xi'ts'a'ihʉ co ra Máca Ndáhi nú'á ma da 'mʉi ja ri corasohʉ ne xi di ja rá ts'ɛdi ngu ra tsibi. Nú'á bra 'bɛfa de guecagui xi ma'na ja rá ts'ɛdi y hindí 'ñepcagui nixi ga há'tsuabi yá thiza.

12 Y nu'á há, go gue'á tsa da mica ra trigo ne da munts'a nú'á xá hño pa da mɛ'tsi, y nura paha da 'ueque pa da tsát'a ja ra tsibi nú'á hinhya'mʉ ma da huet'i.

Rá sistehe ra Jesu
(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

13 'Mɛfa ra Jesu xqui 'ñehe de Galilea pa mri ma ja ra dáthe Jordá habʉ mi 'bʉ ra Xuua pa da nxistehe'á.

14 Pe ra Xuua himi ne da xi'tsa ra Jesu, ne bi 'ñembi:

—¿Ha xcá ehe pa go ga xi'ts'a'i? Nu'i go rí 'ñepi gui xiscagui.

15 Nepʉ ra Jesu bi dạdi bi 'ñembi:
—Go da xiscaguigue pa njabʉ ga ø'tuabihʉ gatho yá hmanda Ajuạ.
Nu'bʉ́ ra Xuua bi xi'tsa ra Jesu.
16 Y nu mi uadi bi nxistehe, bi bøts'e de ja ra dehe, nepʉ bi xogui mahets'i ne bi hyanda rá Mạca Ndạhi Ajuạ bá cại ngu 'nara zi domitsu ne bi 'ñe bi zøhø ja gue'ạ.
17 Y bi nt'øde 'nara noya de mahets'i ne bi 'ñena:
—Nuni go guehni ma hmạca T'ʉ, ne xi dí hopa rá 'mʉi.

4

Ra ts'ondạhi mi xaxa ra Jesu
(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

1 Nepʉ rá Mạca Ndạhi Ajuạ bi zixa ra Jesu ja ra 'yo'mtha pa ja da nthɛuini ra ts'ondạhi pa da japi hmạhạ da 'yøt'a 'nara ts'ot'øt'e.
2 Nuni ja bi beheni ra Jesu hinte bi zi ñote ma pa ne ñote xuui, ne 'mɛfa bi zʉ ra thuhu.
3 Nepʉ de gue'ạ bi zøni ra ts'ondạhi há mi 'bʉi'ạ, ne bi mʉdi bi xaxi ne bi 'ñembabi:
—'Bʉ go gue'e rá T'ʉ'i Ajuạ, japa nuya ya do da nthuhme xạ.
4 Pe nu'ạ́ bi dạti ne bi 'ñembabi:
—Xa nt'ofo ja ra Mạca T'ofo gue ra jạ'i hingue hønsɛ po ra thuhme da 'mʉi, gatho nú'ạ mạ Ajuạ go gue'ạ umba rá te ra jạ'i.
5 Nepʉ ra ts'ondạhi bi zixa ra Jesu ja ra mạca hnini Jerusale, ne bi pø'tsa mañạ ja ra ndạnijạ.
6 Ne bi 'ñembabi:

—'Bʉ xi majuạni rá T'ʉ'i Ajuạ, 'yɛnga ra sagui pa nja'ti, ngue'ạ xa nt'ofo ja ra Mạca T'ofo ne ena njaua:
Ajuạ da pɛhna yá ɛnxɛ pa da su'a'i
ne da mip'a ri 'yɛ
pa njabʉ hingui tsama'ñʉ ri ua nu xcrí tsønga ja ra hai.
7 Nepʉ ra Jesu bi 'ñembabi'ạ:
—Xa nt'ofo nehe ja ra Mạca T'ofo: “Oguí xaxa Ajuạ ri Hmu pa gui 'ñena gue da max'a'i.”
8 Nepʉ ma'na'qui ra ts'ondạhi bi zixa ra Jesu ja 'nara t'øhø xi mrá hñets'i pa bi yopa xaxi, ne bi 'ñutuabi gatho ya hnini de rá ngʉni ra ximhai con gatho yá hño nú'ạ mi ja.
9 Y bi 'ñembi:
—Gatho nuyʉ ya hnini guí handi ga 'ra'i 'bʉ gui ndandiñạhmu ne gui nsundagui.
10 Nepʉ ra Jesu bi 'ñembi:
—'Uegue de gueque Satá. Xa nt'ofo ja ra Mạca T'ofo gue Ajuạ ri Hmu go gue'ạ gui nsunda, ne hønsɛ'ạ gui pɛpabi.
11 Nepʉ ra ts'ondạhi 'bestho bi 'uegue de ra Jesu, ne bi zø yá ɛnxɛ Ajuạ bi umbabi te da zi.

Ra Jesu bi mʉdi rá 'bɛfi nuni Galilea
(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

12 'Mɛfa bi 'yøde ra Jesu gue ra Xuua Xi'tsate mi ofadi. Nu'bʉ́ nu'ạ́ 'bestho bi mengui pa ja ra hai Galilea.
13 Y ja bá 'bʉhni ja ra hnini Nasare. Nepʉ de guehni bi ma bá 'bʉ Ncapernau guetbʉ ja rá ñạni ra ndehe habʉ mi ja yá hai ra Sabuló ne ra Neftalí.
14 Y bi njabʉ ngu nú'ạ xqui mạnga ra bạdi Isaía de nú'ạ ra hai'ạ ne bi 'ñena:

15 De yʉhyadi de ra dạthe Jordá ja jani rá hai ra
Sabuló ne rá hai ra Neftalí,
ja thohnitho ra 'ñu rí ma pa ja ra ndehe,
ja guehni ra hai Galilea habʉ 'bʉi ndunthi ya jạ'i
nú'ʉ hingyá xodyo.
16 Y nuya mengu de nú'ạ ra hai'ạ xqui 'mɛdi hmạhạ
ja 'nara dạnga 'bɛxuui,
pe nubyá hạ, ya bi nja ra hyats'i ja nú'ạ ra hai'ạ.
Njabʉ gue'ạ xqui mạnga ra bạdi Isaía.
17 Desde ya pa'ʉ ra Jesu bi mʉdi bi zofo ya jạ'i ne
bi 'ñembabi:
—Ntsø'mhʉ ne ñobrihʉ ngue'ạ ya xa zøhø ra Ndạ
de mahets'i pa da ndạ.

Ra Jesu bi zofo goho ya mɛhuạ pa dyá nxadi'ạ (Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

18 Y ra Jesu mi 'yo ja ra ñạnga ndehe Galilea y
bi hyandi mi 'yoni yoho ya 'ñøhø mri ncu, 'na de
gue'ʉ rá thuhu ra Simu nú'ạ bi thu'mbabi nehe ra
Pedro, ha nu'ạ ma'na rá thuhu ra Andre, nú'ʉ́ mi
ɛnt'a yá xit'ạ ja ra ndehe ngue'ạ myá mɛhuạ.
19 Nepʉ ra Jesu bi zofo'ʉ ne bi 'ñembi:
—Bá ehʉ tɛngaguihʉ y ga u't'a'ihʉ gui mpɛhuạhʉ
dega jạ'i.
20 Nu'bʉ́ 'bestho nu'ʉ́ bi zopʉ yá xit'ạ nepʉ bi
dɛni.
21 Y bi 'ño 'na tʉi'ʉ nepʉ bi hyandi mi 'yoni má
yoho ya 'ñøhø mri ncu, 'na rá thuhu ra Cobo y nu
ma'na rá thuhu ra Xuua yá t'ʉ ra Sebedeo, mi o
mbo ra motsa co yá dada mi pø'ta yá xit'ạ. De
guehni ra Jesu bi zofo'ʉ.
22 Nepʉ 'bestho bi zohni'ʉ yá motsa ne yá dada
ne bi dɛna ra Jesu.

Ra Jesu mi xahna ndunthi ya jạ'i
(Lc. 6:17-19)

23 Nu'bɨ́ ra Jesu bi ma bá gat'i gatho rá ngɨni
Galilea y mi cɨt'a ja yá nijạ ya mengu de guehni
pa mi xahni, y mi hạcuabi gatho nu'ạraza ra hñeni
mi pɛ'tsi'ɨ, y mi 'yo mi zofo'ɨ mi embi gue ya xqui
zøhø ra Ndạ de mahets'i pa da ndạ.
24 Y bi ntɨnga ra noya gatho ja ra hai Siria, y bá
ts'impabi gatho ya da'thi nú'ɨ mi pɛ'tsa nu'ạraza
ra hñeni ne nú'ɨ mi pɛ'tsa ya ts'ondạhi ne nú'ɨ xqui
'bɛ yá mfeni ne nú'ɨ mi doua, y gatho mi øthe'ạ.
25 Y ndunthi ya jạ'i bi dɛna ra Jesu, ya me Galilea,
ya me Decapoli, ya me Jerusale, ya me Judea, ne ya
me ri'nandi ra dạthe Jordá.

5

Ra Jesu bi nxahnate ja 'nara t'øhø

1 Ha nu mi hyanda ra Jesu gue ndunthi ya jạ'i
mi 'ñoui, nu'bɨ́ nu'ạ́ bi 'uegue de gue'ɨ ne bi bøxa
ja 'nara t'øhø ne ja bá hudini'ạ. Nepɨ bi zønga yá
nxadi ne ja bi munts'iuini.
2 Y ra Jesu bi mɨdi bi xahni'ɨ ne bi 'ñembi:

Nú'ɨ to'o di johya
(Lc. 6:20-23)

3 —Njạpi nú'ɨ to'o hingui 'ñets'i ja yá mfeni; nú'ɨ́
go gue'ɨ ma da 'mɨi habɨ ri manda Ajuạ, ne da
hñạni'ɨ gatho ya jạpi nú'ɨ yá mɛti Ajuạ.
4 Njạpi nú'ɨ to'o tu yá mɨi; nú'ɨ́ go gue'ɨ ma da
thu'mba yá mɨi.
5 Njạpi nú'ɨ to'o tsɛtatho gatho nú'ạ te epabi;
nú'ɨ́ go gue'ɨ ma da t'umbabi ra ximhai pa go dyá
mɛti'ɨ.

6 Njąpi nú'ʉ to'o ne da 'yøt'e nú'ą xá hño con
gatho yá mʉi; nú'ʉ́ go gue'ʉ da umba Ajuą ngu nú'ą
ne'ʉ.
7 Njąpi nú'ʉ to'o ja yá nthecate; nú'ʉ́ ma da zʉtua
rá nthecate Ajuą nehe.
8 Njąpi nú'ʉ to'o xá nt'axi yá mfeni; nú'ʉ́ ma da
hyanda Ajuą.
9 Njąpi nú'ʉ to'o utua yá miqu'eiui hanja da 'mʉi
te rá entho; nú'ʉ́ go gue'ʉ ma da thu'mbabi dyá
bątsi Ajuą.
10 Njąpi nú'ʉ to'o thogui ya nt'ʉtsate ngue'ą øt'e
nú'ą xá hño; nú'ʉ́ go gue'ʉ ma da 'mʉi habʉ ri
manda Ajuą, ne da hñąni'ʉ gatho ya jąpi nú'ʉ yá
mɛti Ajuą.
11 Ha nu'ahʉ́ Ajuą da jąp'a'ihʉ ora tsañ'ahʉ ya
ją'i ne ʉtsa'ihʉ ne jʉ'ts'ahʉ ya nc'uamba ngue'ą guí
tɛngaguihʉ.
12 Xi da johyahʉ ngue'ą Ajuą ma da 'ra'ahʉ 'nara
dąnga thąhą nuni mahets'i. Njabʉ nehe bi t'ʉtsa
yá 'mɛhni Ajuą nú'ʉ mi 'bʉi ante de gue'ahʉ.

Nu'ahʉ guí njahʉ ngu ra u ne ra ñot'i pa ya mexímhai
(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)

13 Nu'ahʉ guí njahʉ ngu ra u ri cʉqui habʉ t'ʉ'tsi,
ngue'ą guí utuahʉ ra hoga nt'udi ri miqu'eihʉ. Ha
nu'bʉ ra u di otho rá 'ñu, nu'bʉ́ ¿hanja strá cʉhi 'bʉ?
Nu'ą ga øthʉ, ga føthʉbʉ pa da net'a ya ją'i ngue'ą
hinte ri muui.
14 Nu'ahʉ guí njahʉ ngu 'nara ñot'i grí yo'tuahʉ ri
miqu'eihʉ. Nja ngu 'nara hnini bí tø mañą de 'nara
t'øhø hinda za da t'ągui, njabʉ nu'ahʉ nehe, hinda
za gui 'ñąguihʉ ra hoga'mʉi.

15 Nehe 'bʉ ga tsøguehʉ 'nara ñot'i ne ga co'mhʉ
co 'nara caho, nu'bʉ́ hinte da yot'i. Pe nu'bʉ ga
tøtehʉ habʉ ga tøtehʉ, nu'bʉ́ ha̱, da yot'i gatho mbo
ra ngu.
16 Nehe njahʉbʉ gui udihʉ 'nara hoga'mʉi ja yá
thandi ri miqu'eihʉ pa da hyant'a ri hoga'mʉihʉ,
ne njabʉ nu'ʉ́ da nsunda Aju̱a̱ ra Dada nú'a̱ bí 'bʉi
mahets'i.

Ra Jesu bi ma̱ de rá ley ra Moise

17 Oguí beñhʉ gue stá ehe pa ga huata ra ley nú'a̱
bi zogui ra Moise, nixi pa ga huata nú'a̱ bi 'yofo
ma'ra yá 'mɛhni Aju̱a̱ ma Dada. Nuga stá ehe pa
ga øt'e gatho nú'a̱ bi 'yofo'ʉ, ne pa ga xi'ahʉ te rí
bønga nú'a̱ bi 'yofo'ʉ.
18 Xi maju̱ani dí xi'ahʉ gue hinda nhuata ma-
hets'i ni ra ximhai asta gue'bʉ hinda t'øt'e gatho
nú'a̱ ma̱nga ra Ma̱ca T'ofo, ni 'nara noya ni 'nara
letra hinda ma da gotho.
19 Nu'a̱ tó'o hinda 'yøt'a gatho nuya hmanda
ma̱nga ra Ma̱ca T'ofo, masque nú'ʉ xi ya t'ʉca
hmanda, ne njabʉ nehe da 'ñutua ma'ra ya ja̱'i pa
hinda 'yøt'e, nú'a̱ ra ja̱'i'a̱ hinte ma da muui ja rá
hmanda Aju̱a̱. Pe nu'a̱ tó'o da 'yøt'a gatho nuya
ya hmanda ne njabʉ da 'ñutua ma'ra ya ja̱'i pa da
'yøt'e, nú'a̱ ra ja̱'i'a̱ ma da muui ja rá hmanda Aju̱a̱.
20 Dí xi'ahʉ, oxqui ma gui øthʉ ngu øt'a ya fariseo
ne ya xahnate de ra ley, nú'ʉ́ hu yá mʉi gue øt'a
gatho nú'a̱ ma̱nga ra ley pe ya yohmi, ngue'a̱ njabʉ
hinda za gui 'bʉhʉ ja rá hmanda Aju̱a̱.

Ra Jesu bi ma̱ de ra cuɛ
(Lc. 12:57-59)

21 Ya xa t'u't'ahʉ ngu nú'ạ xqui t'utuabi ndu ri
xitahʉ maya'bʉ, gue oxqui hñotehʉ, ngue'ạ nu'ạ
tó'o hote ma da duxa ra ts'oqui ne pɛ'tsi te da dạdi.
22 Pe nuga dí xi'ahʉ gue nu'ạ tó'o da bø rá cuɛ co
rá miqu'eiui, nú'ạ́ ya bi duxa ra ts'oqui ne pɛ'tsi te
da dạdi. Ne nu'ạ tó'o da zanga rá miqu'eiui ne da
'ñembi gue ra 'bɛmfeni, nú'ạ́ ya bi duxa ra ts'oqui
ne pɛ'tsi te da dạdi ja ra ts'ʉtbi. Y nu'ạ tó'o ri ʉtsa
rá miqu'eiui ne ni pa dí hyandi ne da 'ñembi gue
hinte rá fạdi, nú'ạ́ ma dí gut'i ja ra nidu habʉ bí zø
ra tsibi pa nzạntho.
23 'Bʉ 'na de gue'ahʉ gui hạmpahʉ 'nara 'baha
Ajuạ ja ra nijạ ne ja gui beñhʉni gue xcá tsø'tuahʉ
rá mʉi 'nari miqu'eihʉ,
24 ja da tsohʉni hmạhạ ri 'bahahʉ ne penjʉ rí
maha gui 'yaphʉ ra pumbate ri miqu'eihʉ, ne
nu'bʉ́ hạ, bá e gui umfʉ ri 'bahahʉ Ajuạ.
25 Nu'bʉ 'nari ncontrahʉ da ñạp'ahʉ ne da
zix'ahʉ ja ra ts'ʉtbi, cohʉ 'nara cohi ja ra 'ñu pa
ya hingui tsøñhʉ ja ra nzaya, ngue'ạ nu'bʉ gui
tsøñhʉni da manda'ạ da jo'ahʉ fadi.
26 Majuạni dí xi'ahʉ gue hinda za gui pøñhʉ de ra
fadi asta hingui juthʉ gatho ra thai nú'ạ guí tuhʉ.

Ra Jesu bi mạ de ra nts'inga medinthạti

27 Ya xa t'u't'ahʉ ngu nú'ạ xqui t'utuabi ndu ri
xitahʉ maya'bʉ, gue oxqui nzinga medinthạtihʉ.
28 Pe nuga dí xi'ahʉ gue nu'ạ tó'o da hyanda
'nara 'bɛhñạ ne da hyøque, ya bi duxa ra ts'oqui,
ja ra uɛnda ya bi zinga 'nara medinthạti masque
hønsɛ te bi beni de gue'ạ.
29 'Bʉ nuri dahʉ ra 'ñɛi da ja'ahʉ gui 'yøthʉ 'nara
ts'oqui, ma'na xá hño gui hñạihʉ ne gui føthʉbʉ

pa hingui 'yøthʉ 'nara ts'oqui. Ngue'a̱ ma'na xá hño da 'mɛdi 'na xɛni de ri ndo'yohʉ que da t'ɛnt'a gatho ri ndo'yohʉ ja ra nidu.

30 'Bʉ nuri 'yɛhʉ ra 'ñɛi da ja'ahʉ gui 'yøthʉ 'nara ts'oqui, ma'na xá hño gui hyɛcjʉ ne gui føthʉbʉ pa hingui 'yøthʉ 'nara ts'oqui. Ngue'a̱ ma'na xá hño da 'mɛdi 'na xɛni de ri ndo'yohʉ que da t'ɛnt'a gatho ri ndo'yohʉ ja ra nidu.

Ra Jesu bi ma̱ de ra nxuni
(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)

31 Ya xa t'u't'ahʉ ngu nú'a̱ xqui t'utua ndu ri xitahʉ maya'bʉ, gue nu'a̱ tó'o da hyɛpʉ rá 'bɛhña̱ mahyoni da hoca 'nara hɛ'mi dega nxuni.

32 Pe nuga dí xi'ahʉ gue nu'a̱ tó'o da hyɛpʉ rá 'bɛhña̱ ne hinxa dimba 'nara ts'oqui xa 'øt'e co ma'na ra ja̱'i, nu'bʉ́ nurá da̱me'a̱ ri japi da 'øt'a 'nara ts'oqui 'bʉ da hñuxui ma'na ra 'ñøhø. Nehe nura 'ñøhø to'o da ntha̱tui nura 'bɛhña̱'a̱, ya ra zinga medintha̱ti.

Ra Jesu bi ma̱ de nú'ʉ ri jura

33 Nehe ya xa t'u't'ahʉ ngu nú'a̱ xqui t'utua ndu ri xitahʉ maya'bʉ, gue oxqui jurahʉ nú'a̱ hingo maju̱ani, ngue'a̱ nú'a̱ guí jurahʉ ja rá thandi Aju̱a̱ pɛ'tsi te gui 'øthʉ.

34 Pe nuga dí xi'ahʉ, oxqui jurahʉ de 'na ni de ma'na, nixi por mahets'i ngue'a̱ ja bí 'bʉhni Aju̱a̱,

35 nixi po ra ximhai ngue'a̱ ja guecua net'a Aju̱a̱, nixi por Jerusale ngue'a̱ go gue'a̱ rá ma̱ca hnini ra Nda̱ de mahets'i.

36 Nixi gui jurahʉ po ri ña̱xuhʉ, ngue'a̱ hinda za gui japhʉ ni 'nari sta̱hʉ da t'axqui o da po'tsi.

37 Hingue mahyoni gui jurahʉ. 'Bʉ gui mạñhʉ ra
hñạ hạ, nu'bʉ hina hina, ngue'ạ 'bʉ gui jurahʉ go
bí ehe de ra ts'ondạhi.

Ra Jesu bi mạ gue hingui ho to da 'ñɛcate
(Lc. 6:29-30)

38 Ya xa t'u't'ahʉ ngu nú'ạ xqui t'utua ndu ri
xitahʉ maya'bʉ, gue nu'ạ tó'o da zɛmba rá da 'na,
nehe'ạ da ts'ɛmba rá da, y nu'ạ tó'o da do'tua 'nará
ts'i 'na, nehe'ạ da tho'tua 'nará ts'i.
39 Pe nuga dí xi'ahʉ, oxqui nø'tuabihʉ ya
ts'o'mʉi. Nu'bʉ da mɛ't'ahʉ ri hmihʉ ra 'ñɛi, umfʉ
nehe ra ngạhạ da mɛ't'ahʉ.
40 'Bʉ 'nara jạ'i da ne da ñạp'a'i pa da hñạn'a ri
pahnihʉ, umfʉ ri pat'ihʉ nehe.
41 'Bʉ 'nara jạ'i da ne da tu't'ahʉ 'nara 'bats'i pa
gui 'yohʉ 'na kilometro, hñạ'tsuahʉ ma'na kilo-
metro.
42 'Bʉ 'nara jạ'i te da 'ya'ahʉ, umfʉ, ne 'bʉ 'nara
jạ'i da ne te gui hmiphʉ, oxqui cømbahʉ, hmiphʉ.

Mạdihʉ nú'ʉ to'o ri ʉtsa'ihʉ
(Lc. 6:27-28, 32-36)

43 Ya xa t'u't'ahʉ ngu nú'ạ xqui t'utua ndu ri
xitahʉ maya'bʉ, gue gui mạdihʉ ri miqu'eihʉ ne
gui ʉtsahʉ nú'ʉ to'o ri ʉtsa'ihʉ.
44 Pe nuga dí xi'ahʉ gue gui mạdihʉ nú'ʉ to'o ri
ʉtsa'ihʉ. 'Yaphʉ Ajuạ da jạpi nú'ʉ to'o tsañ'ahʉ.
'Yø'tuahʉ ra hño nú'ʉ to'o ʉtsa'ihʉ, ne 'yapabihʉ
Ajuạ po nú'ʉ to'o nøñ'ahʉ ne ɛc'ahʉ.
45 Ngue'ạ nu'bʉ gui øthʉ njabʉ, nu'bʉ́ hạ, grí
hñạts'ihʉ Ajuạ ra Dada bí 'bʉi mahets'i nú'ạ to'o ri
japi da bøxa ra hyadi pa ya hojạ'i ne pa ya ts'o'mʉi,
ne ri japi da 'uại pa ya hojạ'i ne pa ya ts'o'mʉi.

46 'Bʉ grí mạdihʉ hønsɛ nú'ʉ to'o ri mạ'ahʉ, ne nu
ma'ra ya jạ'i hingrí mạdihʉ, hinte ma thạhạ ma gui
hñạnihʉ. ¿Ha gue hingui øt'a njabʉ ya ts'o'mʉi gá
jạ'i nehe?
47 'Bʉ hønsɛ ri cuhʉ guí zɛnguahʉ ne nu ma'ra ya
jạ'i hingui umfʉ ra nzɛngua, ¿te ma hño guí øthʉ
'bʉ? ¿Ha gue hingui øt'a njabʉ nehe nú'ʉ hingyá
gamfri?
48 Mahyoni gui hñojạ'ihʉ con gatho ri miqu'eihʉ,
ngu Ajuạ ra Dada bí 'bʉi mahets'i ra hojạ'i con
gathoguihʉ.

6

Ra Jesu bi mạ de ya hoga 'bɛfi

1 'Øthʉ ya hoga 'bɛfi, pe oguí øthʉ pa gui pønga ri
hmihʉ, ngue'ạ 'bʉ gui øthʉ njabʉ, hinte ma thạhạ
da 'ra'ahʉ Ajuạ ra Dada nú'ạ bí 'bʉi mahets'i.
2 Hangue ora guí uñhʉ 'nara mfats'i pa ya hyoya,
oguí xiphʉ ma'ra te xcá øthʉ ngu øt'a ya 'ñets'i.
Nú'ʉ́ ne dra zʉnt'ua ra trompeta ja yá thandi, ja ya
nijạ ne ja ya tai pa da pønga yá hmi. Xi majuạni dí
xi'ahʉ gue nu'ʉ øt'a njabʉ ya bi hñạnga yá thạhạ,
hangue ya hinte ma thạhạ tø'mi.
3 Pe nu'ahʉ́, 'bʉ gui uñhʉ 'nara mfats'i pa ya
hyoya, osti pạdi ri 'yɛhʉ ra ngạhạ te pɛ ri 'ñɛihʉ.
Pạsɛhɛhʉ, oto xqui petuahʉ.
4 Ha masque mant'ạgui gui unga ri mfats'ihʉ,
pạhʉ gue Ajuạ ra Dada handi te xcá øt'ehʉ
mant'ạgui, y nu'ạ́ ma da gu't'ahʉ, pe hinda
gu't'ahʉ mant'ạgui.

Ra Jesu bi 'ñudi hanja da t'apa Ajuạ
(Lc. 11:2-4)

5 Ora guí aphʉ Ajuạ, oxqui 'yaphʉ ja yá thandi ya
jạ'i ngu øt'a ya 'ñets'i pa da pønga yá hmi. Nu'ʉ́ ri
ho da 'yapa Ajuạ má 'bai ja ya nijạ ne ja ya tai. Xi
majuạni dí xi'ahʉ, ya bi hñạnga yá thạhạ, hangue
ya hinte ma thạhạ tø'mi.
6 Pe nu'ahʉ́, ora guí aphʉ Ajuạ, cʉthʉ mbo ri
nguhʉ ne gui cot'a ri gosthihʉ, ne njabʉ hạ, gui
'yaphʉ Ajuạ ra Dada nú'ạ 'bʉi habʉ hindi hnequi.
Y nu'ạ́ da 'øde nú'ạ guí aphʉ mant'ạgui, ne ma da
gu't'ahʉ, pe hinda ma da gu't'ahʉ mant'ạgui.
7 Ora guí aphʉ Ajuạ, oxi xqui yoptahʉ ya noya
ngu øt'a nú'ʉ ma'ra ya jạ'i hingyá gamfri, ngue'ạ
nu'ʉ́ hu yá mʉi gue 'bʉ da 'øt'a njabʉ, Ajuạ da
'øde ne da umbabi nú'ạ adi'ʉ.
8 Pe nu'ahʉ́ oxqui ma gui njahʉbʉ ngu øt'e'ʉ,
ngue'ạ Ajuạ ra Dada ya pạdi te ø't'ahʉ ra 'bɛdi.
9 Nu'ahʉ́ 'yaphʉ Ajuạ njaua:
Ma zi Dada'ihe guí 'bʉi mahets'i,
drá nsunda ri mạca thuhu.
10 Bá ehe gui ndạ,
ne dá t'øt'a ri paha nuua ja ra ximhai ngu bí t'øt'e
nubʉ mahets'i.
11 'Racje te ga tsihe nubya rapaya.
12 Ne pungaguihe ma thaihe ngu dí pumbahe nehe
nú'ʉ to'o tucje.
13 Ne oxqui hocje ga øthe ya ts'oqui. Ñạngaguihe
de ra nts'o,
ngue'ạ go gue'e grá ndạ, ne ja ri ts'ɛdi ne ri nsunda
pa nzạntho. Njabʉ gue'ạ.
14 Nu'bʉ gui pumbahʉ nú'ʉ to'o ø't'ahʉ ra
nts'o'mʉi, Ajuạ ra Dada bí 'bʉi mahets'i nehe ma
da pun'a ri ts'oquihʉ.

15 Pe 'bʉ hingui pumbahʉ nú'ʉ to'o ø't'ahʉ ra
nts'o'mʉi, nu'bʉ́ nixi Ajuạ ra Dada hinda pun'a'ihʉ
ri ts'oquihʉ nehe.

Ra Jesu bi mạ de ra ayuno

16 Ora grí ayunahʉ, oguí øt'ehʉ co ra dumʉi ngu
øt'a ya 'ñets'i pa da fạdi gue ri ayuna. Majuạni dí
xi'ahʉ gue ya bi hñạnga yá thạhạ, hangue ya hinte
ma thạhạ tø'mi.
17 Pe nu'ahʉ́, ora grí ayunahʉ, eca ri ñạxuhʉ ne
xʉca ri hmihʉ ngu xcá nzạihʉ,
18 pa hinda fạdi ua grí ayunahʉ. Hønsɛ Ajuạ
ra Dada nú'ạ 'bʉi habʉ hindi hnequi, go gue'ạ da
bạdi nú'ạ guí øt'asɛhɛhʉ. Nu'ạ́ go handi nú'ạ guí
øthʉ mant'ạgui, y ma da gu't'ahʉ, pe hinda ma da
gu't'ahʉ mant'ạgui.

Pɛ'tsa ri hñohʉ nuni mahets'i
(Lc. 12:33-34)

19 Oguí nehʉ gui pɛ'tshʉ ndunthi ya hño nuua ja
ra ximhai habʉ da zip'ahʉ ya zu'ue ne da dec'ahʉ
ra mboxcua ne da bep'ahʉ ya be.
20 Pɛ'tsa ri hñohʉ nuni mahets'i habʉ bí jo'o ya
zu'ue, ne otho ra mboxcua, nixi ya be hinda za da
yʉt'ini da bep'ahʉ.
21 Ngue'ạ habʉ guí pɛ'tsa ri hñohʉ, ja guehni oda
ri mfenihʉ.

Ra ñot'i de ma ndo'yohʉ
(Lc. 11:34-36)

22 Nuri dahʉ go gue'ʉ di yot'a gatho ri ndo'yohʉ.
Hangue nu'bʉ ri dahʉ 'bʉi xá hño, nu'bʉ́ di yot'a xá
hño gatho ri ndo'yohʉ.
23 Pe nu'bʉ ri dahʉ hingui 'bʉi xá hño, nu'bʉ́
gatho ri ndo'yohʉ 'bʉi ja ra 'bɛxuui. Nehe guí

njahʉbʉ guí 'bʉhʉ ja ra 'bɛxuui 'bʉ hinguí huxa ri thandihʉ xá hño ja Ajuạ̱.

Hingui tsa to da mɛpa yoho ya hmu
(Lc. 16:13)

24 Hinda za gui pɛphʉ yoho ya hmu, ngue'ạ̱ njabʉ 'na grí ʉtsahʉ ha nu ma'na guí mạ̱dihʉ, y 'na de gue'ʉ guí pɛphʉ xá hño ha nu ma'na hina. Njabʉ nehe hinda za gui pɛphʉ Ajuạ̱ 'bʉ hønsɛ oda ri mfenihʉ ya hño de ra ximhai.

Ajuạ̱ su gatho yá bạ̱tsi'ạ̱
(Lc. 12:22-31)

25 Hangue dí xi'ahʉ oguí tu ri mʉihʉ 'bʉ otho te gui tsihʉ ne 'bʉ otho te gui hyehʉ, ngue'ạ̱ ma'na ri muui da 'yoda ri mfenihʉ Ajuạ̱ que da 'yoda ri mfenihʉ nú'ạ̱ te gui tsihʉ ne nú'ạ̱ te gui hyehʉ.

26 Hyanthmạ̱hʉ ya zi ts'ints'ʉ, nu'ʉ́ hingui pot'i nixi xofo ni pɛ'tsa yá 'mɛ'tsi, pe Ajuạ̱ ra Dada go gue'ạ̱ umbi te da zi'ʉ. Xihmạ̱'ihʉ, ¿ha gue hingue ma'na gyá hmạ̱dihʉ que gue'ʉ?

27 ¿To'o 'na de gue'ahʉ tsa gui japhʉ ma'na strá hñets'i ri ndo'yohʉ co ri mfenisɛhɛhʉ? Jo'o ni 'na.

28 Nu'bʉ́, ¿hanja guí tu ri mʉihʉ 'bʉ otho te gui hyehʉ? Hyanthʉ hanja gra nhye ya zi døni 'bai ja ra mbonthi y jo'o to'o ri jamasu. Nu'ʉ́ hindi mpɛfi nixi tu yá mʉi.

29 Dí xi'ahʉ gue nixi ra ndạ̱ Salomó masque mi he ya hoga he ne xi mi jababi, pe hints'ʉ mi hnequi mahotho'ạ̱ ngu ya zi døni.

30 'Bʉ Ajuạ̱ heta ya døni de ra mbonthi nú'ʉ xá nc'amibya pe dixudi ya da 'yot'i nepʉ da ts'ạ̱t'i, xi nu'ahʉ, ¿hanja hinguí camfrihʉ gue Ajuạ̱ ma'na da jamasu'ihʉ que ya døni?

31 Hangue odi tu ri mɯihɯ gui 'ñeñhɯ: “¿Te ga tsihɯbya? o ¿te ga hehɯbya?”
32 Ngue'ạ nuya 'ñạgamfri nzạntho tu yá mɯi 'bɯ othobi te da zi ne te da hye. Pe nu'ahɯ odi tu ri mɯihɯ, ngue'ạ Ajuạ ra Dada bí 'bɯ mahets'i ya go pạ'ạ te gatho ø't'ahɯ ra 'bɛdi.
33 Hyoñhɯ 'mɛt'o hanja da za gui 'bɯhɯ xá hño ja rá hmanda Ajuạ ne gui 'yohɯ ngu nú'ạ ri ho'ạ, y njabɯ Ajuạ hinda 'bɛ't'ahɯ gatho nú'ạ te guí hoñhɯ.
34 Hangue oguí tu ri mɯihɯ de nú'ạ te da 'ñe'ahɯ dixudi, nguetho nu'bɯ gui pạhmạhɯ te 'bɛ gui thohɯ dixudi, nu'bɯ́ ma'na da du ri mɯihɯ, ngue'ạ hyastho dí thohɯ te dí thohɯ.

7

Oguí 'yøhɯ ri miqu'eihɯ
(Lc. 6:37-38, 41-42)

1 Oguí 'yøhɯ ri miqu'eihɯ pa njabɯ hinto da 'yø'a'ihɯ nehe.
2 Ngue'ạ 'bɯ guí 'yøhɯ ri miqu'eihɯ, nu'bɯ́ Ajuạ ma da hñạp'ahɯ nguɛnda de gatho nú'ạ ri 'ñøtehɯ ne hinda yo rá mɯi'ạ de gue'ahɯ.
3 Nu'ahɯ́ guí 'yøhɯ de nú'ạ øt'a ri miqu'eihɯ, ¿hanja hingo guí jamasuhɯ nú'ạ te guí øtqu'ehɯ? Nu'ahɯ́ go guí hanthɯ nura t'ɯca paxi o ja rá da ri miqu'eihɯ, ¿hanja hingo guí hanthɯ nú'ạ ra xɛca za o ja ri dahɯ?
4 ¿Hanja da za gui 'ñemfɯ ri miqu'eihɯ: “Hoqui ga hạp'a ra paxi o ja ri da,” 'bɯ hingo xcá hạhɯ 'mɛt'o nú'ạ ra xɛca za o ja ri dahɯ?
5 Nu'ahɯ gyá 'ñets'ihɯ, go da hñạihɯ 'mɛt'o nú'ạ ra xɛca za o ja ri dahɯ, pa njabɯ ma'na gui hyanthɯ

xá hño pa gui hñąmfʉ nú'ą ra paxi o ja rá da ri miqu'eihʉ.

6 Oxqui umfʉ ra mąca noya nú'ʉ ya jąi hingui pą da su, ngue'ą nu'ʉ́ nja ngu ya zate tsat'yo ne da 'yø't'ahʉ ra nts'o'mʉi, nehe nja ngu ya ts'ʉdi ts'ontho nú'ą t'umbi.

'Yadihʉ ne da t'a'ahʉ
(Lc. 11:9-13; 6:31)

7 'Yadihʉ ne da t'a'ahʉ. Hyonihʉ ne gui tsʉdihʉ. Oxqui tsaya gui 'yapabihʉ Ajuą y nu'ą́ ma da 'yøde ri nt'adihʉ.

8 Ngue'ą nu'ą tó'o adi da t'umbabi, ne nu'ą tó'o honi da zʉdi, y nu'ą tó'o apabi Ajuą da 'øtua rá nt'adi.

9 ¿To'o 'na de gue'ahʉ nú'ahʉ gyá dadahʉ 'bʉ ri bątsihʉ da 'ya'ahʉ 'nara thuhme y go gui umfʉ 'nara do? Jo'o.

10 ¿O 'bʉ da 'ya'ahʉ 'nara huą y go gui umfʉ 'nara qu'eñą? Hina ¿ngue hą?

11 Tsatho nu'ahʉ́ xi gyá ts'o'mʉihʉ pe guí pąhʉ gui umfʉ te da zi xá hño ri bątsihʉ, xihmą Ajuą ra Dada bí 'bʉi mahets'i, ¿ha gue hinda 'ra'ahʉ gatho nú'ą xá hño 'bʉ gui apabihʉ?

12 Nu'ą guí nehʉ da 'yø't'ahʉ ya jąi, 'yø'tuahʉ njabʉ nehe'ʉ. Guehna mąnga njabʉ nú'ą bi 'yofo ra Moise ne nú'ą bi 'yofo nú'ʉ ma'ra yá 'mɛhni Ajuą.

Cʉthʉ ja ra ts'i'ma gosthi
(Lc. 13:24)

13 Cʉthʉ ja ra gosthi nú'ą xá nts'i'mi pa grí maha habʉ ja ra te pa nząntho. Ngue'ą nu'ʉ tó'o cʉt'a ja ra gosthi xá ngʉni gue'ʉ rí ma ja ra nidu, y nura 'ñu

de nú'ạ ra gosthi'ạ xi rá ngɯni, y ndunthi to'o cɯt'a ja nura gosthi'ạ.
14 Pe xi rá nts'i'mi nura gosthi habɯ cɯt'i nú'ɯ to'o rí ma ja ra te, y nura 'ñu de nú'ạ ra gosthi'ạ xi rá nts'i'mi, ha ts'ɯtho nú'ɯ to'o cɯt'a ja nura gosthi'ạ.

Ya 'bai gá za fạditho po yá fruta
(Lc. 6:43-44)

15 Jamasuhɯ hinda ts'oc'a ri mfenihɯ nú'ɯ ri 'ñet'a mɛfi de Ajuạ, nú'ɯ ma da 'ñepɯ pa da ne da hya'ahɯ, ngue'ạ nu'ɯ́ ri 'ñet'a hojạ'i ne ri 'yo ngu ya zi dɛti, pe de mbo yá mfeni nja ngu ra dumanthuhu gá mi'ño.
16 Nu'ahɯ ma gui pạhɯ to'o'ɯ ngue'ạ da hnequi ja yá ts'o'bɛfi øt'e'ɯ. Ngue'ạ nuya ts'o'mɯi hingui tsa da 'ñudi ya hoga 'bɛfi, nja ngu ya xin'mini hingui tsa da unga ya obxi, ne ya 'bint'o hingui tsa da unga ya igo.
17 Gatho ya hoga 'bai gá za unga ya hoga fruta, pe nuya ts'o 'bai gá za hingui tsa da unga ya hoga fruta.
18 Y 'nara hoga 'bai gá za hingui tsa da unga nú'ạ hingrá hoga fruta, nixi nú'ạ hingrá hoga 'bai gá za hingui tsa da unga ya hoga fruta.
19 Y gatho nuya 'bai gá za hingui unga ya hoga fruta ma da ts'ɛt'i ne da ts'ạt'i.
20 Y njabɯ ma gui pạhɯ to'o gue'ɯ ri 'ñet'a mɛfi de Ajuạ co nuyá ts'o'bɛfi di øt'e'ɯ.

Hinga gatho ya jạ'i ma da yɯt'a habɯ bí manda Ajuạ
(Lc. 13:25-27)

21 'Bʉi ndunthi to'o engagui: “Ma zi Hmu'i, ma zi
Hmu'i”, pe nu'ʉ́ hinda za da yʉt'a mahets'i habʉ bí
manda Ajuạ ma Dada 'bʉ hinda 'yø'tua rá paha'ạ.
22 Nu sta zø rá ngạts'i ra pa ndunthi ma da
'ñengagui: “Ma zi Hmu'ihe, ma zi Hmu'ihe, nuje
dá xañhe ri noya, ne co ri ts'ɛdigue dá ɛñhe ya
ts'ondạhi, ne co ri ts'ɛdigue dá øthe ndunthi ya
dạnga nt'udi.”
23 Pe nuga ma ga thạtuabi'ʉ ne ga embabi:
“Hinstá pạ'agahʉ, 'uehʉ de gueque nú'ahʉ gyá
ts'ojạ'ihʉ.”

Ra 'bede de yoho ya 'ñøhø bi hyoca 'ra 'nayá ngu (Lc. 6:47-49; Mr. 1:22)

24 Nu'ạ tó'o da 'yøde nuya ya noya dí xi'ahʉ ne da
'øt'e njabʉ, nú'ạ́ ri nhyɛcuaui 'nara jạ'i xi bi nja rá
mfeni bi hyoca rá ngu ja ra medo.
25 Ne 'mɛfa bi da ndunthi ya dạ'ye, bi zø ya
nzøthe, bi nja ndunthi ya bʉnthi, pe nurá ngu'ạ
himbi øt'e ngue'ạ xqui hyoca ja ra medo.
26 Pe nu'ạ tó'o da 'yøde nuya ya noya ne hinda
'øt'e, nú'ạ́ ri nhyɛcuaui 'nara jạ'i nú'ạ bi 'ñotho rá
mfeni bi hyoca rá ngu ja ra 'bomu.
27 Ne 'mɛfa bi da ndunthi ya dạ'ye, bi zø ya
nzøthe, bi nja ndunthi ya bʉnthi, nepʉ nurá ngu'ạ
bi øt'e ne bi 'mɛdi gatho.

28 Ha nu mi uadi ra Jesu bi mạnga nuya ya noya,
nuya jạ'i xi bi 'yø nts'ɛdi de nú'ạ xqui xipabi'ʉ,
29 ngue'ạ mi zofo'ʉ co rá ts'ɛdi Ajuạ, hingue ngu
mi øt'a ya xahnate de ra ley.

8

Ra Jesu bi 'yøthe 'na mi henga ra lepra
(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

1 Nu mi gại ra Jesu de ja ra t'øhø habʉ mi utuate,
xi bi dɛna ndunthi ya jạ'i.
2 Ne bi nthɛui 'nara jạ'i mi tsʉ 'nara hñeni rá
thuhu ra lepra nú'ạ tsit'atho ra ngø. Nura jạ'i'ạ bi
ndandiñạhmu ja rá ua ra Jesu ne bi 'ñembi:
—Ndada, 'bʉ gui nehmạ, da za gui 'yøthegui.
3 Nu'bʉ́ ra Jesu bi hñuxa rá 'yɛ ne bi 'ñembi:
—Hạhạ dí ne ga øthe'i, y ya gá ñạni.
Y ngu bi uadi bi mạnga njabʉ, 'bestho bi ñạni ra
da'thi.
4 Nepʉ ra Jesu bi 'ñembi:
—Oto xqui ma gui xipi. Rí ma ja ra nijạ hạ, pa
da hyant'a ra macjạ, ne gui unga ri 'baha nú'ạ bi
mạnga ra Moise, pa njabʉ da bạdi ya jạ'i gue ya xcá
ñạni.

Ra Jesu bi 'yøthebi 'nará 'bɛgo 'nara ndạ gá soldado me Nroma
(Lc. 7:1-10)

5 Nepʉ ra Jesu bi yʉt'i ja ra hnini Ncapernau y ja
bi nthɛuini 'nara ndạ gá soldado de ra hai Nroma.
6 Y nura ndạ'ạ bi bạntebi ra Jesu ne bi 'ñembi:
—Ndada, 'nama 'bɛgo bi nts'onate ne hingui tsa
da 'ñạni, ne xi tsi'ti.
7 Nu'bʉ́ ra Jesu bi dạtuabi ne bi 'ñembi:
—Maha, ma ga øthe.
8 Nu'bʉ́ nura ndạ gá soldado bi dạtui ne bi
'ñembi:
—Hina, hiní 'ñepcagui gui cʉt'a mbo ma ngu.
Nugui nu'ạ dí pạdi gue hønsɛ co ri noya gui mạ,
numa 'bɛgo da ñạni.

9 Ngue'ạ nugui 'bʉi to'o ri mandagui nehe, pe
nequi drí manda. Dí pɛ'tsa ya soldado ja ma
hmanda, y 'bʉ ga emba 'na de gue'ʉ: “Rí mani”, da
ma, o 'bʉ ga emba ma'na: “Bá ehe”, nu'ạ́ da 'ñehe.
Ha nu'bʉ ma 'bɛgo ga embi: “Pɛ nuna 'bɛfinạ”, nu'ạ́
da mɛfi.
10 Mi 'yøde njabʉ ra Jesu xi bi 'yø ndunthi ne bi
'ñembabi nú'ʉ mri dɛni:
—Majuạni dí xi'ahʉ, nugui hinstá tsʉdi ni 'nara
me Israel nú'ạ xi di ja rá jamfri ngu nura jamfri
pɛ'tsa nuna 'ñøhøni.
11 Dí xi'ahʉ gue ndunthi ya jạ'i maxøgue ra
ximhai nú'ʉ hingyá me Israel ma da yʉt'a ma-
hets'i habʉ bí manda Ajuạ ne da hñu ja ra mexa
mahyɛgui co ra Abrá, co ra Isaac, ne co ra Cobo.
12 Pe ya me Israel nú'ʉ rí 'ñepa hmạhạ da hñu ja
ra mexa, Ajuạ hinda ma da hopi da yʉt'a mahets'i.
Nu'ạ ma da nja, ma da mɛhni'ʉ ja ra 'bɛxuui, y nuni
ja di zohmạni ne ja di gusthmạni yá ts'i.
13 Nepʉ ra Jesu bi 'ñemba ra ndạ gá soldado:
—Rí ma ri ngu ngue'ạ nuri jamfri xa muui ndun-
thi, ne xa njabʉ ngu xcá ne.
Y nurá 'bɛgo ra ndạ gá soldado 'bestho bi ñạni
nura ora'ạ.

Ra Jesu bi 'yøthebi rá to ra Pedro
(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)

14 'Mɛfa de gue'ạ ra Jesu bi ma ja rá ngu ra Pedro,
y ja mi 'bɛnini rá to ra Pedro mi umba ra nzø.
15 Nepʉ ra Jesu bi hñu'tsua rá 'yɛ y 'bestho bi
tsaya ra nzø mi tsʉdi. Nepʉ 'bestho bi nangui ra
'bɛhñạ ne bi hyocui te bi zi'ʉ.

Ra Jesu bi 'yøthe ndunthi ya da'thi
(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)

16 Ya de mi put'a nde ra Jesu bá ts'impabi ndunthi ya da'thi, 'ra mi pɛ'tsa ya ts'ondạhi. Y co 'nada ra noya bi mạ bi 'yɛnga nú'ʉ ya ts'ondạhi mi pɛ'tsi'ʉ, ne bi 'yøthe gatho nú'ʉ to'o mi hñeni.
17 Gatho nuya bi 'yøt'a ra Jesu pa bi nja ngu nú'ạ xqui mạnga maya'bʉ ra bạdi Isaía ja ra Mạca T'ofo bi 'ñena: "Nu'ạ́ go gue'ạ bi hñạga ma hñenihʉ, ne bi hñạsca gatho ma ʉguihʉ."

Yoho ya jạ'i to'o mi ne da dɛna ra Jesu
(Lc. 9:57-62)

18 Ne 'mɛfa bi hyanda ra Jesu ndunthi ya jạ'i xqui the'tsi'ạ. Nu'bʉ́ nu'ạ́ bi 'ñemba yá nxadi:
—Maha ri'nandi ra ndehe.
19 Y ante da ma'ʉ, 'nara xahnate de ra ley bi joni habʉ mi 'bai ra Jesu ne bi 'ñembabi:
—Xahnate, nugui dí ne ga tɛn'a'i pa habʉ gatho gui ma ga ma nehe.
20 Ra Jesu bi dạtui bi 'ñembi:
—Ya haho ja yá hñạdo, ne ya ts'ints'ʉ ja yá 'bafi, pe Nú'ạ To'o bi e bi Njạ'i otho ni habʉ da mɛ rá ñạxu.
21 Nepʉ 'na de yá nxadi ra Jesu bi 'ñembi:
—Ma zi Hmu'i, 'raca nsɛqui ga ma ga agui ma dada, nepʉ ga pengui ga tɛn'a'i.
22 Ra Jesu bi dạtui bi 'ñembi:
—Bá ehe tɛngagui, tsopʉ nú'ʉ xa du go dá 'yagui nú'ʉ yá mi'ñạgamfriui.

Ra Jesu bi japi bi tsaya ra bʉnthi
(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)

23 Nepʉ de gue'ą ra Jesu bi bøxa ja ra motsa co yá
nxadi pa bi ma ri'nandi ra ndehe.
24 Ne de mi 'yo'ʉ ja ra ndehe mi dąmfri'ʉ bi nja
'nara dąnga bʉnthi xi nts'ɛdi asta mi ne da pʉnts'a
ra motsa ne mi tonts'a ra dehe pa mbo. Ha nura
Jesu mi ąhą.
25 Nu'bʉ́ yá nxadi 'bestho bi ma bá ats'i ne bi
'ñembi:
—Ma zi Hmu'ihe, ñąngaguihe ngue'ą ya ma da
mpʉnts'a ra motsa mbo ra dehe.
26 Y nu'ą́ bi 'ñembabi'ʉ:
—¿Pa te guí tsuhʉ? ¿Ha gue otho ri jamfrihʉ?
Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'mai pa bi zʉi ra bʉnthi ne ra
ndehe. Y 'bestho ra ora'ą bi ntsaya.
27 Nu mi hyanda njabʉ yá nxadi xi bi 'yø ne mi
'ñémbi'ʉ:
—¡Te ma ts'ɛdi hąní gue asta ra ndąhi ne ra dehe
øtua rá noya!

Ra Jesu bi 'yɛmba ya ts'ondąhi yoho ya 'ñøhø myá me Gadara
(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

28 Nepʉ bi zønga ra Jesu ri'nandi ra ndehe co yá
nxadi ja 'nara hai rá thuhu Gadara, y ja bi nthɛuini
yoho ya 'ñøhø bi bønga habʉ mi ja ya nt'agui. Nú'ʉ
ya 'ñøhø'ʉ mi pɛ'tsa ya ts'ondąhi xi xmá nts'o, ha
xi mi pite ndunthi, nixi mi tsa to da 'ranga nú'ą ra
'ñu'ą habʉ mi 'bʉ'ʉ.
29 Nuya 'ñøhø'ʉ bi ñą nts'ɛdi ne bi 'ñemba ra Jesu:
—¿Te guí hongua habʉ dí 'bʉhe nú'i Jesu rá T'ʉ'i
Ajuą? Hingui tsøta ra ora pa gui huatcahe, nu'bʉ́
¿hanja xcá ehe gui xaxcahe?
30 Guetbʉ de guehni mi 'yoni 'na tax'o ya ts'ʉdi
mi ñuni.

31 Y ya ts'ondạhi bi 'yapa nsɛqui ra Jesu ne bi
'ñembi:
—'Bʉ ma gui 'yɛnje de guecua, 'racje nsɛqui ga
cʉthe ja nuyʉ ya ts'ʉdi bí 'yoni.
32 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembi:
—Hạhạ, rí maha, ja da bá cʉthʉni.
Nu'bʉ́ 'bestho ya ts'ondạhi bi bøni de nú'ʉ yoho
ya 'ñøhø ne bi ma bá cʉt'a ja ya ts'ʉdi. Nepʉ nura
ora'ạ gatho ya ts'ʉdi bi nest'ihi bi hñøt'a ja 'nara
ma'ye pa bi ma bá zo ja ra ndehe y gatho bi jạt'i.
33 Y nuya mapts'ʉdi bi nest'ihi co ra ntsu asta
bi zønga ja ra hnini ne bi xipa ya jạ'i te bi 'yø'tua
ra Jesu nú'ʉ yoho ya 'ñøhø xqui 'yɛmbabi'ʉ ya
ts'ondạhi.
34 Nu'bʉ́ gatho ya mengu de nú'ạ ra hnini'ạ bi
ma bá c'ạ'tsa ra Jesu pa bi 'yapa ra favo da ma de
guehni pa da ma ma'na ra hnini.

9

Ra Jesu bi 'yøthe 'nara da'thi himi tsa da 'ñạni
(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

1 Nu'bʉ́ ra Jesu bi yopa bøxa ja ra motsa ne bi
'raxa ri'nandi ra ndehe pa bi yopa menga ja rá hai.
2 Mi zønga rá hai bi ts'i'tsua 'nara 'ñøhø mrá
ts'onate himi tsa da 'ñạni ne xqui t'ɛnts'a ja 'nara
'bebo. Y nu mi hyanda ra Jesu gue xi mi ja yá
jamfri nú'ʉ ya jạ'i to'o mi ndude ra da'thi, nu'bʉ́
bi 'ñembabi ra da'thi:
—Ma zi t'ʉ'i, johyabya ngue'ạ ya stá pun'a'i ri
ts'oqui.
3 Nu'bʉ́ nu 'raya xahnate de ra ley mi 'bʉhni bi
mʉdi bi benga ya ts'omfeni ne mi 'ñémbi 'na ngu
ma'na: “Nuna 'ñøhøni ri 'ñet'a Ajuạ.”

4 Ra Jesu bi bạtho nú'ạ mi beñ'ʉ y bi 'ñembabi:

—¿Hanja guí beñhʉ nú'ʉ ya ts'omfeni de guequi?

5 Pa guequi hinte rá hñei ga pumba yá ts'oqui nuna 'ñøhø nixi pa ga embi: “Nangui ne 'ño”.

6 Pe pa gui pạhʉ gue Nú'ạ To'o e bi Njạ'i ja rá ts'ɛdi nuua ja ra ximhai pa da pumba yá ts'oqui ya jạ'i, ma ga øt'a njaua pa gui pạhʉ.

Nepʉ bi 'ñemba nú'ạ ra da'thi:

—Nangui, jʉxa ri mfidi rí ma ri ngu.

7 Nu'bʉ́ ra da'thi 'bestho bi nangui bi ma rá ngu.

8 Y mi hyanda ya jạ'i nú'ạ bi nja, nu'ʉ́ xi bi 'yø, ne bi xøcambeni Ajuạ ngue'ạ nú'ạ́ xqui umba ra ts'ɛdi 'nara jạ'i pa bi 'yøt'e njabʉ.

Ra Jesu bi zofo ra Mateo pa drá nxadi (Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

9 Nepʉ ra Jesu bi ma de guehni y bi hyanda 'nara 'ñøhø rá thuhu ra Teo mrá ngʉxbojạ mi hudi ja rá mexa. Y ra Jesu bi 'ñembabi:

—Bá ehe tɛngagui.

Nepʉ ra Teo 'bestho bi 'mai ne bi dɛni'ạ.

10 Nepʉ ra Jesu bi ma ja rá ngu ra Teo ne ja bi hñudini bi ñuniui yá nxadi co ma'ra ya 'ñạtsa ngʉxbojạ ne ma'ra ya ts'ojạ'i xqui zønini.

11 Y mi hyanda ya fariseo gue ra Jesu bi hñuhui bi ñuniui ya ts'ojạ'i, nu'bʉ́ nuya fariseo'ʉ bi 'yambabi yá nxadi ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Xi ri xahnatehʉ ¿hanja ri ñuniui gatho nuyʉ ya ts'ojạ'i?

12 Nu mi 'yøde ra Jesu bi mạnga njabʉ ya fariseo, nu'bʉ́ bi 'ñembabi:

—Nura ja̱'i hinte ma hñeni pɛ'tsi hingui øt'a ra thoni pa ra 'ñethi, pe nu'ʉ tó'o ri hñeni ha̱, honga ra 'ñethi.
13 Rí ma gui nxadihʉ pa gui pa̱hʉ te ma̱nga ja ra Ma̱ca T'ofo nu habʉ bi 'ñena Aju̱a̱: “Nugui ma'na dí ne gui mpɛ'tsuahʉ ra nthecate 'na ngu 'na que gui tsincahʉ ya mbo'ni pa gui hyohʉ gui 'bahaguihʉ.” Nugui hinstuá ehe pa ga zofo ya hoja̱'i, nugui stuá ehe pa ga zofo ya 'øt'ats'oqui pa da ñobri'ʉ.

Ra Jesu bi t'ambabi de ra ayuno (Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

14 Nepʉ de gue'a̱ yá nxadi ra Xuua Xi'tsate bi 'ñehe bi 'yambabi ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—¿Hanja nuje ne ya fariseo dí ayunahe ndunthi ya i'qui, ha nuri nxadigue hinhya'mʉ ri ayuna'ʉ?
15 Y ra Jesu bi 'ñembi:

—'Bʉ da nja 'nara ntha̱ti ne ra na̱vio da mbitabi yá amigo, nuyá amigo rí 'ñepi da johyaui ra na̱vio ne hinda du yá mʉi. Nehe numa nxadi nja ngu nuyá amigo ra na̱vio. Pe sta zø ra pa ga ma de guecua, nu'bʉ́ ha̱, da za da ayuna ma amigo co ya dumʉi.
16 Hinxá hño da 'bø'ta 'nara zɛdutu co 'nara 'ra'yo dutu, ngue'a̱ 'mɛfa da nunts'a ra 'ra'yo dutu ne da gʉt'a ra zɛdutu, nepʉ njabʉ ma'na da ntʉnga ra zɛdutu.
17 Nehe hinxá hño da sit'a ra vinu ja 'nara zɛbota, ngue'a̱ nu'bʉ di tsɛdi ra vinu, nu'bʉ́ da ntʉ́nga ra zɛbota ne nú'a̱ te di po da mfani ne ma'na da ts'oca ra zɛbota. Hangue mahyoni da sit'a ra vinu ja 'nara 'ra'yo bota pa njabʉ masque xi di ja rá ts'ɛdi ra vinu, hinda ntʉ́nga ra bota.

Bi ña̱ni rá t'ixu ra Jairo, nehe bi ña̱ni nú'a̱ ra 'bɛhña̱ bi dʉnba rá he ra Jesu
(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

18 Ngu bi uadi bi ma̱nga njabʉ ra Jesu, bi zøhø habʉ mi 'bʉi'a̱ 'nara nda̱ de ja yá nija̱ ya xodyo, ne bi ndandiña̱hmu ne bi 'ñembi:

—Dá e ga xi'i gue ja ts'ʉ rí du ma t'ixu. Hangue dí ba̱nte'i gui ma gui hñu'tsua ts'ʉ ri 'yɛ pa da yopa nte.

19 Nu'bʉ́ ra Jesu 'bestho bi ma co yá nxadi ne bi mɛui nú'a̱ ra nda̱'a̱.

20 Y de mi 'yo'ʉ ja ra 'ñu mi pani 'nara 'bɛhña̱ mi hena 'nara hñeni mi xo'tua ya ji y ya mi pɛ'tsa 'rɛt'amayoho njɛya mi njabʉ. Nu'á̱ bi joni ja rá xʉtha ra Jesu pa bi dʉnbabi rá he.

21 Ngue'a̱ mi bensɛ ja rá mfeni nura 'bɛhña̱'a̱ ne mi ena: "Dí camfri gue 'bʉ høns ɛ ga thʉnbabi rá ña̱ni rá he ga ña̱ni 'bestho de ma hñeni."

22 Ha ra Jesu bi mpʉnts'i bi hyandi ne bi 'ñembi:

—Ma zi t'ixu'i, johyabya ngue'a̱ co ri jamfri xcá ña̱ni.

Y nura 'bɛhña̱ 'bestho bi ña̱ni ra ora'a̱.

23 Nepʉ bi zønga ra Jesu co yá nxadi ja rá ngu nú'a̱ ra nda̱ ja xqui du rá t'ixu. Y mi 'bʉhni ya mɛ'mda mi pɛ'mda, ne ndunthi ya ja̱'i xi mi zoni.

24 Y ra Jesu bi 'ñemba ya ja̱'i:

—Pøñhʉ ts'ʉ pa thi. Nura nxutsi a̱ha̱, hingue xa du.

Pe ya ja̱'i mi thentho ra Jesu.

25 Pe ngu bi bøni'ʉ pa thi, ra Jesu bi yʉt'i habʉ mi 'bɛnga ra nxutsi ne bi mipa rá 'yɛ, nepʉ nu'á̱ 'bestho bi nangui.

26 Y gatho nú'ạ ra hai de guehni bi ntɯnga ra
noya de nú'ạ ra nxutsi xqui yopa nte de ra du.

Ra Jesu bi 'yøthe yoho ya goda

27 Nepɯ nu mi ma ra Jesu de guehni, yoho ya
goda bi dɛni'ạ ne bi ñạ nts'ɛdi'ɯ bi 'ñena:
—¡Nú'i rá T'ɯ'i ra ndạ Davi, pɛscahe ra nthecate!
28 Pe ra Jesu bi thotho ne bi ma bá cɯt'a ja 'nara
ngu, ha nuya goda bi dɛni'ạ y bi yɯt'i'ɯ nehe. Nepɯ
ra Jesu bi 'ñembabi'ɯ:
—¿Ha guí camfrihɯ gue da za ga øthe'ihɯ?
Nu'ɯ́ bi 'ñembi:
—Hạhạ, Ndada, da za.
29 Nu'bɯ́ ra Jesu bi hñu'tsua rá 'yɛ ja yá da'ɯ ne bi
'ñembi:
—Dá njabɯ ngu nú'ạ xcá camfrihɯ.
30 Y 'bestho ra ora'ạ bi xogui yá da'ɯ. Nepɯ ra
Jesu bi hñu'mba ra hñạ ne bi 'ñembi:
—Oxqui ma gui mạñhɯ to'o bi 'yøthe'ihɯ.
31 Pe nu mi bøni de guehni'ɯ bi xipa gatho nuya
mengu de guehni gue go ra Jesu xqui 'yøthe'ɯ.

Ra Jesu bi 'yøthe 'nara gone

32 Y ngu bi bønga ya goda de guehni, bá ts'impa
ra Jesu 'nara gone mi pɛ'tsa 'nara ts'ondạhi.
33 Nepɯ ra Jesu bi 'yɛmba nú'ạ ra ts'ondạhi mi
pɛ'tsa nura gone, ne nu'ạ́ 'bestho bi za bi ñạ. Nuya
jạ'i xi bi 'yø, ne mi 'ñémbi'ɯ 'na ngu ma'na:
—Masque nújɯ go guecjɯ rá hniniguihɯ Ajuạ, pe
hinhya'mɯ stá hanthɯ 'nara nt'udi xi ra dạngui
ngu nú'ạ stá hanthɯbya.
34 Pe nuya fariseo bi 'ñena'ɯ:
—Nuní hạnpa rá ts'ɛdi ra ndạ de ya ts'ondạhi pa
ɛnga ya ts'ondạhi.

Ra Jesu xi bi hueca ya jạ'i

35 Nura Jesu mi 'yo gatho ja ya dạnga hnini ne ya t'ʉca hnini, ne mi cʉt'a ja ya nijạ pa ja mi utuateni, ne mi øthe gatho ya da'thi, ne mi zofo ya jạ'i mi embi gue ya xqui zøhø ra Ndạ de mahets'i pa da ndạ.

36 Y mi hyanda ra Jesu gatho nuya jạ'i, xi bi huequi'ʉ ngue'ạ 'ñena ya zi dɛti jo'o to'o da su y mi tu yá mʉi ngue'ạ himi pạdi to'o da dɛni'ʉ.

37 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:

—Majuạni dí xi'ahʉ, nuua xi ja ndunthi ra sofo pe jo'o ya mɛfi.

38 Hangue 'yapabihʉ Ajuạ nú'ạ to'o rá mɛti nuna ra 'bɛfi pa da mɛhna ya mɛfi da gʉxa nuna sofonạ.

10

Ra Jesu bi zohna nú'ʉ 'rɛt'amayoho yá nxadi (Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

1 Nu'bʉ́ ra Jesu bi zohna nú'ʉ 'rɛt'amayoho yá nxadi xqui huahni, ne bi umba ra ts'ɛdi'ʉ pa da 'yɛnga ya ts'ondạhi ne da 'yøthe gatho ya hñeni.

2 Nuya guehya yá thuhu nú'ʉ 'rɛt'amayoho yá apostol xqui hñuts'i: rá mʉdi ra Simu nú'ạ bi hñu'mbabi drá thuhu ra Pedro, ne ra Andre rá cu, ne ra Cobo, ne ra Xuua rá cu, di yoho'ʉ yá t'ʉ ra Sebedeo.

3 Nepʉ ra Lipe, ne ra Tolo, ra Toma, ne ra Teo nú'ạ mrá ngʉxbojạ, ne nú'ạ ma'na ra Cobo rá t'ʉ ra Alfeo, ne ra Lebeo nú'ạ bi thu'mbabi nehe ra Tadeo.

4 Nepʉ nú'ạ ma'na ra Simu nú'ạ xqui 'ñoui ya cananista, ne ra Juda Iscariote nú'ạ to'o bi da ra Jesu.

Ra Jesu bi mɛhna yá nxadi pa da zofo ya jạ'i
(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)

5 Nu'bʉ́ gatho nú'ʉ 'rɛt'amayoho yá nxadi ra Jesu
bi mɛhni ne bi 'ñembi'ʉ:
—Nubyá oxqui ma gui zohʉ nú'ʉ hingyá me
Israel, nixi ya me Nsamaria.
6 Rí maha go da bá zohʉ ya me Israel nú'ʉ go
gue'ʉ rá hnini Ajuạ xa 'mɛdi ngu ya zi dɛti.
7 Rí maha gui umfʉ nt'øde gue ya xa zøhø ra Ndạ
de mahets'i pa da ndạ.
8 'Yøthehʉ nú'ʉ to'o di tsʉ ra lepra, ne nú'ʉ di
pɛ'tsa ma'ra ya hñeni, ne japhʉ da nte ma'na'qui
nú'ʉ xa du, ne 'yɛmbahʉ ya ts'ondạhi nú'ʉ to'o
di pɛ'tsi. Ngu stá 'ra'athohʉ nuna ts'ɛdinạ, njabʉ
nehe ma gui fats'ithohohʉ ya jạ'i.
9 Oxqui ma gui hạxhʉ ra bojạ pa ja ra 'ñu, nixi ra
t'axi nixi ra oro nixi ra cobre.
10 Ne oxqui hạxhʉ ni 'nara 'bats'i, ni ri mponga
dutuhʉ ni ri mponga zɛxthihʉ nixi ri bordohʉ,
ngue'ạ ra mɛfi rí 'ñepi da t'umbabi nú'ạ te ø'tua ra
'bɛdi.
11 Ne nu xcrí tsøñhʉ ja 'nara dạnga hnini o 'nara
t'ʉca hnini, gui hyoñhʉ 'nara jạ'i nú'ạ dra hojạ'i, ne
ja gui 'bʉhʉni ja rá ngu'ạ asta hingui pøñhʉ de nú'ạ
ra hnini'ạ.
12 Y nu xcrí cʉthʉ ja nú'ạ ra ngu'ạ, gui 'yapabihʉ
Ajuạ da jạpi nuya mengu de nú'ạ ra ngu'ạ.
13 'Bʉ nuya mengu de nura ngu'ạ da 'ra'ahʉ
ntsaya, nu'bʉ́ Ajuạ ma da jạpi'ʉ. Pe nu'bʉ hinda
'ra'ahʉ ntsaya, Ajuạ hinda ma da jạpi'ʉ.
14 'Bʉ ni 'nara mengu de nú'ạ ra hnini'ạ hinda
gamfri nú'ạ gui xiphʉ ne hinda hñuxa nt'øde, nu'bʉ́
pøñhʉ de nú'ạ ra ngu'ạ o de nú'ạ ra hnini'ạ ne gui

fɛ'ma ri uahʉ pa da hyø nú'ą̱ ra hai xa nthu'ti de nú'ą̱ ra hnini'ą̱.
15 Majuą̱ni dí xi'ahʉ, ra pa de ra ngą̱xhmai nú'ą̱ ra hnini hinda hñuxa nt'øde nú'ą̱ gui xiphʉ, ma'na ma da ndą̱ngui yá ts'oqui nura hnini'ą̱ que ra hnini Sodoma ne Gomorra.

Ya nt'ʉtsate ne ya nts'o'mʉi

16 Nubyá dí pɛhn'a'ihʉ gui maha gui 'yohʉ ngu ya zi dɛti madetho ja ya zate. Hangue xi da nsuhʉ ngu 'nara qu'eñą̱, pe oguí øthʉ ra nts'o'mʉi, njahʉ ngu 'nara zi domitsu hingui øt'a ra nts'o'mʉi.
17 Ne xi da nsuhʉ, ngue'ą̱ ya ją̱'i ma da zix'ahʉ ja ya ts'ʉtbi, ne ma da zix'ahʉ ja yá niją̱'ʉ pa ja dí nap'a'ihʉni.
18 Nú'ʉ́ ma da zix'ahʉ ja ya ts'ʉtbi y asta ja ya dą̱nga ndą̱ po rá nguecagui. Hangue njabʉ da za gui damajuą̱nihʉ de guecagui ja yá thandi ya ndą̱ ne nú'ʉ hingyá me Israel.
19 Nu sta ts'ix'ahʉ nts'ą̱hni, osta ma da du ri mʉihʉ de nú'ą̱ te ma gui mą̱ñhʉ, nixi gui beñhʉ 'mɛt'o nú'ą̱ ma gui mą̱ñhʉ, ngue'ą̱ nura ora ma gui ñą̱hʉ, Ajuą̱ go da 'ra'ahʉ ya noya.
20 Nu'ahʉ́ hingo ma gui ñą̱sɛhʉ; nurá Mą̱ca Ndą̱hi Ajuą̱ ra Dada go gue'ą̱ ma da xi'ahʉ te ma gui mą̱ñhʉ.
21 Nuya pa'ʉ nuya ją̱'i ma da 'ñʉtsasɛui yá cu ne da da pa da tho. Ya dada ma da da yá bą̱tsi y ya bą̱tsi ma da nø'tua yá dada, ne da da pa da tho nehe.
22 Gatho ya meximhai ma da ʉtsa'ihʉ ngue'ą̱ guí mą̱ñhʉ ma noya. Pe nu'ą̱ tó'o da zɛti asta rá ngą̱ts'i, nú'ą́ go gue'ą̱ da mpøhø.

23 Nu'bʉ da t'ʉtsa'ihʉ ja 'nara hnini, pøñhʉ de guehni, rí maha ma'na ra hnini. Majuạni dí xi'ahʉ, hingri juatho gui 'yohʉ gatho ya hnini de ra hai Israel ha Nú'ạ To'o bi e bi Njạ'i ya da yopa zøhø ma'na'qui.

24 'Nara xahnate ma'na ja rá nsu que rá nxadi; 'nara hmu ma'na ja rá nsu que rá 'bɛgo.

25 Nura nxadi mahyoni da thogui ngu tho rá xahnate, nehe ra 'bɛgo mahyoni da thogui ngu tho rá hmu. Nja ngu 'nara dada 'bʉ da t'embabi gue go ra Beelsebú, nu'bʉ́ ya mengu rá ngu da t'embabi'ʉ mahyɛgui nehe.

To'o mahyoni gui tsuhʉ
(Lc. 12:2-9)

26 Hangue dí xi'ahʉ oxqui tsuhʉ nú'ạ ma gui thoguihʉ. Masque 'bʉ te da t'ø't'a'ihʉ mant'ạgui, pe rá ngạts'i ra pa ja ma da hnequini gatho nú'ạ te xa t'ø't'ahʉ, ngue'ạ gatho nú'ạ te t'øt'e mant'ạgui ma da fạdi.

27 Nú'ạ dí u't'a'ihʉ sɛhɛ mant'ạgui ma gui utuahʉ gatho ya jạ'i. Nehe nú'ạ dí xi'asɛhʉ zi njante ma gui mạñhʉ nts'ɛdi pa da 'yøde gatho ya jạ'i.

28 Oxqui tsuhʉ to'o da hyo'ahʉ, ngue'ạ nuri almahʉ hinda za to da hyop'ahʉ. Nu'ạ tó'o mahyoni gui tsuhʉ, nu Ajuạ, ngue'ạ nu'ạ́ hạ, tsa da mɛhn'a ri almahʉ ne ri ngøqu'eihʉ ja ra nidu.

29 Nuya zi ts'ints'ʉ hints'ʉ ri muui asta 'ba yoho por ñodmi, ne hingui tagui tusɛ'ʉ 'bʉ hingo rá paha Ajuạ ra Dada.

30 ¿Xihmạ'ihʉ? Nu'ahʉ ma'na grí muuihʉ ja rá thandi Ajuạ, ngue'ạ asta nuri stạhʉ 'mede.

31 Hangue oxqui ma gui ntsuhʉ, ngue'ạ ma'na
grí muuihʉ que ya zi ts'ints'ʉ.

Nú'ʉ to'o damajuạni de ra Jesu ja yá thandi ya jạ'i
(Lc. 12:8-9)

32 Nu'ạ tó'o ma da damajuạni de guequi ja yá
thandi ya jạ'i, nequi nehe ma ga damajuạni de
gue'ạ ja rá thandi ma Dada bí 'bʉi mahets'i.
33 Pe nu'ạ tó'o da ncøni de guequi ja yá thandi ya
jạ'i, nequi nehe ma ga xipa ma Dada nú'ạ bí 'bʉi
mahets'i gue himbi ne bi gamfrigui.

Ma da hegue ya jạ'i po rá ngue ra Jesu
(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

34 Oguí hu ri mʉihʉ gue ngue'ạ stá ehe ya hinda
nja ra tuhni ja ra ximhai; nu'ạ́ ma da nja ngue'ạ stá
ehe.
35 Nuya t'ʉ da nø'tua yá dada, ne ya t'ixu da
nø'tua yá nạnạ, ha nuya ts'ihuɛ da nø'tua yá sue-
gra.
36 Y njabʉ nuyá ncontra ya jạ'i ma da bønsɛ de ja
yá ngu'ʉ.
37 Nu'ạ tó'o ma'na go ri mạdi rá dada o rá nạnạ
que guecagui, nú'ạ́ hinda za da dɛngagui. Nehe
nu'ạ tó'o ma'na go ri mạdi rá t'ʉ o rá t'ixu que
guecagui, ne'ạ hinda za da dɛngagui.
38 Nehe nu'ạ tó'o hinda 'ñɛi pa da dɛngagui
masque da tho ya nt'ʉtsate ne ya 'bɛtsa, nú'ạ́ hinda
za da dɛngagui.
39 Nu'ạ tó'o ri mạdi rá te nuua ja ra ximhai, ma
da 'bɛdi rá te pa nzạntho, pe nu'ạ tó'o da dɛngagui
masque da du po rá nguequi, ma da zʉdi rá te pa
nzạntho.

Ya hoga thạhạ de mahets'i
(Mr. 9:41)

40 Nu'ʉ tó'o da 'ra'ahʉ ntsaya, go guequi ri 'raca
ntsaya. Ha nu'ʉ tó'o da 'raca ntsaya, go ri umba
ntsaya ma Dada nú'ạ to'o bá pɛncagui.
41 Nu'ạ tó'o da umba ntsaya 'nará 'mɛhni Ajuạ,
ma da hñạnga ra thạhạ nehe ngu ma da hñạni
'nará 'mɛhni Ajuạ. Ha nu'ạ tó'o da umba ntsaya
'nara jạ'i ngue'ạ øte Ajuạ, ne'ạ ma da hñạnga ra
thạhạ ngu nú'ạ ma da hñạni nú'ạ øte Ajuạ.
42 Nú'ahʉ ma nxadi'ihʉ, 'bʉ tó'o da 'ra'ahʉ mạdi
ts'ʉ ra dehe gui tsihʉ ngue'ạ ma nxadi'ihʉ, majuạni
dí xi'ahʉ gue nura jạ'i'ạ hinda ma da 'bɛdi rá thạhạ.

11

Ra Xuua Xi'tsate bi mɛhna yoho yá nxadi pa bá c'ạ'tsa ra Jesu
(Lc. 7:18-35)

1 Nu mi uadi ra Jesu bi xipabi te ma da mɛfi nú'ʉ
'rɛt'amayoho yá nxadi, nú'ạ́ bi ma ja ya hnini de
nú'ạ ra hai'ạ pa da mạnga ra mạca noya.
2 Y de mi ofadi nura Xuua Xi'tsate bi 'yøde de
nú'ạ mi øt'a ra Jesu. Nu'bʉ́ bi mɛhna yoho yá nxadi
nú'ʉ mri 'ñoui pa da 'yambabi'ạ,
3 ne bi 'ñembi:
—¿Ha go gue'i rá 'mɛhni'i Ajuạ nú'ạ dí tø'mhe, o
ga tø'mhe ma'na da 'ñepʉ?
4 Ra Jesu bi dạdi ne bi 'ñembi:
—Rí maha gui xiphʉ ra Xuua de nú'ạ guí ødehʉ
ne nú'ạ guí hanthʉ.
5 Bá xiphʉ gue ya goda xo yá da, ya doua ri 'yo, ya
gogu øde, nu'ʉ tsʉ ra lepra ñạni, nu'ʉ xa du ri yopa
nte, ha nuya zi hyoya nehe øde ra mạca noya.

6 Njạpi nú'ạ to'o camfri gue go guecagui rá
'mɛhnigui Ajuạ.
7 De mi menga yá nxadi ra Xuua Xi'tsate, ra Jesu
bi mʉdi bi xipa ya jạ'i de rá 'bɛfi ra Xuua, ne bi
'yø'tua ya nt'ani bi 'ñembabi:
—Xi de gá maha ja ra mbonthi, ¿te rá 'bɛ uá
hanthʉni? ¿Ha gue uá hanthʉ 'nara 'ñøhø mi otho
rá ts'ɛdi 'ñena 'nara dox'o ri ndudetho ra ndạhi?
Hina ¿ngue hạ?
8 Nu'bʉ́, ¿te rá 'bɛ ma uá hanthʉ? ¿Ha gue uá
hanthʉ 'nara 'ñøhø xqui hye 'raya dutu mahotho?
Hina ¿ngue hạ? Ngue'ạ nu'ʉ tó'o pɛpa ya ndạ nuua
ja ra ximhai, go gue'ʉ 'bʉi ja yá dạnga ngu ya ndạ
ne go gue'ʉ ri nhye xi xá hño.
9 Nu'bʉ́, ¿te rá 'bɛ gá ma uá hanthʉ? ¿Ha gue
hingue 'nará 'mɛhni Ajuạ? Hạhạ, 'nará 'mɛhni
Ajuạ. Y hingue hønsɛ gue'ạ rá 'bɛfi'ạ.
10 Nura Xuua Xi'tsate go gue'ạ bá ehe bá 'bɛt'o de
guequi, ne gue'ạ xqui mạ Ajuạ ma Dada ja ra Mạca
T'ofo ne bi 'ñena:
Nugui dí pɛhna 'na to'o ri 'bɛt'o de gue'i
pa da hyoc'a ri 'ñu.
11 Xi majuạni dí xi'ahʉ de gatho nuya jạ'i xa 'mʉiua
ja ra ximhai xa njo'o ni 'na di ja rá nsu ngu ra Xuua
Xi'tsate, pe nu'ạ tó'o xa yʉt'a ja rá hmanda Ajuạ,
ma'na xa njạpi que ra Xuua.
12 Nu mi mʉdi bi nxi'tsate ra Xuua, nú'ạ́ bi dạma
nupa yá mfeni ya jạ'i pa da dạma ñobri pa da
yʉthmạ'ʉ ja rá hmanda Ajuạ. Y nu'ʉ tó'o øt'a ra
ts'ɛdi pa da yʉt'i, cʉt'i ja rá hmanda Ajuạ.
13 Ngue'ạ nu mi zøhø ra Xuua, gue'bʉ bi nja ngu
nú'ạ xqui mạnga ra Moise ne ma'ra yá 'mɛhni Ajuạ

nú'bʉ mi mạ̱ gue da 'ñehe ra Ndạ̱ de mahets'i pa da ndạ̱.
14 Nehe bi mạ̱ñ'ʉ gue ra bạ̱di Elía mi pɛ'tsi da yopa mengui, y ya bi njabʉ ngu nú'ạ̱ xqui mạ̱ñ'ʉ ngue'ạ̱ ra Xuua go gue'ạ̱ rá mpøte ra Elía. Camfrihʉ nú'ạ̱ dí xi'ahʉ.
15 Nu'ạ̱ tó'o pɛ'tsa ra paha da gamfri nuya ya noya dí xi'ahʉ, dá gamfri.
16 ¿Ngu to'o ga hyɛcuabihʉ nú'ʉ ya jạ̱'i hingui camfrigui? Nu'ʉ́ ri nhyɛcuaui ya bạ̱tsi nú'ʉ hu ja ra tai 'ñeni ne pɛ'mda, ne ri ntsʉhui ma'ra yá mibạ̱tsiui.
17 Ne embabi: "Nuje dá mpɛ'mdahe ne hingá ne gá neihʉ. Dá maha ja ra nt'agui dá nzonihe, pe nu'ahʉ nixi himbi du ri mʉihʉ. Nu'bʉ́ ¿te guí nehʉ?" Njabʉtho nehe nú'ʉ ya dạ̱nga jạ̱'ibya, nú'ʉ́ ni 'nara t'øt'e hingui ho.
18 Nura Xuua Xi'tsate mi t'embi gue mi pɛ'tsa ra ts'ondạ̱hi ngue'ạ̱ hinto mri ñuniui nixi mri ntsiui ya tixfani.
19 Nepʉ 'mɛfa de ra Xuua bi zø Nú'ạ̱ To'o bi e bi Njạ̱'i, nu'ạ́ hạ̱, to'oraza ri ñuniui ne ri ntsiui, hangue ya jạ̱'i bi 'ñena: "Ndi, nuni ra 'ñøhø xi ra ts'o'yo y ra tixfani, xi ri ñuniui ne xi ri ntsiui ya tixfani ne ya ts'ojạ̱'i." Pe nugui dí xi'ahʉ gue nuya jạ̱'i beni njabʉ, hinte yá fạ̱di'ʉ, ngue'ạ̱ ri hnequitho nú'ʉ to'o pɛ'tsa ra mfạ̱di, ngue'ạ̱ ri hnequitho ja yá 'bɛfi.

Ya hnini dega ts'o'yøde
(Lc. 10:13-15)

20 Nepʉ ra Jesu bi mạ̱ nehe de nú'ʉ ya hnini habʉ xqui thogui xqui 'øt'a ya dạ̱nga nt'udi. Y bi zʉi

nú'ʉ ya jạ'i de nuya hnini'ʉ ngue'ạ himbi ntsø'mi
de yá ts'oqui masque bi hyanthmạ'ʉ rá ts'ɛdi Ajuạ.
Bi 'ñembi:
21 —¡Huecate'ihʉ nú'ahʉ gyá menguhʉ Corasí ne
gyá me Betsaidahʉ! Ma xi dra castiga'ihʉ ngue'ạ
masque xcá hyanduahʉ rá ts'ɛdi Ajuạ pe hinxcá
ñobrihʉ de ri ts'oquihʉ. 'Bʉ nuya me Tiro ne
ya me Sidó xqui hyanthmạhạ'ʉ gatho nú'ạ xcá
hyanthʉbya, nú'ʉ́ xa ntsø'ma hmạhạ de yá ts'oqui,
ne xa hñehmạ'ʉ dega dumʉi ne xa ncoxa ra 'bospi.
22 Hangue dí xi'ahʉ gue nú'ạ ra pa de ra
ngạxhmai ma'na dya dạngui ri ts'oquihʉ que ra
hnini Tiro ne ra hnini Sidó.
23 ¡Huecate'ihʉ nú'ahʉ gyá menguhʉ Ncaper-
nau! Guí hu ri mʉihʉ gue ra dạngui ri nsuhʉ,
pe hina, ngue'ạ ma gui nhuatihʉ ngue'ạ hinxcá
ñobrihʉ de ri ts'oquihʉ. 'Bʉ nuya me Sodoma xqui
hyanthmạhạ nuya ya dạnga nt'udi ngu nú'ạ xcá
hyanthʉbya, nu'bʉ́ hinxra huatihmạ, di jatho nú'ạ
ra hninihmạ.
24 Hangue dí xi'ahʉ gue nú'ạ ra pa yá ngạts'i
ya pa ma'na dya dạngui ri ts'oquihʉ que ra hnini
Sodoma.

Bá ehʉ pa gui tsayahʉ
(Lc. 10:21-22)

25 Nepʉ ra Jesu bi 'yapa Ajuạ rá Dada ne bi 'ñena:
—Dí xøcambeni'i ma Dada'i nú'i grá Ndạ de ma-
hets'i ne de ra ximhai. Dí 'ra'a njamạdi ngue'ạ xcá
utua ri noya nú'ʉ to'o hingyá bạmhyạ, y nu'ʉ tó'o
ya bạmhyạ ne ya 'ñets'i himbi zo yá mfeni.
26 Y gatho nú'ạ xcá øt'e go gue'ạ ri paha, ma
Dada'i.
27 'Mɛfa ra Jesu bi 'ñemba yá nxadi:

—Ma Dada bi 'racagui gatho ra mfa̱di. Jo'o to'o pa̱tca ma mfeni, hønsɛ ma Dada bí 'bʉi mahets'i, nú'á ha̱, go gue'a̱ pa̱tca ma mfeni. Nehe jo'o to'o xa ba̱tua rá mfeni ma Dada, hønsɛ nuga ha̱, ngue'a̱ go gueque rá T'ʉgui, nehe nú'ʉ to'o stá huahni, ne'ʉ pa̱tuabi rá mfeni ma Dada ngue'a̱ go stá utuabi'ʉ.

28 Bá ehʉ gatho nú'ahʉ grí mpɛfihʉ ne xi grí nduhʉ pa ga tsʉc'a ri 'bats'ihʉ pa gui tsayahʉ.

29 Ngu 'nara nt'ɛi dega nda̱mfri thu'tsua ra yugo pa da t'ɛi, njabʉ nehe nu'ahʉ gui hña̱ñhʉ nú'a̱ ra yugo ga hu'ts'ahʉ pa da za ga u't'ahʉ ma hoga'mʉi, pa da za gui nhyoja̱'ihʉ nehe ngugui, ngue'a̱ nuga drá hoja̱'i y hindrá 'ñets'i, y njabʉ ya hinda zabi'ihʉ nixi da du ri mʉihʉ.

30 Ngue'a̱ nura yugo dí hu'ts'ahʉ hinda ʉñ'ahʉ, y nú'a̱ ra 'bats'i dí tu't'ahʉ hingui ma gui tsamahñʉhʉ.

12

Ya nxadi bi doca ya nga̱ha̱ gá trigo ra pa dega tsaya

(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

1 'Nara pa ra Jesu co yá nxadi bi 'ranga ja 'nara ua̱trigo. Y nura pa'a̱ mi nsabdo, y gue'a̱ ra pa dega tsaya. Ne nuya nxadi mi tsʉ ra thuhu hangue bi mʉdi bi docua yá nga̱ha̱ ya trigo pa bi zi'ʉ.

2 Y mi hyanda njabʉ ya fariseo bi 'ñemba ra Jesu:

—¿Hanja øt'a njabʉ ri nxadi? Nuyʉ́ hindí 'ñepi da 'øt'a njabʉ nú'a̱ ra pa dega tsaya.

3 Pe ra Jesu bi da̱tuabi'ʉ bi 'ñembi:

—¿Ha hinxcá hñe'thʉ habʉ ma̱ de nú'a̱ bi 'øt'a ra Davi nú'bʉ mi tsʉ ra thuhu co nú'ʉ mri 'ñoui?

4 Nu'á̱ bi yʉt'a mbo rá nija̱ Ajua̱ ne bi zi nú'ʉ
ya thuhme xqui nja̱pi. Ha nú'á̱ ne nú'ʉ mri 'ñoui
hingo mri 'ñepa hma̱ha̱ xa zi nura thuhme'a̱, hønsɛ
ya macja̱ ha̱.
5 ¿Ha hinxcá hñe'tihʉ nehe ja rá ley ra Moise gue
nuya macja̱ di mpɛfi ja ra nda̱nija̱ masque ya pa
dega tsaya pe hinte ma ts'oqui øt'e?
6 Ha nuga dí xi'ahʉ gue 'bʉcua nú'a̱ to'o ma'na ja
rá nsu que ra nda̱nija̱.
7 Mahyoni gui pa̱hʉ te rí bønga nuya ya noya bi
ma̱nga Ajua̱ ma Dada ja ra Ma̱ca T'ofo ne bi 'ñena:
"Nuga ma'na dí ne gui mpɛ'tsuahʉ ra nthecate 'na
ngu 'na que gui tsincahʉ ya mbo'oni pa gui hyohʉ
gui 'bahaguihʉ." 'Bʉ gri pa̱hma̱hʉ te rí bønga nuya
ya noya, nu'bʉ́ hinxcá ña̱pahma̱hʉ nú'ʉ hinte ma
ts'oqui tu.
8 Nú'a̱ To'o bi e bi Nja̱'i go gue'a̱ pɛ'tsa ra ts'ɛdi pa
da manda masque ra pa dega tsaya.

'Nara 'ñøhø xqui 'yot'a 'nará 'yɛ
(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)

9 Y ra Jesu bi thogui de guehni ne bi ma bá cʉt'a
ja ra nija̱.
10 Y ja mi 'bʉhni 'nara 'ñøhø xqui 'yot'a 'nará 'yɛ.
Y nuya fariseo mi 'bʉhni bi 'yamba ra Jesu ne bi
'ñembi:
—¿Ha gue rí 'ñepi gui 'yøthe 'nara ja̱'i nura pa
dega tsaya?
Nu'ʉ́ mi ambabi njabʉ pa da ña̱pahma̱'a̱.
11 Pe ra Jesu bi 'ñembabi'ʉ:
—¿To'o 'na de gue'ahʉ gri pɛ'tshʉ 'nara zi dɛti,
nepʉ da zo ja 'nara o'tsi ne hingui hña̱ihʉ ngue'a̱
ra pa dega tsaya? Pɛ'tsi gui hña̱ihʉ.

12 ¿Ha gue hingue ma'na di muui 'nara ja̱'i que
'nara dɛti? Hangue mahyoni ga øthʉ ya hoga 'bɛfi
masque ra pa dega tsaya.
13 Nepʉ ra Jesu bi 'ñembabi nú'a̱ ra 'ñøhø to'o xqui
'yot'a rá 'yɛ:
—Ha̱ua ri 'yɛ.
Nu'bʉ́ nu'á̱ bi tʉnga rá 'yɛ, nepʉ 'bestho bi ña̱ni
ne bi gohi ngu mi nja nú'a̱ ma'na rá 'yɛ.
14 Nu'bʉ́ ya fariseo bi bøni de guehni pa bi 'ñʉ'ti
hanja da za da hyohma̱ ra Jesu.

Ra ba̱di Isaía xqui ma̱ de ra Jesu

15 Pe nu'á̱ bi ba̱tho te mi beni'ʉ ne bi ma de
guehni y bi dɛna ndunthi ya ja̱'i. Y mi øthebi gatho
nú'ʉ to'o mi hñeni.
16 Ne bi hñu'mba ra hña̱ ya da'thi nú'ʉ xqui 'yøthe
gue hinto da xipabi de nú'a̱ xqui 'yø'tuabi'ʉ.
17 Bi ma̱nga ra Jesu njabʉ pa bi nja ngu nú'a̱ xqui
ma̱nga ra ba̱di Isaía gue Aju̱a̱ bi 'ñena:
18 Guehna ma hoga 'mɛhni stá pɛhni
ne guehna ma hma̱di ne xi dí hopa rá 'mʉi.
Ga umbabi ma Ma̱ca Nda̱hi pa da zofo gatho ya ja̱'i
'bʉ ja rá ngʉni ra ximhai,
pa da ba̱di'ʉ gue ma ga ha̱'mba nguɛnda.
19 Nu'á̱ hinto ma da ntsanoyaui,
nixi to'o ma da ma'tiui ja ya 'ñu.
20 Ma hoga 'mɛhni ma da nupa yá mfeni nú'ʉ to'o
hints'ʉ tsɛdi yá jamfri, ngu 'ñena 'nara dox'o
xa dehmi,
ne ma da mɛ'tsua ra nthecate nú'ʉ to'o ja xa
gamfri, ngu 'ñena 'nara t'ʉca ñot'i hints'ʉ di
yot'atho.

Ne ma da 'ñudi ra hoga'mʉi asta hinda 'mɛdi ra nts'o'mʉi.
21 Y ya ja̱'i de gatho rá ngʉni ra ximhai ma da gamfribi rá noya'a̱.

Bi t'embabi ra Jesu gue mi ha̱npa rá ts'ɛdi ra nda̱ de ya ts'onda̱hi
(Mr. 3:19-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

22 Nepʉ ra Jesu bá ts'impabi 'nara ja̱'i mrá gone ne mrá goda ngue'a̱ mi pɛ'tsa 'nara ts'onda̱hi, y nu'á̱ bi 'yɛmbabi. Y 'bestho ra ora'a̱ bi za bi ña̱ ne bi hyandi.
23 Hangue gatho ya ja̱'i mi 'bahni xi bi 'yø ne bi 'ñémbabi'ʉ 'na ngu ma'na:
—¿Ha go guehni rá t'ʉ ra nda̱ Davi nú'a̱ to'o xqui mɛhni Ajua̱ pa da nda̱ 'bʉ?
24 Y nu mi 'yøde ya fariseo bi ma̱nga ya ja̱'i njabʉ, nu'bʉ́ nu'ʉ́ bi 'ñémsɛ'ʉ:
—Nuní hingue co rá ts'ɛdisɛ ɛnga ya ts'onda̱hi, nuní ha̱npa rá ts'ɛdi ra Beelsebú nú'a̱ ra nda̱ de ya ts'onda̱hi.
25 Pe ra Jesu bi ba̱tuatho yá mfeni'ʉ ne bi 'ñembabi:
—Nu'bʉ 'nara hnini da hyegue ne da ntunsɛhɛ, nu'bʉ́ da 'mɛtho nú'a̱ xa mɛfi'ʉ. Ha nu'bʉ 'nara 'mʉi da ntunsɛhɛ, hinda za da 'mʉi xá hño, da nhuata ra 'mʉi.
26 Xi ra ts'onda̱hi, ¿hanja da za da 'yɛnga rá mits'onda̱hiui? Hinda za, ngue'a̱ nu'bʉ njabʉ da 'ñotho yá ts'ɛdi 'na ngu 'na ne da nhuati gatho.
27 Guí eñhʉ gue nuga dí ɛnga ya ts'onda̱hi co rá ts'ɛdi ra nda̱ de ya ts'onda̱hi. Xi ri 'mɛhnihʉ, ¿con to'o rá ts'ɛdi ɛnga ya ts'onda̱hi 'bʉ? Go dá xi'ahʉ'ʉ.

28 Nuga dí ɛnga ya ts'ondạhi co rá ts'ɛdi rá Mạca
Ndạhi Ajuạ ma Dada, hangue njabʉ pạhʉ gue ya
xa zøhø ra Ndạ de mahets'i pa da ndạ.
29 Hinda za da yʉt'a 'nara be ja rá ngu 'nara jạ'i
nú'ạ xi di o rá ts'ɛdi 'bʉ hingue 'mɛt'o da mihi ne da
du'ti pa da bepi nú'ạ te pɛ'tsi.
30 Nu'ʉ tó'o hingui 'yo con gueque, nú'ʉ́ di
ʉtsagui. Nehe nu'ʉ tó'o hingui faxqui ga munts'a
ma sofo, nú'ʉ́ go xantho.
31 Dí xi'ahʉ gue gatho ya ts'oqui øt'a ya jạ'i ne
gatho ya ts'one mạñ'ʉ, ma dra pumbabi'ʉ. Pe nu'ạ
tó'o da zamba rá Mạca Ndạhi Ajuạ, nura jạ'i'ạ
hindra pumbabi.
32 Nu'ạ tó'o da zani Nú'ạ To'o bi e bi Njạ'i, nu'ạ́
dra pumbabi, pe nu'ạ tó'o da zanga ra Mạca Ndạhi
hindra pumbabi nixi nubya ni pa nzạntho.

Ya 'bai gá za fạditho po yá fruta
(Lc. 6:43-45)

33 'Nara hoga 'bai gá za unga ya hoga fruta, ha
'nara ts'o 'bai gá za unga ya ts'o fruta. Hangue
njabʉ da za gui pạdihʉ nda'ạ ra hoga 'bai gá za y
nda'ạ hingrá hoga 'bai gá za.
34 Nu'ahʉ xi gyá ts'o'mʉihʉ guí njahʉ ngu ya
qu'eñạ tsate. ¿Hanja da za gui mạñhʉ ya hoga noya
'bʉ guí beñhʉ ya ts'omfeni? Ngue'ạ nú'ạ guí beñhʉ
ja ri mfenihʉ go gue'ạ guí mạñhʉ nehe.
35 Nu'ạ tó'o benga ya hoga mfeni mạnga ya hoga
noya, ha nu'ạ tó'o benga ya ts'omfeni mạnga ya
ts'onoya.
36 Nuga dí xi'ahʉ gue gatho nú'ạ te gui mạñhʉ
ne hingui jamasuhʉ, pɛ'tsi te gui thạdihʉ nura pa'ạ
ma da thạp'ahʉ nguɛnda.

37 Ngue'ą Ajuą go gue'ą ma da hñąp'ahʉ nguɛnda
de gatho nú'ą guí mąñhʉ, ne ja ma da hnequini
tengu ri hñoją'ihʉ ne tengu ri nts'o'mʉihʉ.

Ya ts'oją'i adi 'nara nt'udi
(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)

38 Nepʉ 'raya xahnate de ra ley ne ya fariseo mi
'bʉhni bi 'ñembabi ra Jesu:
—Xahnate, dí nehe gui 'ñutcahe 'raya nt'udi pa
ga pąhe ua xi majuąni go xpá mɛñ'a'i Ajuą.
39 Nu'bʉ́ ra Jesu bi dątuabi ne bi 'ñembi:
—Nu'ahʉ́ gyá ts'oją'ihʉ ne gyá 'ñągamfrihʉ
hangue guí adihʉ 'nara nt'udi gui hyanthʉ pa gui
camfrihʉ. Pe nuga, hinga ma ga u't'a'ihʉ ni 'nara
nt'udi. Hønsɛ nda'ą da t'u't'ahʉ, nú'ą ra nt'udi de
ra Joná rá 'mɛhni Ajuą.
40 Nu'ą́ bi 'yo hñu pa ne hñu xuui mbo rá mʉi
'nara dąnga huą. Njabʉ nehe Nú'ą To'o bi e bi Nją'i
ma da 'mʉi hñu pa ne hñu xuui mbo ra hai.
41 Ha 'mɛfa bi ma ra Joná bá zofo ya ją'i de
ra hnini Ninive, ha nu'ʉ́ 'bestho bi ntsø'mi de yá
ts'oqui. Ha nubyá 'bʉcua 'na to'o ma'na xi ja rá nsu
que ra Joná, pe nu'ahʉ hinxcá camfrihʉ. Hangue
ja rá ngątsʼi ra pa ma xi da ñąp'a'ihʉ ya me Ninive,
ngue'ą masque xcá hyanduabihʉ rá ts'ɛdi Ajuą pe
hinxcá camfrihʉ.
42 Nehe nú'ą ra 'bɛhñą mrá ndą de ra hai Ara-
bia mi 'yøde gue ra Salomó xi mi ja ndunthi rá
mfądi. Nú'ą́ bá ehe bi c'ą'tsi'ą masque xi nts'ɛdi
mi yabʉ rá hai, pa da 'yøde nú'ą mi mąñ'ą. Pe
nubyá 'bʉcua 'na to'o ma'na xi ja rá nsu que ra
Salomó, pe nu'ahʉ hinxcá camfrihʉ. Hangue ja rá
ngątsʼi ra pa ma da ñąp'ahʉ nú'ą ra 'bɛhñą'ą ngue'ą

masque xcá hyanduabihʉ rá ts'ɛdi Ajuạ pe hinxcá camfrihʉ.

Ra Jesu bi mạ 'nara 'bede de ra ts'ondạhi bi mengui
(Lc. 11:24-26)

43 Nepʉ ra Jesu bi 'ñena:
—Nu'bʉ 'nara ts'ondạhi da bønga de ja 'nara jạ'i, nura ts'ondạhi'ạ 'yo habʉraza ja ya mbonthi honi hmạhạ habʉ da 'mʉi, pe hingui tsʉdi. Nu'bʉ́ ma da mạnsɛ'ạ ne da 'ñena:
44 "Pøde ma ga pengui habʉ dá øni pa ja ga yopa 'bʉhni." Ha nu stí mengui'ạ da zʉdi nú'ạ ra 'ñøhø ne guet'atho rá mfeni ngu bi zogui ra ts'ondạhi, nu'bʉ́ nja ngu 'nara ngu xa 'bast'i ne xá nt'axi pe hinto 'bʉi.
45 Nu'bʉ́ nú'ạ ra ts'ondạhi'ạ da ma da tsi má yoto ya ts'ondạhi nú'ʉ ma'na xi strá nts'o que gue'ạ, nepʉ da yʉt'a ja nú'ạ ra 'ñøhø nú'ạ mi guet'atho rá mfeni. Nu'bʉ́ nu'ạ́ ma'na strá nts'o rá mfeni que rá mʉdi. Hangue nú'ahʉ gyá ts'ojạ'ihʉ ma gui njahʉbʉ nehe 'bʉ hingui ñobrihʉ.

Rá nạnạ ne yá cu ra Jesu
(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)

46 Y de mi utuate ra Jesu, bi zøhø rá nạnạ ne yá cu mi 'bai møte ra ngu habʉ mi utuate'ạ ne mi ne da ñạui'ạ.
47 Nu'bʉ́ 'nara jạ'i bi 'ñemba ra Jesu:
—'Bacua møte ri nạnạ co ri cu hoñ'i gui ñạui 'nạ.
48 Pe nura Jesu bi dạtuabi nú'ạ to'o bi xipabi njabʉ ne bi 'ñembi:
—¿To'o ma nạnạga, ne to'o ma cuga?
49 Nepʉ co rá 'yɛ bi 'ñudi yá nxadi ne bi 'ñena:

—Nuya go guehya ma nạnạ ne ma cu.
50 Nu'ạ tó'o ø'tua rá paha ma Dada bí 'bʉi ma-
hets'i, go gue'ạ ma cu ne ma nju ne ma nạnạ.

13

Ra 'bede de ra mot'i
(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

1 Nepʉ ra pa'ạ ra Jesu bi bøni de nú'ạ ra ngu habʉ
mi 'bʉi, ne bi ma bá hudi ja ra ñạnga ndehe.
2 Nepʉ bi ma ndunthi ya jạ'i bá c'ạ'tsi'ạ, nu'bʉ́
nu'ạ́ bi bøxa ja 'nara motsa ne ja bi hñudini, ne
gatho ya jạ'i bi gohini ja ra ñạnga ndehe.
3 Nepʉ bi metuabi'ʉ 'raya 'bede pa bi 'ñutuabi.
Nurá mʉdi ra 'bede bi mede, bi mạ de 'nara mot'i
ne bi 'ñena:
—'Nara mot'i bi ma da mpot'a ja rá huạhi.
4 Y nu mi mʉdi bi mpot'i, bi dagui 'raya zi nda ja
ra 'ñu. Y nuya nda'ʉ bi zi ya ts'ints'ʉ.
5 Y nu ma'ra ya nda bi dagui ja ya 'bodo habʉ mi
otho ndunthi ra hai, y nuya nda'ʉ 'bestho bi føts'e
ngue'ạ hinxmá pidi ra hai.
6 Y nu mi pat'a ra hyadi bi huixqui ne bi 'yot'i
ngue'ạ mi otho yá 'yʉ.
7 Nu ma'ra ya nda bi dagui mbo ja ya 'mini, ne
mi te ya 'mini bi xumi ne bi hyo nú'ạ xqui 'bot'i.
8 Ha nu ma'ra ya nda bi dagui ja ra hoga hai,
y nú'ʉ ya nda'ʉ xi bi c'onts'i xá hño ne bi hogui,
'raya 'bai bi unga 'na nthebe ya nda, nu ma'ra ya
'bai bi unga hñu'rate, ha nu ma'ra ya 'bai bi unga
'natema'rɛt'a ya nda.
9 Nu'ạ tó'o pɛ'tsa ra paha da 'yøde nuya ya noya
dí mạ, dá 'yøde.

Hanja ra Jesu bi zofo ya ja̱'i dega 'bede
(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)

10 Nepʉ yá nxadi bi joni habʉ mi hudi ra Jesu pa
bi 'yambabi ne bi 'ñembabi:
—¿Hanja guí zofo ya ja̱'i njabʉ co nú'ʉ ya 'bede?
11 Ra Jesu bi da̱tuabi'ʉ ne bi 'ñembi:
—Nuga dí ma̱nga njabʉ ngue'a̱ nuyʉ́ hingui tsa
da zo yá mfeni nú'a̱ dí ma̱ de hanja ri nda̱ Ajua̱,
nú'a̱ hinxqui fa̱di ma'mɛt'o. Ngue'a̱ nuyʉ́ hinxa
t'umba ra mfa̱di pa da ba̱di, pe nu'ahʉ ha̱, xa
t'a'ahʉ ra mfa̱di pa gui pa̱hʉ.
12 Y nu'ahʉ ma'na ma gui pa̱hʉ ngue'a̱ xa t'a'ahʉ
ra mfa̱di, nja ngu xa hma̱ gue nu'a̱ tó'o jababi,
ma'na ma da mɛ'tsi, ha nu'a̱ tó'o othobi, ma da
tha̱cuabi nú'a̱ ts'ʉ pɛ'tsi.
13 Nuyʉ́ dí petuabi njabʉ ngue'a̱ ja yá thandi pe
hingui handi, ja yá nt'øde pe hingui øde, ne ja yá
mfeni pe hinte yá fa̱di.
14 Hangue bi njabʉ ngu nú'a̱ xqui ma̱nga ra ba̱di
Isaía maya'bʉ ne bi 'ñena:
Ma gui 'ødehʉ pe hinda zo ri mfenihʉ.
Ma gui hyanthʉ pe hingui ma gui pa̱dihʉ te rí bøni
nú'a̱ guí hanthʉ.
15 Ngue'a̱ xi xa megui ri mfenihʉ,
ne hinguí ne gui hñuxhʉ nt'øde nú'a̱ guí ødehʉ,
ne hinguí ne gui pa̱hʉ nú'a̱ guí hanthʉ.
Nu'ahʉ hinguí ne gui hanthʉ,
nixi gui 'ødehʉ,
nixi gui pa̱hʉ,
ngue'a̱ hinguí ne gui ntsø'mhʉ pa ga pun'a ri
ts'oquihʉ.
Nuna guehna bi ma̱nga ra ba̱di Isaía de ya
'ña̱gamfri ja̱'i.

16 Pe nu'ahʉ xa jạp'ahʉ Ajuạ, ngue'ạ xcá hyanthʉ
co ri thandihʉ, ne xcá 'yøhʉ co ri nt'ødehʉ.
17 Xi majuạni dí xi'ahʉ gue ndunthi yá 'mɛhni
Ajuạ nú'ʉ mi 'bʉi maya'bʉ ne ma'ra ya hojạ'i mi
nehmạ'ʉ xa hyandi ngu nú'ạ guí hanthʉbya, pe
himbi za bi hyandi'ʉ. Ne mi nehmạ da 'yøde nuya
ya noya guí ødehʉbya, pe himbi za bi 'yøde'ʉ.

Ra Jesu bi mạ te rí bønga nura 'bede de ra mot'i (Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

18 Nubyá 'yøhʉ xá hño te rí bønga nú'ạ ra 'bede
stá xi'ahʉ de ra mot'i.
19 Nu'ʉ ya nda bi dagui ja ra 'ñu go gue'ʉ ngu nú'ʉ
to'o bi 'yøde ra noya de hanja ri ndạ Ajuạ ne himbi
zo yá mfeni. Nu'bʉ́ bi yʉt'a ra ts'ondạhi ja yá mfeni
pa bi pu'tua gatho nú'ạ xqui bạhmạ'ʉ.
20 Nu'ʉ ya nda bi dagui ja ra 'bodo go gue'ʉ
ngu nú'ʉ to'o bi 'yøde ra mạca noya ne 'bestho bi
gamfrihmạ co 'nara johya,
21 pe hinxqui zɛ yá jamfri, hangue nu mi tho ya
ts'othogui ne ya nt'ʉtsate po rá ngue ra mạca noya,
nu'ʉ́ 'bestho bi 'uegue.
22 Nu'ʉ ya nda bi dagui ja ya 'mini go gue'ʉ ngu
nú'ʉ to'o bi 'yøde ra mạca noya pe 'bestho bi 'bɛ yá
jamfri ne bi 'uegue ngue'ạ nsøctho mi oda yá mfeni
ra bojạ ne ma'ra ya t'øt'e de ra ximhai.
23 Pe nu'ʉ ya nda bi dagui ja ra hoga hai go gue'ʉ
ngu nú'ʉ to'o bi 'yøde ra mạca noya ne bi zo yá
mfeni, ne xi bi zɛdi yá jamfri. Nu'bʉ́ go gue'ʉ xi bi
unga ra sofo nja ngu ya nda, 'ra bi unga 'na nthebe,
ha nu ma'ra bi unga hñu'rate, ha nu ma'ra bi unga
'natema'rɛt'a.

Ra 'bede de ya ts'ondạpo ja ra huạhi dega trigo

24 Nepʉ ra Jesu bi metuabi'ʉ ma'na ra 'bede ne bi
'ñembi:
—Nurá hmanda ra Ndạ de mahets'i nja ngu
'nara mot'i bi mot'a ra trigo ja rá huạhi.
25 Pe nu mi 'ñạhạ yá mɛfi, bi zø 'nará ncontra'ạ
ne bi mo'tua 'raya ts'ondạpo ja rá huạhi. Nepʉ de
gue'ạ 'bestho bi ma.
26 Ha nu mi føxa ra trigo, nehe bi føxa ya
ts'ondạpo.
27 Nepʉ ya 'bɛgo bi ma bá ambabi ra mehuạhi
ne bi 'ñembi: "Ndada, ¿ha gue hingo ra trigo gá
pot'a ja ri huạhi? ¿Hanja go bi c'onts'a nehe 'raya
ts'ondạpo?"
28 Nu'bʉ́ ra mehuạhi bi dạtuabi yá 'bɛgo bi
'ñembabi: "Zại 'nama ncontra to'o bi mot'a nú'ʉ ya
ts'ondạpo." Nu'bʉ́ ya 'bɛgo bi 'ñemba ra mehuạhi:
"¿Ha guí ne ga ma ga c'ʉ'tshe nú'ʉ ya ts'ondạpo?"
29 Nu'bʉ́ bi dạdi ra mehuạhi bi 'ñena: "Hina,
oxqui ma gui c'ʉ'tshʉ ya ts'ondạpo, ngue'ạ nu'bʉ
gui c'ʉ'tshʉ ya ts'ondạpo, ¿xi'bʉ gui c'ʉ'tshʉ nehe
ra trigo?
30 Ophʉ da te mahyɛgui, cabo gue nú'ạ ra pa de
ra sofo ga 'bɛpa ya xofo da hyɛts'i 'mɛt'o nú'ʉ ya
ts'ondạpo, ne da du'ti pa da tsạt'i, ha nura trigo da
munts'i pa da mɛ'tsa ja ra troha."

Ra 'bede de ra nda gá mostasa
(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

31 Nepʉ ra Jesu bi metuabi'ʉ ma'na ra 'bede ne bi
'ñembi:
—Rá hmanda Ajuạ mahets'i nja ngu 'nara nda
dega mostasa nú'ạ bi mot'a 'nara jạ'i ja rá huạhi.
32 Nú'ạ ra nda'ạ ma'na xi ra zi lotsi de gatho
ma'ra yá nda ya ndạpo, pe nu sta nte'ạ, ma'na ra

dạngui de gatho ma'ra ya ndạpo, ne da nte xi ra dạngui ngu 'nara 'bai gá za, y asta ja da hyocni yá 'bafi ya ts'ints'ʉ.

Ra 'bede de ra nzoi
(Lc. 13:20-21)

33 Nepʉ bi xipa ma'na ra 'bede bi 'ñembi:
—Nurá hmanda Ajuạ mahets'i nja ngu 'nara 'bɛhñạ bi hyoca ra thuhme ne bi 'yɛnts'ua ra nzoi nú'ạ ri japi da nets'i ra thuhme, ne mi ngu 'nate kilo ra arina bi mant'i, ne masque 'na zi tʉqui bi japi, pe bi nets'i gatho.

Ra Jesu bi zofo ya jạ'i dega 'bede
(Mr. 4:33-34)

34 Gatho nú'ạ mi xipa ya jạ'i ra Jesu bi xipabi dega 'bede.
35 Hangue bi njabʉ ngu nú'ạ xqui mạnga 'nará 'mɛhni Ajuạ maya'bʉ bi 'ñena:
Ma ga petuabi 'raya 'bede ya jạ'i,
pa ga utuabi nú'ạ hinto xa bạdi desde bi mʉdi ra ximhai.

Ra Jesu bi mạ te rí bønga ra 'bede de ya ts'ondạpo ja ra huạhi dega trigo

36 Nepʉ ra Jesu bi 'ñedi ya jạ'i pa da ma ja yá ngu, y nehe'ạ bi ma ja nú'ạ ra ngu habʉ mi 'bʉi. Nepʉ yá nxadi bi ma bá tsʉdi ne bi 'ñembabi:
—Xi da xicje xá hño te rí bønga nú'ạ ra 'bede de ya ts'ondạpo bi føxa ja ra huạhi.
37 Nu'bʉ́ ra Jesu bi dạdi ne bi 'ñembabi'ʉ:
—Nú'ạ ra mehuạhi bi mot'a ra trigo ja rá huạhi go gue'ạ Nú'ạ To'o bi e bi Njạ'i.
38 Ha nura huạhi go gue'ạ ra ximhai, ha nura trigo go gue'ʉ nú'ʉ 'bʉi ja rá hmanda Ajuạ, ha

nuya ts'ondạpo go gue'ʉ nú'ʉ øtua rá hmanda ra ts'ondạhi.
39 Nura ncontra to'o bi mot'a ya ts'ondạpo go gue'ạ ra ts'ondạhi. Ha nura pa de ra sofo go gue'ạ rá ngạts'i ra ximhai, ha nu'ʉ ya xofo go yá ɛnxɛ Ajuạ.
40 Nja ngu ya xofo da 'ueca ya ts'ondạpo pa da tsạt'i, njabʉ nehe ja rá ngạts'i ra ximhai ya ɛnxɛ da 'ueca nú'ʉ ya jạ'i øtua rá hmanda ra ts'ondạhi.
41 Nú'ạ To'o bi e bi Njạ'i ma da mɛhna yá ɛnxɛ pa da 'ueca gatho ya 'øt'ats'oqui ne gatho ya ts'o'mʉi gá jạ'i pa hinda yʉt'a mahets'i.
42 Nu'ʉ́ ma da t'eque pa da thøt'a ja ra tsibi nú'ạ ma da nzø pa nzạntho, y nuni ja di zohmạni ne ja di gusthmạni yá ts'i.
43 Nepʉ nu'ʉ tó'o 'yo xá hño ja rá thandi Ajuạ ma da yot'i'ʉ ngu 'nara dạnga ñot'i nuni mahets'i habʉ bí manda'ạ. Nu'ạ tó'o pɛ'tsa ra paha da 'øde nuya ya noya dí mạ, dá 'øde.

Ra 'bede de ra bojạ t'agui

44 Rá hmanda ra Ndạ de mahets'i nja ngu ra bojạ xa t'agui mbo ja ra hai, y nura bojạ'ạ bi dini 'nara jạ'i ne bi yopa go'mithoni ma'na'qui. Nu'bʉ́ nu'ạ́ co ra johya bi dạma pa gatho nú'ạ te mi pɛ'tsi pa da danga nú'ạ ra hai habʉ xqui dinga ra bojạ.

Ra 'bede de 'nara perhla xi di muui ndunthi

45 Nehe rá hmanda ra Ndạ de mahets'i nja ngu 'nara duqui nú'ạ mi tuca ya hoga t'axa do yá thuhu ya perhla.
46 Nu mi zʉdi 'nara hoga perhla xi mi muui ndunthi, nu'bʉ́ nu'ạ́ bi dạma pa gatho nú'ạ te mi pɛ'tsi pa bi danga nú'ạ ra perhla'ạ.

Ra 'bede de ya huạ ja ra xit'ạ

47 Nehe rá hmanda ra Ndạ de mahets'i nja
ngu 'nara xit'ạ bi t'ɛnt'a ja ra ndehe ne bi gʉ
'rama'na'ño ya huạ.
48 Y nu mi ñʉts'i ra xit'ạ, ya mɛhuạ bi hñại pa ja
ra ñạnthe. Ne bi hñʉdi'ʉ pa bi huahna ya hoga huạ
pa bi yʉt'a ja ra 'bøts'e; ha nu'ʉ himyá hoga huạ bi
føtbʉ.
49 Ma da njabʉ nehe ja rá ngạts'i ra ximhai, ma
da 'ñehe ya ɛnxɛ pa da 'ueca ya ts'o'mʉi de ja ya
hojạ'i.
50 Ne nú'ʉ ya ts'o'mʉi ma da thøt'a ja ra tsibi nú'ạ
ma da nzø pa nzạntho, y nuni ja di zohmạni ne ja
di gusthmạni yá ts'i.

Ya ndạxjua t'øt'e ne ya 'ra'yo t'øt'e

51 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:
—¿Ha gue xa zo ri mfenihʉ gatho nú'ạ stá xi'ahʉ?
Nu'bʉ́ nu'ʉ́ bi dạtuabi ne bi 'ñembi:
—Hạhạ, ma zi Hmu'ihe.
52 Nu'bʉ́ nu'ạ́ bi 'ñembabi'ʉ:
—Xá hño 'bʉ. Nubyá da za gui 'ñudihʉ hingue
hønsɛ nú'ạ bi mạnga ra Moise ne ma'ra yá 'mɛhni
Ajuạ, pe nehe da za gui 'ñudihʉ ma 'ra'yo nt'utuate
dí u't'a'ihʉ de hanja ri ndạ Ajuạ, gui njahʉ ngu
'nara dada de 'nara ngu jʉqui nura ora honi gatho
nú'ạ te xa mɛ'tsa maya'bʉ ne ja guehya.

Ra Jesu mi 'bʉhni Nasare
(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)

53 Ha nu mi uadi ra Jesu bi mạnga nuya ya zi
'bede, bi ma de guehni.

54 Ne bi ma pa ja rá hai'ạ, y de mi 'bʉhni mi pa ja
ra nijạ de guehni pa mi xahna ya jạ'i. Y nu'ʉ́ xi bi
'yø ne bi 'ñena:
—¿Habʉ xuá pạdi nú'ạ ra mfạdi pạhni? ¿Ne há
xqui bạhni 'bʉ nuya ya dạnga nt'udi øt'e?
55 ¿Ha gue hingo guehni rá t'ʉ nú'ạ ra yaxi? ¿Ha
gue hingo guehni rá t'ʉ ra Maria? ¿Ha gue hingo
guehni rá cu ra Cobo ne ra Jose, ne ra Simu ne ra
Juda?
56 ¿Ha gue hingyá menguua yá nju nehe? ¿Habʉ
xuá bạdini gatho nú'ạ mạ ne gatho nú'ạ øt'e?
57 Y ya jạ'i de guehni mi pø yá cuɛ con gue'ạ
ne himbi ne bi gamfri. Hangue nura Jesu bi
'ñembabi'ʉ:
—'Nará 'mɛhni Ajuạ habʉraza ri 'yo ri hnu-
mansu, pe ja rá haisɛ hina, nixi ja rá ngu.
58 Hangue ra Jesu himbi 'øt'a ndunthi ya dạnga
nt'udi de guehni ngue'ạ ya jạ'i himbi ne bi gamfri.

14

Ra Xuua Xi'tsate bi thɛcua rá ñạxu
(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)

1 Ha nuya pa'ʉ ra ndạ Erode bi 'øde de gatho
nú'ạ te mi øt'a ra Jesu.
2 Ne bi 'ñembabi yá mfats'i:
—Nura 'ñøhø'ạ go gue'ạ ra Xuua Xi'tsate xa yopa
nte, hangue pɛ'tsa ra ts'ɛdi pa da 'øt'a nuya ya
nt'udi.
3 Ra Erode bi benga njabʉ ngue'ạ 'na'qui bi gʉ
ra Xuua bi du'ti ne bi got'a fadi ngue'ạ ra Xuua mi
hạcua hmạhạ ra Erode gue hinda zimba rá 'bɛhñạ
rá cu nú'ạ rá thuhu ra Lipe, ha nura 'bɛhñạ rá
thuhu ra Erodía.

4 Ngue'a̱ ra Xuua xqui 'ñemba ra Erode:
—Hindí 'ñepi gui 'bʉhui ra Erodía.
5 Hangue ra Erode bi bø rá cuɛ ne mi nehma̱ da
hyo ra Xuua, pe himbi za bi hyo'a̱ ngue'a̱ mi tsu ya
ja̱'i ngue'a̱ mi camfri'ʉ gue ra Xuua go 'nara hoga
ba̱di.
6 Pe 'na'qui bi t'umba rá pa ra Erode, ne nurá
t'ixu ra Erodía bi nei ja yá thandi gatho nú'ʉ mi
'bʉhni, y ra Erode xi bi hopa rá hnei.
7 Hangue bi ña̱tuabi da umbabi gatho nú'a̱ go da
'yadi.
8 Nu'bʉ́ nú'a̱ ra nxutsi bi 'ñembabi ra Erode:
—Dí ne gui 'racagui rá ña̱xu ra Xuua Xi'tsate ja
'nara manza.
Gue'a̱ bi 'yadi'a̱ ngue'a̱ njabʉ ya xqui xipabi rá
na̱na̱ nú'a̱ ra nxutsi.
9 Nu'bʉ́ ra Erode xi bi du rá mʉi, pe himbi za bi
gømbi ngue'a̱ njabʉ xqui ña̱tuabi ne xqui 'yøde nú'ʉ
mi huhuini ja ra mexa.
10 Nu'bʉ́ bi manda da thɛcua rá ña̱xu ra Xuua
nú'a̱ mi jot'a fadi.
11 Nepʉ bá tha̱ ra ña̱xu ja 'nara manza pa bi
t'umbabi nú'a̱ ra nxutsi, ne nu'á̱ bi hña̱'tsuabi rá
na̱na̱.
12 Nepʉ yá nxadi ra Xuua bi ma ja ra fadi habʉ
mi jot'i hma̱ha̱'a̱ pa bi du'tsuabi rá ngøqu'ei pa bi
ma bá agui. Nepʉ bi ma'ʉ bá xipa ra Jesu.

Ra Jesu bi 'uinga thogui cʉt'a 'mo ya ja̱'i
(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

13 Ha nu mi 'yøde ra Jesu de nú'a̱ xqui nja, nu'á̱ bi
bøxa ja 'nara motsa bi 'ranga ja ra ndehe pa gá ma
ja 'nara mbonthi habʉ mi jo'o ra ja̱'i. Pe ya ja̱'i bi

'yøde gue xqui ma ra Jesu, hangue nu'ʉ́ bi ma 'ñoua desde ja ya hnini pa bi ma bá c'ą̱'tsi'ą̱.

14 Ha mi zønga ja ra mbonthi ra Jesu bi hyanda xica ją̱'i ya mi 'bʉhni, hangue nu'ą́ bi huequi'ʉ ne bi 'yøthe gatho nú'ʉ mi hñeni.

15 Y nu mi nde bi joni yá nxadi ra Jesu habʉ mi 'bai'ą̱ ne bi 'ñembabi:

—Pɛhna nuyʉ ya ją̱'i da ma ja ya hnini pa da dai te da zi, ngue'ą̱ nuua habʉ dí 'bʉhʉ go ra mbonthi, ¿te ga umfʉ da ziyʉ? ne ya 'yo rí nde nehe.

16 Nu'bʉ́ ra Jesu bi dą̱tuabi'ʉ ne bi 'ñembi:

—Hingo mahyoni ga pɛhni da dai te da ziyʉ. Go da umfʉ te da zi.

17 Nu'bʉ́ nuya nxadi bi dą̱di ne bi 'ñena:

—Hønsɛ cʉt'a ya thuhme ne yoho ya huą̱ dí hą̱he, hinda uadi pa gathoyʉ.

18 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembi'ʉ:

—Bá hą̱ncahʉua.

19 Nepʉ bi japabi ya ją̱'i da hñudi ja ya zi 'bot'ɛi. Ne mri hñą̱ nú'ʉ cʉt'a ya thuhme ne nú'ʉ yoho ya huą̱, bi nøts'e pa mahets'i bi 'yapabi Ajuą̱ da ją̱pi. Ne bi hyeca ya thuhme, ne bi umba yá nxadi pa bi hyecua ya ją̱'i.

20 Gatho ya ją̱'i bi ñuni ne bi niñą̱'ʉ. Y gatho nuya zi xɛni bi bongui bi hmunts'i ne bi ñuxa 'rɛt'amayoho ya 'bøts'e.

21 Mi ngu cʉt'a 'mo ya 'ñøhø nú'ʉ bi ñuni, y nuya 'bɛhñą̱ ne ya bą̱tsi himbi ma 'mede.

Ra Jesu bi 'ño mañą̱ ra ndehe
(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

22 Nepʉ ra Jesu bi 'bɛpa yá nxadi da yʉt'a ja ra motsa pa da 'mɛt'o'ʉ pa ri'nandi, ha nu'ą́ bi gohni pa bi 'ñedi ya jąi.
23 Y nu mi uadi bi 'ñehui ya jąi bi bøxa ja ra t'øhø pa bá apabi Ajuą 'nambʉsɛ. Y ya bi nxuui mi 'bʉhnitho sɛhɛ'ą.
24 Ha nura motsa habʉ mi pa yá nxadi ya mi pa madetho ra ndehe, ne xi mi fɛt'a nts'ɛdi ra bʉnthi ja ra ndehe, ne mi ne da mpʉnts'i'ʉ.
25 Ne himi hats'itho ra Jesu mi 'yo mañą ja ra dehe pa bi ma bá tsʉdi yá nxadi.
26 Ne nu mi hyanda ya nxadi ra Jesu mi 'yo mañą ja ra dehe, nu'ʉ́ xi bi ntsu ne bi 'ñena:
—¡Ay! ¡Ndi hyanthʉ 'nara pite!
27 Pe ra Jesu 'bestho bi 'ñembabi'ʉ:
—Oguí tsuhʉ, go guecagui.
28 Nu'bʉ́ ra Pedro bi dądi ne bi 'ñembi:
—Ma zi Hmu'i, nu'bʉ xi go gue'a'i, 'bɛpcagui ga 'yo mañą ja ra dehe pa ga mabʉ habʉ guí 'yo.
29 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi:
—Bá ehe 'bʉ.
Ra Pedro bi gąi de ra motsa ne bi mʉdi bi 'ño mañą ja ra dehe pa bi ma hmąhą habʉ mi 'yo ra Jesu.
30 Pe nu mi hyanda ra bʉnthi bi ntsu, nepʉ bi mʉdi bi yʉi ja ra dehe, nu'bʉ́ bi mafi ne bi 'ñena:
—Ma zi Hmu'i, faxcagui pa hinga jąt'i.
31 Nu'bʉ́ ra Jesu 'bestho bi mipa rá 'yɛ ne bi 'ñembabi:
—Xi ts'ʉtho ri jamfri. ¿Pa te gá ntsu?
32 Nepʉ nu'ʉ́ bi bøxa ja ra motsa ne 'bestho bi tsaya ra bʉnthi.

33 Ne de ya mi 'bʉi mbo ra motsa, ya nxadi bi
nsunda ra Jesu, bi ndandiña̱hmu ne bi 'ñena'ʉ:
—Xi majua̱ni go gue'i rá T'ʉ'i Ajua̱.

Ra Jesu bi 'yøthe ya da'thi nuni Genesare
(Mr. 6:53-56)

34 Nepʉ bi zøñ'ʉ ja ra hai Genesare ri'nandi de ra
ndehe.
35 Ha nu mi hyanda ya mengu de guehni gue bi
zønga ra Jesu ja yá hai'ʉ, nu'bʉ́ nu'ʉ́ bi da̱ma xanga
ra noya pa bi sipa gatho ya ja̱'i de nú'a̱ ra hai'a̱.
Nepʉ bá ts'impabi ra Jesu ndunthi ya da'thi.
36 Ne nuya da'thi mi adi hønsɛ qué da danbabi rá
he, y gatho nú'ʉ to'o bi 'yøt'a njabʉ 'bestho bi ña̱ni.

15

Hanja gra nts'oca ya ja̱'i
(Mr. 7:1-23)

1 Nu'bʉ́ 'raya xahnate de ra ley ne 'raya fariseo
xqui 'ñehe de Jerusale pa da c'a̱'tsa ra Jesu, ne bi
'yambabi 'nara nt'ani bi 'ñembi:
2 —¿Hanja nuyʉ ri nxadi hingui øt'e ngu mi øt'a
ndu ma xitahʉ? Ngue'a̱ nuyʉ́ hingui xʉ'yɛ 'mɛt'o
pa da ñuni.
3 Y ra Jesu bi da̱tuabi'ʉ ne bi 'ñembi:
—Nequi ma ga an'ahʉ 'nara nt'ani. ¿Hanja go
guí øthʉ nú'ʉ ri nza̱ihʉ ne hingo guí øtuabihʉ yá
hmanda Ajua̱?
4 Ngue'a̱ Ajua̱ bi manda njaua ne bi 'ñena:
“Umba ra t'equ'ei ri dada ne ri na̱na̱ ne su'ʉ.” Nehe
bi 'ñena: “Nu'a̱ tó'o da zanga rá dada ne rá na̱na̱,
nu'á̱ pɛ'tsi da du.”

5 Pe nu'ahʉ́ guí eñhʉ gue xá hño to'o da 'ñemba rá
dada o rá nạnạ: “Ya hinda za ga fax'a'i, ngue'ạ nú'ạ
ma stá 'ra'ahmạ, ya stá ñạ'tuabi Ajuạ ga umbi.”
6 Hangue guí eñhʉ gue njabʉ hinguá hyoni da
jamasu rá dada o rá nạnạ 'na. Hangue hinguí
øthʉ nú'ạ ri manda Ajuạ, go guí øt'asɛhʉ nú'ạ go ri
nzạihʉ.
7 Nu'ahʉ xi gyá yohmihʉ. Hangue majuạni nú'ạ
xqui mạnga ra bạdi Isaía de gue'ahʉ ne bi 'ñena:
8 Nuna ra hnininạ ri xøcambenigui dega netho,
pe nuyá mfeni go bí 'yo yabʉ de guequi.
9 Hinte ri muui yá søcambeni nú'ạ øt'e,
ngue'ạ nu'ʉ yá nt'utuate udi'ʉ go de yá mfenisɛ, ne
mạñ'ʉ gue go stá utua'ʉ.
10 Nepʉ ra Jesu bi zofo ra hmuntsjạ'i ne bi 'ñembi:
—Hñuxhʉ nt'øde xá hño ne dá zo ri mfenihʉ nú'ạ
ma ga xi'ahʉ:
11 Hingue co nú'ạ te cʉt'a ja rá ne ra jạ'i ri
nts'oqui, pe co nú'ạ te pønga ja rá ne, con gue'ạ hạ,
ri nts'oqui.
12 'Mɛfa yá nxadi bi joni habʉ mi 'bai ra Jesu ne
bi 'ñembi:
—¿Ha gue hinguí pạdi gue xi bi bø yá cuɛ ya
fariseo co nuya noya gá mạ?
13 Pe ra Jesu bi dạtuabi yá nxadi ne bi 'ñembi:
—Gatho nú'ʉ ya ndạpo hingo bi mot'a numa
Dada bí 'bʉi mahets'i, ma dra c'ʉ'tsi.
14 Hyɛhʉbʉ ya fariseo dí 'yobʉ co yá ngoda, nu'ʉ́
ri zi yá migodaui. Nu'bʉ 'nara goda da gʉhna rá
migodaui, da ma ri yoho'ʉ da zoui mahyɛgui ja ra
o'tsi.
15 Ra Pedro bi 'yambabi ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Xicje te rí bønga nú'ạ ra 'bede gá mạ de hanja ri nts'oca 'na.
16 Ra Jesu bi dạdi bi 'ñembi:
—¿Ha gue ni gue'ahʉ hingui tsoda ri mfenihʉ?
17 ¿Ha hinguí pạhʉ gue gatho nú'ạ guí tsihʉ rí ma ja ri mʉihʉ ne thoguitho?
18 Pe nu'bʉ guí beñhʉ ya ts'omfeni, go gue'ʉ da bønga ja ri nehʉ, y nú'ạ go gue'ạ da ja'ahʉ gui nts'oquihʉ.
19 Ngue'ạ ja yá ne ya jạ'i ja guehni pønga yá ts'omfeni, ngu ra nthote, ra nzinga medinthạti, ra nt'ejạ'i, ra mfe, ra nt'e'tsate, ra nts'ante.
20 Gatho nuyá hạ, go guehya ri japi da nts'oca ra jạ'i. Pe nu'ạ tó'o hingui xʉ'yɛ 'mɛt'o pa da ñuni, hingo gue'ạ 'nara ts'oqui øt'e.

'Nara 'bɛhñạ himrá me Israel bi gamfri ra Jesu (Mr. 7:24-30)

21 Nepʉ ra Jesu bi ma de guehni pa ja ra hai guetbʉ ra hnini Tiro ne Sidó.
22 Ne ja bá nthɛuini 'nara 'bɛhñạ mrá me Canaán y himrá me Israel. Mi mafi ne mi ena:
—Huegagui nú'i Ndada, rá T'ʉ'i ra ndạ Davi. 'Nama t'ixu pɛ'tsa 'nara ts'ondạhi ne xi nts'ɛdi.
23 Pe ra Jesu hinte bi dạdi. Nu'bʉ́ ya nxadi bi joni habʉ mi 'bai ra Jesu ne bi bạntebi bi 'ñembi:
—Pɛhni dá ma, ngue'ạ xi mafiua møte ja ma xʉthahe.
24 Ra Jesu bi dạdi ne bi 'ñembi'ʉ:
—Nuga xpá 'bɛncagui hønsɛ pa ga munts'a ya me Israel nja ngu ya zi dɛti xa 'mɛdi.
25 Nepʉ nú'ạ ra zi 'bɛhñạ bi ndandiñạhmu ja yá ua ra Jesu ne bi 'ñembi:

—Faxcagui, Ndada.
26 Nu'bʉ́ ra Jesu bi dạtuabi bi 'ñembi:
—Hindí 'ñepi da thạmba yá thuhme ya bạtsi pa go da t'umba ya tsat'yo.
27 Nu'bʉ́ ra 'bɛhñạ bi dạdi ne bi 'ñena:
—Majuạni guí mạ, Ndada, pe nuya tsat'yo tsi ya xɛca thuhme nú'ʉ tagui de ja yá mexa yá hmu.
28 Nu'bʉ́ ra Jesu bi dạdi ne bi 'ñembi:
—Nu'i nạnạ́, xi ra dạngui ri jamfri, dá njabʉ ngu nú'ạ xcá 'yadi.
Nu'bʉ́ nurá t'ixu nura 'bɛhñạ'ạ 'bestho bi ñạni nura ora'ạ.

Ra Jesu bi 'yøthe ndunthi ya da'thi

29 Ra Jesu bi ma de guehni ne bi zøni ja rá ñạni ra ndehe Galilea. De guehni bi bøxa mañạ ra t'øhø ne ja bá hudini'ạ.
30 Y bi mani ndunthi ya jạ'i mi zi ya doua, ya do'yɛ, ya goda, ya gone, ne ndunthi ma'ra ya da'thi. Gatho'ʉ bi t'egui ja rá ua ra Jesu ne nu'ạ́ bi 'yøthe'ʉ.
31 Hangue nura hmuntsjạ'i mi 'bʉhni xi bi 'yø nu mi 'yøde bi ñạ ya gone, ne mi hyandi bi nxøgue yá 'yɛ ya do'yɛ, ne bi 'ño ya doua, y ya goda bi hyandi. Hangue ra hmuntsjạ'i bi xøcambeni Ajuạ nú'ạ xøcambeni ya me Israel.

Ra Jesu bi 'uinga thogui goho 'mo ya jạ'i (Mr. 8:1-10)

32 Nepʉ ra Jesu bi zohna yá nxadi ne bi 'ñembabi:
—Xi drí hueca nuyʉ ya jạ'i ngue'ạ pɛ'tsa hñu pa drí 'ñohʉ ha hinte xa ziyʉ. Hindí ne da mayʉ co ra thuhu, ngue'ạ xi'bʉ da uent'a má 'ñu.
33 Nepʉ yá nxadi bi 'ñemba ra Jesu:

—Xi nuua ja ra mbonthi ¿habʉ ga tsʉhʉua ra thuhme pa ga 'uiñhʉ gatho nuyʉ ya ja̱'i xi ri ndunthi?

34 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'yambabi'ʉ ne bi 'ñembi:

—¿Hangu ya thuhme guí pɛ'tshʉ?

Nu'ʉ́ bi da̱di ne bi 'ñena:

—Hønda yoto ya thuhme dí pɛ'tshe ne 'raya t'ʉhua̱.

35 Nu'bʉ́ ra Jesu bi japa ya ja̱'i da hñudi.

36 Ne mri hña̱ nú'ʉ yoto ya thuhme ne nú'ʉ ya t'ʉhua̱, nepʉ bi umba njama̱di Ajua̱, nepʉ bi heque bi umba yá nxadi pa da hyecua ya ja̱'i.

37 Gatho bi ñuni ne bi niña̱, y gatho nuya xɛni bi bongui bi hmunts'i ne bi ñuxa yoto ya 'bøts'e.

38 Mi ngu goho 'mo ya 'ñøhø nú'ʉ bi ñuni, y nuya 'bɛhña̱ ne ya ba̱tsi himbi ma 'mede.

39 Nepʉ ra Jesu bi 'ñehui ya ja̱'i, ne bi bøxa ja ra motsa pa bi ma ja ra hai Magdala.

16

Ya fariseo ne ya saduceo mi adi da t'utua 'nara da̱nga nt'udi

(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

1 Ya fariseo ne ya saduceo bi ma'ʉ bá honga ra Jesu pa da xaxi. Ha nu mi zʉdi bi xipabi da 'ñutuabi 'nara nt'udi pa da gamfri'ʉ ua xi xqui 'ñehe'a̱ de mahets'i.

2 Nu'bʉ́ ra Jesu bi da̱di ne bi 'ñembi'ʉ:

—Nu'ahʉ 'bʉ guí hanthʉ xa thɛnga mahets'i dega nde, nu'bʉ́ guí eñhʉ: “Xudi ma da hñoga pa.”

3 Y nu'bʉ guí hanthʉ dega xudi xa thɛnga ya guui, nu'bʉ́ guí eñhʉ gue ma da nja ra bʉnthi 'ye. 'Nagyá yohmihʉ, ¿hanja go guí pa̱ gui hyanthʉ mahets'i pa

gui pa̱hʉ te 'bɛ ma da nja hyastho, y hanja hingo guí huxhʉ nguɛnda de ya nt'udi nú'ʉ xqui 'ñehe de mahets'i pa gui pa̱hʉ gue ra Nda̱ de mahets'i ya xa zøhø?

4 Nu'ahʉ́ gyá ts'oja̱'ihʉ xcá 'uegueh ʉ de Aju̱a̱, hangue guí adihʉ 'nara nt'udi gui hyanthʉ pa gui camfrihʉ. Pe nuga hinga ma ga u't'a'ihʉ 'nara nt'udi ngu nú'a̱ guí adihʉ. Nura nt'udi ma gui hyanthʉ, hønsɛ de ra Joná rá 'mɛhni Aju̱a̱.

Ha nu mi uadi ra Jesu bi ma̱nga njabʉ, nu'á̱ bi 'uegue de gue'ʉ ne bi ma de guehni.

Ra nzoi de ya fariseo
(Mr. 8:14-21)

5 Nepʉ ra Jesu ne yá nxadi bi 'raxa ja ra ndehe pa ri'nandi, y yá nxadi bi pumfri da hña̱ts'i te da zi'ʉ.

6 Ne ra Jesu bi 'ñembabi'ʉ:

—Jamasuhʉ de yá nzoi ya fariseo ne ya saduceo.

7 Nu'bʉ́ nu'ʉ́ bi 'ñémsɛ'ʉ 'na ngu 'na:

—Nuní bi ma̱nga njabʉ ngue'a̱ hindá ha̱hʉ ra thuhme pa ga tsihʉ.

8 Ha nura Jesu bi ba̱di nú'a̱ mi ma̱ñ'ʉ ne bi 'ñembabi:

—Nu'ahʉ xi ts'ʉtho ri jamfrihʉ. ¿Hanja guí tu ri mʉihʉ de nú'a̱ te gui tsihʉ?

9 ¿Hanja hingo tso ri mfenihʉ nú'a̱ dá xi'ahʉ? ¿Ha hinguí beñhʉ nú'ʉ cʉt'a ya thuhme dá hecuabi nú'ʉ cʉt'a 'mo ya 'ñøhø, ne hangu bi bongui xa̱?

10 Nehe ¿ha gue hinguí beñhʉ nú'ʉ má yoto ya thuhme dá hecuabi nú'ʉ má goho 'mo ya 'ñøhø, ne hangu bi bongui xa̱?

11 ¿Hanja hingo bi zo ri mfenihʉ de ra nzoi dá xi'ahʉ? Hindá xi'ahʉ de ra thuhme ngu guí beñhʉ.

Dá xi'ahʉ gue gui jamasuhʉ de yá nzoi ya fariseo ne ya saduceo.

12 Nu'bʉ́ ha̱, ja bi zo yá mfeni'ʉ gue ra Jesu mi xipabi da jamasu de yá nt'utuate ya fariseo ne ya saduceo, hingo mi xipabi de yá nzoi ya thuhme.

Ra Pedro bi ma̱ gue ra Jesu go gue'a̱ ra Cristo (Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)

13 Mi zøngüi yá nxadi ja ra hai guetbʉ Cesarea de Filipo, ra Jesu bi 'yambabi'ʉ bi 'ñembi:

—Xi ya ja̱'i ¿te ma̱ de Nú'a̱ To'o bi e bi Nja̱'i, to'o gue'a̱ ena?

14 Nu'ʉ́ bi da̱di bi 'ñena:

—'Ra ena gue go gue'a'i grá Xuua Xi'tsate, ma'ra ena gue go gue'a'i grá ba̱di Elía, ha nu ma'ra ena gue go gue'a'i grá Jeremía o 'na de gue nú'ʉ ma'ra yá 'mɛhni Aju̱a.

15 Nepʉ bi yopa 'yambabi'ʉ ma'na'qui ne bi 'ñembi:

—Xi'ahʉ, ¿to'o guí beñhʉ go gueque?

16 Ra Pedro bi da̱di ne bi 'ñena:

—Nu'i go gue'a'i grá Cristo nú'i bá pɛñ'a'i Aju̱a pa gui nda̱, ne go rá T'ʉ'i Aju̱a nú'a̱ te.

17 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi:

—Nu'i Simu rá t'ʉ'i ra Joná, xa ja̱p'a'i ma Dada bí 'bʉi mahets'i, ngue'a̱ go bi xi'asɛhɛ'a̱ to'ogui, hingo bi xi'a'i 'nara ja̱'i.

18 Nubyá dí xi'i gue grá Pedro, ne nuri thuhu rí bøni da 'ñena 'nara do. Ne nu'i guí nja ngu ra do habʉ ma ga hoca ma nija̱. Y numa nija̱ ma'na ma da nja rá ts'ɛdi que ra du.

19 Nu'i go ma ga hux'a'i ngu grá hña̱nsoqui pa gui xocua ra gosthi to'o da yʉt'a ja rá hmanda Aju̱a,

pa njabʉ nu'ạ gui 'yøt'a nuua ja ra ximhai, gue'ạ rí t'øt'e mahets'i, ne nu'ạ gui mạ gue hinda t'øt'e nuua ja ra ximhai, gue'ạ hinda t'øt'e nehe nuni mahets'i.

20 Nu'bʉ́ nu'ạ́ bi hñu'mba ra hñạ yá nxadi gue hinda mạñ'ʉ gue go mi gue'ạ ra Cristo nú'ạ bá pɛhna Ajuạ pa da ndạ.

Ra Jesu bi mạ de rá du
(Mr. 8:31-9:1; Lc. 9:22-27)

21 Desde gue'bʉ ra Jesu bi mʉdi bi xipabi yá nxadi gue mi mahyoni da ma'ạ pa Jerusale nuni habʉ mi pɛ'tsi da sufri ja yá 'yɛ ya ndạxjua ndạ ne ya ndạ gá macjạ ne ya xahnate de ra ley. Nehe bi xip'ʉ gue mi pɛ'tsi da du'ạ, pe rá hñupa mi pɛ'tsi te da yopa nte.

22 Nu'bʉ́ ra Pedro bi njʉquiui ra Jesu 'nambʉ, ne bi mʉdi bi zʉi ne bi 'ñembi:

—Hina, ma zi Hmu'i, Ajuạ hinda ne gui thogui njabʉ.

23 Nu'bʉ́ ra Jesu bi mpʉnts'i ne bi 'ñemba ra Pedro:

—¡'Uegue de gueque nu'i Satá! Ngue'ạ nu'i guí ne gui hñạgagui ga ø'tua rá paha ma Dada. Nura mfeni guí beni go yá mɛti ya jạ'i, hingo rá mɛti Ajuạ.

24 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:

—Nu'ạ tó'o ne da dɛngui pa dua nxadi, hingui tsa da 'yøt'a rá paha sɛhɛ. Nú'ạ́ mahyoni da 'ñɛi pa da dɛngagui masque da tho ya nt'ʉtsate ne ya 'bɛtsa.

25 Ngue'ạ nu'ạ tó'o mạdi rá te ne hinda zɛta ya nt'ʉtsate, nú'ạ́ da 'bɛdi rá te pa nzạntho, ha nu'ạ tó'o da zɛta ya nt'ʉtsate po rá ngueque, nu'ạ́ ma da zʉdi rá te pa nzạntho.

26 ¿Ne te di muui 'nara ja̱'i 'bʉ drá mɛti gatho nú'a̱
te ja ja ra ximhai ne nu'á̱ go da 'mɛdi? Ngue'a̱ ni 'na
de nuya hño'ʉ hinda za da pøhøbi rá te.
27 Nu'a̱ Tó'o bi e bi Nja̱'i ma da yopa 'ñehe co rá
nsunda rá Dada, ne ma da tsi yá ɛnxɛ. Y nú'a̱ ra
pa'a̱ ma da gu'tuabi 'na ngu 'na ngu tengu nú'a̱ xa
'yøt'e.
28 Xi majua̱ni dí xi'ahʉ gue 'ra de gue'ahʉ hingui
ma gui tuhʉ asta hingui hyanduahʉ rá nsunda ra
Nda̱ de mahets'i Nú'a̱ bi e bi Nja̱'i.

17

Bi mpadi rá 'bai ra Jesu
(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)

1 Nurá 'rato ma pa ra Jesu bi zixa ra Pedro, ra
Cobo, ne ra Xuua rá cu, ne bi ma ja 'nara t'øhø xá
hñets'i pa da 'mʉsɛuini.
2 Nu'bʉ́ nu'ʉ́ bi hyanda ra Jesu bi mpadi, nurá
hmi'a̱ xi bi yot'i ngu ra hyadi y rá he xi xmá nt'axi
ngu 'nara ñot'i.
3 Ne 'bestho ra ora'a̱ ya nxadi bi hyandi bi zøhø
ndu ra Moise ne ndu ra Elía nú'ʉ myá 'mɛhni Ajua̱
ne bi ña̱ui ra Jesu.
4 Nu'bʉ́ ra Pedro bi 'ñembabi ra Jesu:
—Ma zi Hmu'i, xi xá hño ga 'bʉhʉua. 'Bʉ gui
nehma̱, ga hoca hñu ya zi ja̱'tsi, 'na pa gue'e, 'na
pa ra Moise, ha nu ma'na pa ra Elía.
5 Y de mi ña̱ ra Pedro bi go'mi'ʉ 'nara t'axaguui
mri huɛxqui, y nu ja ra guui'a̱ bi nt'øde 'nara noya
bi 'ñena:
—Nuni go guehni ma hma̱ca T'ʉ, ne xi dí hopa rá
'mʉi. 'Yødehʉ nú'a̱ da ma̱ni.

6 Y nu mi 'yøde ya nxadi nuna noyana̱ xi bi ntsu,
ne co ra ntsu bi dagui ma'mɛmfo.
7 Nu'bʉ́ ra Jesu bi joni pa bi dani'ʉ ne bi 'ñembi:
—Nanjʉ, oguí tsuhʉ.
8 Y nu mi gʉxa yá da ya nxadi, ya hønsɛ ra Jesu bi
hyandi mi 'bahni sɛhɛ.
9 Ha nu mi ga̱i'ʉ de ja ra t'øhø ra Jesu bi hñu'mba
ra hña̱ yá nxadi bi 'ñembi:
—Oto ma gui xiphʉ de nú'a̱ gá hyanthʉ bi nja,
asta nú'a̱ ra pa da yopa nte Nú'a̱ To'o bi e bi Nja̱'i,
nu'bʉ́ ha̱, gue'bʉ gui ma̱ñhʉ.
10 Nu'bʉ́ yá nxadi bi 'yambabi ne bi 'ñembi:
—¿Hanja enga ya xahnate de ra ley gue 'mɛt'o ma
da 'ñehe ra Elía ne 'mɛfa da 'ñehe Nú'a̱ To'o ma da
'ñe da Nja̱'iua?
11 Nu'bʉ́ ra Jesu bi da̱di:
—Xi majua̱ni ra Elía ma da 'ñehe pa da hyocua yá
mfeni ya ja̱'i.
12 Pe nubyá dí xi'ahʉ gue ra Elía ya bi 'ñehe,
pe himbi gamfri ya ja̱'i ua go mi gue'a̱, y nu'á̱ bi
'yø'tuabi gatho nú'a̱ go bi ne ya ja̱'i. Nehe ya ja̱'i
ma da jabʉ Nú'a̱ To'o bi e bi Nja̱'i, ngue'a̱ nu'ʉ́ ma
da 'yø'tuabi ra 'ñʉ'a̱.
13 Nu'bʉ́ ya nxadi bi ba̱di gue mi xipabi de ra
Xuua Xi'tsate.

Ra Jesu bi 'yøthe 'nara ba̱sja̱'i mrá ndusɛhɛ (Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)

14 Nepʉ mi zønga ra Jesu co yá nxadi habʉ mi 'bʉ
ra hmuntsja̱'i, bá ehe 'nara 'ñøhø bi ndandiña̱hmu
habʉ mi 'bʉ ra Jesu ne bi 'ñembi:

15 —Ndada, huega ma t'ʉ ngue'ạ ra ndusɛhɛ ne
xi nts'ɛdi. Ndunthi ya 'mi'qui tso ja ra tsibi ne tso
ja ra dehe.
16 Hangue por gue'ạ stá tsimpabi ri nxadi pa da
'yøthe hmạhạ, pe nuyʉ́ hinxa za xa 'yøthe.
17 Nu'bʉ́ ra Jesu bi dạdi ne bi 'ñena:
—¡Nu'ahʉ 'nagyá 'ñạgamfrihʉ ne 'nagyá
ts'ojạ'ihʉ! ¡Asta ha'mʉ gui camfrihʉ! ¡Asta ha'mʉ
ma ga tsɛ't'a'ihʉ ri 'mʉihʉ! Bá tsincahʉua xạ.
18 Nu'bʉ́ ra Jesu bi zʉi ra ts'ondạhi, ne 'bestho bi
bøni de nú'ạ ra ts'ʉnt'ʉ'ạ, ne nu'ạ́ bi ñạni 'bestho.
19 'Mɛfa ya nxadi bi ñạsɛui ra Jesu 'nambʉ ne bi
'ñembi:
—¿Hanja nuje himbi za dá ɛñhe nú'ạ ra
ts'ondạhi?
20 Ra Jesu bi dạdi bi 'ñembi:
—Ngue'ạ 'na tʉqui ri jamfrihʉ. Xi majuạni
dí xi'ahʉ gue nu'bʉ gri pɛ'tshmạhʉ ri jamfrihʉ
masque ngu drá ndạngui 'nara zi nda gá mostasa,
nu'bʉ́ asta da za gui 'ñembahmạhʉ nuna t'øhø da
mponi de guecua pa rí ma ma'na lado, y 'bestho
da mponi de habʉ ja. 'Bʉ di ja ri jamfrihʉ, da za
gui 'yøthʉ gatho nú'ạ go gui nehʉ.
21 Pe pa da bønga ya ts'ondạhi ngu nú'ạ dá ɛni,
mahyoni gui 'yaphʉ Ajuạ ne gui ayunahʉ.

Ra Jesu bi yopa mạ de rá du
(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

22 Ne de ya mi 'bʉhni ra Jesu nuni Galilea bi
'ñemba yá nxadi:
—Nú'ạ To'o bi e bi Njạ'i ma da t'ɛnt'ua ja yá 'yɛ
ya jạ'i,
23 nepʉ nu'ʉ́ ma da hyo. Pe rá hñupa'ạ ma da
yopa nte.

Pe mi 'yøpya'ʉ xi bi du yá mʉi nts'ɛdi.

Ra Jesu bi gut'a ra boja̱ pa ja ra nija̱

24 Nu mi zønga ra Jesu co yá nxadi ja ra hnini
Ncapernau, nú'ʉ to'o mi cobra ra boja̱ de ra nija̱
bi 'ñe bi 'yamba ra Pedro bi 'ñembi:
—Xi ri xahnatehʉ, ¿ha gue hingui jut'a ra boja̱ pa
ra nija̱?
25 Ra Pedro bi da̱di ne bi 'ñembi:
—Ha̱ha̱, jut'i.
Nepʉ ra Jesu co yá nxadi bi yʉt'a mbo ra ngu
habʉ mi nza̱i mi oxi'ʉ. Y ra Jesu bi 'yambabi ra
Pedro bi 'ñembi:
—Nu'i Pedro, xi nú'a̱ ra boja̱ ri cobra nú'ʉ ya nda̱
de ya hnini, ¿ha gue go ri cobrabi nú'ʉ ja te yá njaui
o nú'ʉ hinte yá njaui?
26 Ra Pedro bi 'ñembabi ra Jesu:
—Nú'ʉ hinte yá njaui go gue'ʉ ri cobrabi.
Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi ra Pedro:
—Nu'bʉ́ nú'ʉ ja te yá njaui ya nda̱ hingui jut'i.
27 Pe pa hinda bø yá cuɛ nú'ʉ to'o cobra ra boja̱,
grí ma ja ra ndehe, hña̱xa ri ansuelo ne 'yɛnt'a ja
ra dehe, y nurá mʉdi ra hua̱ gui jʉ, xocua rá ne, y
ja gui hña̱hni nú'a̱ ra boja̱ rí 'ñepi ga juthʉ.

18

Nú'a̱ to'o ma'na ma da nja rá nsu
(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

1 Ha nuya pa'ʉ yá nxadi bi 'yambabi ra Jesu ne
bi 'ñembi:
—¿To'o ma dra da̱ngui nuni mahets'i habʉ bí
manda Ajua̱?

2 Nu'bɨ́ ra Jesu bi ma'ta 'nara zi bạtsi ne bi
'ba'ma madetho de gue'ʉ,
3 ne bi 'ñembabi yá nxadi:
—'Bʉ hingui pata ri 'mʉihʉ ne gui njahʉ ngu
nuna ra zi bạtsi, nu'bɨ́ hinda za gui cʉthʉ mahets'i
habʉ bí manda Ajuạ ma Dada.
4 Nu'ạ tó'o ne dra dạngui nuni mahets'i habʉ bí
manda Ajuạ, mahyoni da nt'ʉqui ngu nuna ra zi
bạtsi hingrá 'ñets'i.
5 Ha nu'ạ tó'o da umba ntsaya 'na ngu nuna ra
zi bạtsi de ma thuhuga, ja ra uɛnda go guecagui ri
'raca ntsaya.

Ra Jesu bi mạ gue ga nsuhʉ pa hinga øthʉ ya ts'oqui

(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

6 Nu'ạ tó'o da 'yʉ'ta 'na de gue nuya ya zi bạtsi
camfrigui, nura jạ'i'ạ ma'na xá hño dra ts'ʉtua
'nara do strá hñʉ ja rá 'yʉga ne da thøt'a ja ra dehe.
7 ¡Huecate ra meximhai ngue'ạ xi ja ya nt'ʉ'tate!
Nzạntho ma da nja ya nt'ʉ'tate, pe ¡huecate ya
'yʉ'tate!
8 Hangue nu'bʉ 'nari ua o 'nari 'yɛ da ja'i
gui 'øt'a 'nara ts'oqui, ma'na xá hño hyɛqui ne
'yɛmbʉ. Ngue'ạ ma'na xá hño gri doua o gri do'yɛ
gui tsønga mahets'i habʉ bí ja ra te pa nzạntho que
dri xøgue gatho ri ndo'yo ne da t'ɛnt'a'i ja ra nidu
habʉ zø ra tsibi nú'ạ hinhya'mʉ da huet'i.
9 Nehe nu'bʉ 'nari da da ja'i gui 'øt'a 'nara
ts'oqui, ma'na xá hño hñại ne 'yɛmbʉ. Ngue'ạ
ma'na xá hño dri 'bɛdi 'nari da gui tsønga mahets'i
habʉ bí ja ra te pa nzạntho que dri xøgue ri da ne
da t'ɛnt'a'i ja ra nidu habʉ zø ra tsibi.

Ra 'bede de 'nara zi dɛti xqui 'mɛdi
(Lc. 15:3-7)

10 Jamasuhʉ hingui ʉtsahʉ nuyʉ ya zi bạtsi,
ngue'ạ nzạntho 'bʉi yá ɛnxɛyʉ ja rá thandi ma
Dada bí 'bʉ mahets'i.
11 Nú'ạ To'o bi e bi Njạ'i bá ehe pa da pøhø nú'ʉ
xa 'mɛdi.
12 Te guí beñhʉ 'bʉ 'nara ma'yo pɛ'tsa 'na nthebe
ya dɛti ne da 'mɛdi 'na de gue'ʉ, ¿ha gue hingue da
zohmạni ja ra t'øhø nú'ʉ goho'rate ne 'rɛt'amagʉto
ya dɛti pa da ma da hyonga nú'ạ ma'na xa 'mɛdi?
13 Y nu sta zʉdi, nu'bʉ́ nú'ạ ra ma'yo xi da johya
ngue'ạ bi zʉdi nú'ạ 'nará dɛti xqui 'mɛdi, y nixi
hingui oda rá mfeni nú'ʉ goho'rate ne 'rɛt'amagʉto
hinxa 'mɛdi.
14 Njabʉ nehe nuri Dadahʉ bí 'bʉi mahets'i hin-
gui ne da 'mɛdi ni 'na de gue nuya ya zi bạtsi.

Ra mpunbi de ya cu
(Lc. 17:3)

15 Nubyá ma ga xi'ahʉ, nu'bʉ 'nari cu da 'yø't'a'i
'nara ts'ocate, grí ma gui c'ạ'tsi ne gui ñạsɛui. 'Bʉ
da 'yøde nú'ạ gui xipi, nu'bʉ́ ya xcá yopa mạ́hui ri
cu.
16 Pe nu'bʉ hinda 'yø't'a'i, nu'bʉ́ tsixa yoho o hñu
ya cu pa da 'yøde nú'ạ ma gui mạñhʉ, pa njabʉ nú'ʉ́
go gue'ʉ da za da damajuạni.
17 Ha nu'bʉ nú'ạ ra cu'ạ hinda 'yøte nú'ʉ yoho o
hñu gui tsits'i, nu'bʉ́ xipabi gatho ya gamfri ja ra
nijạ. Y nu'bʉ nixi con gue'ʉ hinda 'yøte'ạ, nu'bʉ́ dá
t'øt'a ra uɛnda gue ya hingrá gamfri ne dá thandi
ngu 'nara dạga 'yøt'ats'oqui.
18 Xi majuạni dí xi'ahʉ gue nu'ạ gui 'yøthʉ nuua
ja ra ximhai, gue'ạ rí t'øt'e mahets'i, ne nu'ạ gui

mạ̱ñhʉ gue hinda t'øt'e nuua ja ra ximhai, gue'ạ̱ hinda t'øt'e nehe nuni mahets'i.
19 Nehe ma ga xi'ahʉ gue nu'bʉ yoho de gue'ahʉ gui 'yøthʉ 'nara cohi nuua ja ra ximhai de nú'ạ̱ ma gui 'yadihʉ, nu'bʉ́ da 'ra'ahʉ ma Dada bí 'bʉi mahets'i nú'ạ̱ gui 'yadihʉ.
20 Ngue'ạ̱ nu habʉ di 'bʉ yoho o hñu di xøcambenigui, nuni ja dí 'bʉhni madetho de gue'ʉ.
21 Nu'bʉ́ ra Pedro bi joni habʉ mi 'bai ra Jesu ne bi 'ñembabi:
—Ma zi Hmu'i, ¿hangu ya 'mi'qui mahyoni ga pumbabi 'nama miqu'ei'be 'bʉ da 'øtca 'nara ts'ocate? ¿Ha gue asta rá yoto 'mi'qui?
22 Ra Jesu bi dạ̱di ne bi 'ñembi:
—Hindí eñ'i gue hønsɛ yoto 'mi'qui gui pumba ri miqu'eiui, nuga dí eñ'i gue asta hñu'rate ma 'rɛt'a 'mi'qui ya yoto pɛ'tsi gui pumbi, ne ya nixi gui 'yøthʉ ra uɛnda rá ndunthi ya 'mi'qui gui mpumbahʉ.

Ra 'bede de ra ts'o'bɛgo himbi mɛ'tsa ra nthecate

23 Nubyá ma ga xi'ahʉ 'nara 'bede. Nura Ndạ̱ de mahets'i nja ngu 'nara hmu bi 'ñʉt'uɛndaui yá 'bɛgo.
24 Y nu mi mʉdi ra hmu da 'øt'a ra uɛnda, bi zønga 'nará 'bɛgo xi mi tupabi ndunthi ra bojạ̱.
25 Ha nura 'bɛgo'ạ̱ himi tsa da gu'tuabi nú'ạ̱ mi tupabi rá hmu, hangue ra hmu bi manda da 'ba nura 'bɛgo co rá 'bɛhñạ̱ ne yá bạ̱tsi ne gatho nú'ạ̱ te mi pɛ'tsi pa dra jo'tsuabi rá bojạ̱.
26 Nu'bʉ́ nura 'bɛgo'ạ̱ bi ndandiñạ̱hmu ja rá ua rá hmu ne bi bạ̱ntebi bi 'ñembi: "'Øtca ra mạ̱te gui tøbgagui ne ga ju't'a'i gatho nú'ạ̱ dí tu'a'i."

27 Nu'bʉ́ ra hmu bi yo rá mʉi de rá 'bɛgo, bi
pumba gatho nú'ą̱ mi tupi, ne bi hyɛgui bi ma.
28 Ha nu mi ma de guehni nura 'bɛgo'ą̱ bi nthɛui
'nará mi'bɛgoui nú'ą̱ mi tupa 'na zi tʉquitho ra
boją̱. Bi dą̱ma mihi ne bi mʉdi bi mi'tua rá 'yʉga
ne bi 'ñembi: “Nubyá ma gui jutqui gatho nú'ą̱ guí
tuqui.”
29 Nu'bʉ́ nú'ą̱ rá mi'bɛgoui mi tupabi, bi
ndandiñą̱hmu ja rá ua'ą̱ ne bi bą̱ntebi bi 'ñembi:
“'Yøtca ra mą̱te gui tøbgagui ne ga ju't'a'i gatho nú'ą̱
dí tu'a'i.”
30 Pe nu'ą̱́ himbi ne, bi zixa fadi asta himbi
gu'tua gatho rá boją̱ nú'ą̱ mi tupi.
31 Nu'bʉ́ nu mi hyanda ma'ra yá mi'bɛgoui xi bi
ʉ yá mfeni'ʉ ne bi ma bá xipabi yá hmu de gatho
nú'ą̱ xqui hyandi'ʉ.
32 Nu'bʉ́ ra hmu bi zohna nú'ą̱ ra nduthai xqui
pumbabi ne bi 'ñembi: “Nu'i, 'na xi grá ts'oją̱'i.
Gatho nú'ą̱ ra boją̱ nguí tucagui go dá pun'a'i
ngue'ą̱ gá bą̱ntegui ga tøp'a'i.
33 ¿Ha gue himri 'ñep'a'i nehe xcá yo ri mʉi co ri
mi'bɛgoui ngu dá yo ma mʉiga con gue'e?”
34 Nu'bʉ́ nura hmu co rá cuɛ bi manda da ts'ixa
fadi nú'ą̱ ra ts'o'mʉi gá 'bɛgo pa da hna'mbabi asta
hinda gu'tua gatho nú'ą̱ mi tupa rá hmu.
35 Nehe njabʉ ma Dada bí 'bʉ mahets'i ma da
'yøt'e con gue'ahʉ 'bʉ hingui pumbabihʉ nuri
miqu'eihʉ 'bʉ da 'yø't'a'ihʉ 'nara ts'ocate.

19

Ra Jesu bi mą̱ de ra nxuni
(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)

1 Nu mi uadi ra Jesu bi mạnga nuya noyaya, bi bøni de guehni Galilea ne bi ma ri'nandi ra dạthe
Jordá pa habʉ mi o 'na xɛni rá hai Judea.
2 Ne xi bi dɛni ndunthi ya jạ'i ne ja bá øtheni
ndunthi ya da'thi.
3 Nepʉ ya fariseo bi ma bá c'ạ'tsa ra Jesu pa da
xaxi ne bi 'ñembabi:
—¿Ha gue po nu'ạraza ra t'øt'e da za da nxungüi
rá 'bɛhñạ 'nara 'ñøhø?
4 Ne ra Jesu bi dạtuabi ne bi 'ñembi:
—¿Ha gue hinxcá hñe'thʉ ja ri leyhʉ gue Ajuạ go
gue'ạ bi hyoca ra 'ñøhø ne ra 'bɛhñạ desde rá mʉdi?
5 Nehe mạ gue ra 'ñøhø da 'uegue de rá dada ne
rá nạnạ pa go da 'mʉhui rá 'bɛhñạ, y de ri yoho'ʉ
da 'natho.
6 Hangue dí xi'ahʉ gue nu'ʉ́ di 'natho, hingue di
yoho. Hangue nu'ạ da pɛhna Ajuạ, hinda za go da
'ueca 'nara jạ'i.
7 Ya fariseo bi 'ñembabi ra Jesu:
—Nu'bʉ́ ¿hanja ra Moise bi manda da thoca 'nara
t'ofo dega nxuni pa da za da hyɛpʉ rá 'bɛhñạ 'nara
'ñøhø?
8 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi:
—Ra Moise bi unga nsɛqui da njabʉ ngue'ạ xi xá
me ri corasohʉ, pe Ajuạ desde rá mʉdi hingá njabʉ
mi ne'ạ.
9 Nuga dí xi'ahʉ gue nu'ạ tó'o da nxungüi rá
'bɛhñạ ne hinxa dimba 'nara ts'oqui xa 'øt'e co
ma'na ra jạ'i, nu'bʉ́ nurá dạme nú'ạ ra 'bɛhñạ 'bʉ
da nthạtui ma'na ra 'bɛhñạ, nu'bʉ́ ya bi 'øt'a 'nara
ts'oqui. Nehe nú'ạ to'o da nthạtui nú'ạ ra 'bɛhñạ xa
thɛpʉ, nú'ạ ra 'ñøhø ya ra zinga medinthạti.
10 Nu'bʉ́ yá nxadi bi 'ñembabi ra Jesu:

—Nu'bʉ njabʉ, ma'na xá hño hinda nthạ̱ta 'na 'bʉ.
11 Bi dạ̱di ra Jesu ne bi 'ñembabi:
—Pe hinda za gatho da 'yøt'a njabʉ, hønsɛ nú'ʉ to'o xa 'mʉi pa hinda nthạ̱ti.
12 'Bʉi 'raya 'ñøhø hingui tsa da nthạ̱ti ngue'ạ̱ desde bi 'mʉi ya mi njabʉ. Nehe 'bʉi ma'ra ya 'ñøhø hingui tsa da nthạ̱ti ngue'ạ̱ nu'ʉ́ 'mɛfa ja xa njabʉ. Ne 'bʉi ma'ra ya 'ñøhø hingui nthạ̱ti ngue'ạ̱ ma'na ri ho da mɛpabi Ajuạ̱ to'o ra Ndạ̱ de mahets'i. Nu'ạ̱ tó'o tsa da hñạ̱ni nuna ts'ofonạ̱, dá hñạ̱ni.

Ra Jesu bi jạ̱pa ya bạ̱tsi
(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

13 Nepʉ bá ts'impabi 'raya zi bạ̱tsi ra Jesu pa da hñuxa yá 'yɛ ja gue'ʉ ne da 'yapa Ajuạ̱ da jạ̱p'ʉ. Pe nuyá nxadi bi zʉi nú'ʉ to'o mri zi ya zi bạ̱tsi.
14 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:
—Hophʉ da 'ñehe ya zi bạ̱tsi, oguí hạ̱cuabihʉ da 'ñe da zʉcagui, ngue'ạ̱ gatho nú'ʉ to'o 'bʉi ja rá hmanda Ajuạ̱ go gue'ʉ nja ngu nuya ya zi bạ̱tsi.
15 Y nu mi uadi ra Jesu bi hñuxa yá 'yɛ ja ya zi bạ̱tsi, nu'ạ́ bi ma de guehni.

'Nara bạ̱sjạ̱'i mrá rico bi ñạ̱ui ra Jesu
(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)

16 'Mɛfa bi 'ñe 'nara bạ̱sjạ̱'i pa da 'yø'tua 'nara nt'ani ra Jesu ne bi 'ñembi:
—Nu'i Xahnate, 'nagrá hojạ̱'i, ¿te 'bɛ da za ga øt'e pa da za ga pɛ'tsa ra te pa nzạ̱ntho?
17 Bi dạ̱di ra Jesu ne bi 'ñembi:

—¿Hanja guí engui gue drá hoja̱'i? Hønsɛ Aju̱a̱ go gue'a̱ ra hoja̱'i. Pe nu'bʉ guí ne gui pɛ'tsa ra te pa nza̱ntho, 'yøt'a gatho nú'a̱ ri manda Aju̱a̱.
18 Bi da̱di ra ba̱sja̱'i ne bi 'ñena:
—¿Te ma hmanda'ʉ?
Ra Jesu bi 'ñembi:
—Oxqui hñote, oxqui nzinga medintha̱ti, oxqui mpe, oxqui jʉxa ya nc'uamba.
19 Umba ra t'equ'ei ri dada ne ri na̱na̱ ne su'ʉ, ma̱di ri miqu'eiui ne gui su ngu grí nsu sɛhɛ.
20 Bi da̱di ra ba̱sja̱'i ne bi 'ñembi:
—Desde stá mba̱tsi stá øt'a gatho núya guí xiqui. Xibya, ¿te ma'na ri 'bɛdi ga øt'ebya?
21 Nepʉ ra Jesu bi 'ñembabi:
—Nu'bʉ guí ne gui 'bʉi xá hño, grí ma bá pa gatho nú'a̱ guí pɛ'tsi ne hecua ya hyoya, pa njabʉ da za gui hña̱nga 'nari da̱nga tha̱ha̱ nuni mahets'i. Nepʉ bá ehe gui tɛngagui.
22 Nu mi 'yøde njabʉ nú'a̱ ra ba̱sja̱'i bi ma xi mi tu rá mʉi ngue'a̱ xi mrá rico.
23 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:
—Xi maju̱a̱ni xi xá hñei da yʉt'a 'nara rico ja rá hmanda Aju̱a̱.
24 Xi maju̱a̱ni dí xi'ahʉ gue ma'na xá hñei da yʉt'a 'nara rico ja rá hmanda Aju̱a̱ que da thogui 'nara cameyo ja rá gu 'nara 'yofri.
25 Y nu mi 'yøde njabʉ ya nxadi xi bi 'yø ne bi 'ñena:
—Nu'bʉ njabʉ, ¿to'o ja da za da mpøhø?
26 Ha ra Jesu bi nhyandui yá nxadi ne bi 'ñembabi:
—Co yá mfenisɛ ya ja̱'i hingui tsa da mpøhø, pe co rá ts'ɛdi Aju̱a̱ ha̱, hinte rá hñei.

27 Nepʉ ra Pedro bi 'ñembi:
—Nu'i guí pa̱di gue nuje stá tsoguihe gatho nú'a̱ te ndí pɛ'tshe pa ga tɛn'ahe. Nu'bʉ́ ¿te ma tha̱ha̱ ma ga ha̱ñhe 'mɛfa?
28 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi:
—Xi maju̱ani dí xi'ahʉ gue nurá ñoho ra 'mʉi nu sta yopa 'ñehe Nú'a̱ To'o bi e bi Nja̱'i pa da manda co rá nsunda, nu'bʉ́ gue'bʉ nú'ahʉ xcá tɛngaguihʉ ma da thux'ahʉ gui mandahʉ nehe nú'ʉ 'rɛt'amayoho ya 'mʉi de Israel.
29 Y gatho nú'ʉ to'o xa zogui yá ngu o yá cu o yá nju o yá dada o yá na̱na̱ o yá 'bɛhña̱ o yá ba̱tsi o yá hai po rá nguecagui, nu'ʉ́ ma da hña̱nga ma'na nthebe rá ndunthi de nú'a̱ xa zogui, ne ma da 'mʉi pa nza̱ntho.
30 Ha nu'ʉ tó'o ya da̱nguibya, nura pa'a̱ ma da notsi'ʉ, ha nu'ʉ tó'o ya notsibya, nura pa'a̱ ma da nda̱ngui'ʉ.

20

Ra 'bede de 'raya mɛfi bi yʉt'a mi xudi, ma'ra mi nde ma pa, ha nu ma'ra mi nde

1 Nurá hmanda Aju̱a̱ ma ga hyɛcuahʉ ngu 'nara me ua̱'obxi. Nura me ua̱'obxi'a̱ xi mi pɛ'tsa ndunthi ya ua̱'obxi. Ne 'nara pa xi 'nitho bi ma bi hyonga 'raya mɛfi.
2 Y bi gohui ra cohi nuya mɛfi gue da gu'tuabi nú'a̱ ta̱ha̱ 'nara mɛmapa. Nepʉ bi mɛhni da mpɛfi ja yá ua̱'obxi.
3 Y mi nzʉnga gʉto bi ma ma'na'qui bá honga ma'ra ya mɛfi ne bi zʉdi 'raya ja̱'i mi 'bahni ja ra tai mi otho yá 'bɛfi.

4 Ne bi 'ñembabi: “¿Ha hinguí ne gui faxcahʉ ra
'bɛfi ne ga ju't'ahʉ nú'ạ rí 'ñepi gui tạhʉ?” Nepʉ
nu'ʉ́ bi mɛui 'bestho.
5 Nepʉ mi nde ma pa nura 'ñøhø bi ma ma'na'qui
bá honga ma'ra ya mɛfi, nepʉ ngu nzʉnga hñu
bi yopa ma ma'na'qui bá tsi ma'ra ya mɛfi ne bi
ncohui da gu'tui nú'ạ rí 'ñepi.
6 Ngu nzʉnga cʉt'a bi ma ma'na'qui ne bi nthɛui
ma'ra ya jạ'i mi otho yá 'bɛfi ne bi 'ñembabi: “¿Hanja
guí 'bathʉua gatho ra pa? ¿Ha gue otho ri 'bɛfihʉ?”
7 Nu'ʉ́ bi dạdi ne bi 'ñembi: “Ngue'ạ hinto xa
'racje ra 'bɛfi.” Nura hmu bi 'ñembabi: “Nu'bʉ́
faxcahʉ ra 'bɛfi nepʉ ga ju't'ahʉ nú'ạ rí 'ñepi gui
tạhʉ.”
8 Ha nu mi yʉ ra hyadi nura hmu bi 'ñemba ra
'bɛtri: “Zohna gatho ya mɛfi, ne gatho gui ju'tuabi
maxøgue 'na pa. Ju'tuabi 'mɛt'o nú'ʉ bi yʉt'a 'mɛfa,
nepʉ 'mɛfa gui ju'tuabi nú'ʉ bi yʉt'a rá mʉdi.”
9 Ha nu mi zøhø nú'ʉ xqui yʉt'a ra 'bɛfi nzʉnga
cʉt'a nde, nu'ʉ́ bri ju'tuabi maxøgue 'na pa.
10 Ne mi zøhø nú'ʉ xqui yʉt'a ra 'bɛfi desde mi
xudi, nu'ʉ́ mi hu yá mʉi gue ma xa dạhạ ma'na
ndunthi, pe nu'ʉ́ bri ju'tuabi mahyɛgui ngu nú'ʉ
xqui yʉt'a mi nde.
11 Y nu mi hñạnga yá thạhạ, xi bi bø yá cuɛ co ra
hmu,
12 ne bi 'ñembi: “Núyʉ́ bi yʉt'a 'mɛfa ne hønsɛ 'na
ora bi mpɛfi ne gá ju'tuabi ngu nú'ạ dí tạhe, ha
nuje xi stá mpɛhe gatho ra pa co ra pahyadi.”
13 Nu'bʉ́ ra hmu bi 'ñembabi 'na de gue'ʉ:
“Xi'ague, ¿ha gue dí ø't'a 'nara nts'o'mʉi? ¿Ha gue
hindá cohʉ ra cohi gue ga ju't'a nú'ạ tạhạ 'nara
mɛmapa?

14 Hña̱xa nú'a̱ rí 'ñe'a'i y grí ma. Nuga dá ju'tuabi
núyʉ bi yʉt'a 'mɛfa ngu nú'a̱ gá ta̱ha̱ ngue'a̱ dá ne
dá øt'e njabʉ.
15 ¿Ha go ma gui hña̱gaguigue nú'a̱ ga ne ga
øt'e co ma boja̱? ¿Hanja grí hyøcuabi rá tha̱ha̱ ri
mimɛfiui ngue'a̱ nuga drá hoja̱'i con guehyʉ?”
16 Ngue'a̱ nu'ʉ dri 'bɛfa go gue'ʉ dya mʉdi, y nu'ʉ
ya mʉdi go gue'ʉ da 'mɛfa. Ndunthi da ts'ofo, pe
ts'ʉtho nú'ʉ xa thahni.

Ra Jesu bi yopa ma̱ de rá du
(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

17 Nepʉ ra Jesu bi ma pa Jerusale, ne de má 'ñu
bi 'ueque 'nambʉ nú'ʉ 'rɛt'amayoho yá nxadi pa bi
umba nt'øde ne bi 'ñembi:
18 —Pa̱hʉ gue nu xcrá tsøñhʉ Jerusale, ja ma dra
jʉni Nú'a̱ To'o bi e bi Nja̱'i, ne dra t'ɛnt'ua ja yá 'yɛ
ya nda̱ gá macja̱ ne ya xahnate de ra ley, ne nu'ʉ́
ma da hyøxa ra thai pa da tho.
19 Nepʉ ma da 'yɛnt'ua ja yá 'yɛ nuya ja̱'i hingyá
xodyo pa da 'yø'tua ra nt'eni ne da 'na'mbi, ne da
pont'i, ne ja da duni, pe rá hñupa ma da yopa nte'a̱
ma'na'qui.

Rá na̱na̱ ra Cobo ne ra Xuua bi 'yapa 'nara favo ra Jesu
(Mr. 10:35-45)

20 Nepʉ rá na̱na̱ ra Cobo ne ra Xuua yá t'ʉ ra
Sebedeo, bá 'ñoui yá t'ʉ habʉ mi 'bai ra Jesu ne bi
ndandiña̱hmu pa da 'yadi nú'a̱ mi beni da 'yadi
nú'a̱ ra 'bɛhña̱.
21 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñemba nura 'bɛhña̱:
—¿Te rá 'bɛ guí ne gui 'yadi?
Nepʉ ra 'bɛhña̱ bi da̱di bi 'ñena:

—Dí ne gue nuya yoho ma t'ʉ da hñudi con gue'e nu xcrí ndạ, 'na da hñudi ja ri 'ñɛi ha nu ma'na ja ri ngạhạ.

22 Nu'bʉ́ ra Jesu bi dạtuabi nú'ạ ra 'bɛhñạ ne bi 'ñemba ra Cobo ne ra Xuua:

—Nixi guí pạhʉ nú'ạ guí ahʉ. ¿Ha guí hanthʉ gui tsɛthʉ ya ts'othogui ngu nú'ạ ma ga tsɛtiga?

Nu'ʉ́ bi dạdi:

—Hạhạ, da za ga tsɛthe nehe.

23 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi:

—Xi majuạni ma gui thohʉ nehe ya ts'othogui ngu nú'ʉ ma ga thoguiga, pe nu'ạ guí nehʉ gue gui hñudihʉ ja ma 'ñɛi ne ja ma ngạhạ, hingo tsa ga mạngá. Numa Dada hạ, go gue'ạ tsa da mạ ne pạdi to'o ma da umbabi nuya hudi'ʉ.

24 Nu mi bạdi nú'ʉ má 'rɛt'a ya nxadi de nú'ạ te xqui 'yadi nú'ʉ má yoho ya nxadi mri ncu, nu'bʉ́ bi bø yá cuɛ'ʉ co nú'ʉ yoho mri ncu.

25 Nepʉ ra Jesu bi zofo yá nxadi ne bi 'ñembi:

—Guí pạhʉ gue nuya ndạ de ja ya hnini, nu'ʉ́ go ri dạma 'ñexasɛ pa da manda gatho ya jạ'i, nehe nuyá mfats'i'ʉ øt'e njabʉ nehe.

26 Pe nu'ahʉ oxqui njahʉbʉ. Ngue'ạ 'bʉ 'na de gue'ahʉ gui nehʉ gui ndạnguihʉ, mahyoni gui 'mɛgohʉ.

27 Ha nu'ạ tó'o ne gue go dra mʉdi de gue'ahʉ, nu'ạ́ go gue'ạ mahyoni da 'mɛgo.

28 Gui njahʉ ngu Nú'ạ To'o bi e bi Njạ'i, nú'ạ́ himbá ehe pa da 'ñe ya 'bɛgo, nu'ạ́ bá ehe pa go bi 'mɛgo, ne pa da unga rá te pa da pumba yá ts'oqui ya jạ'i.

Ra Jesu bi ˈyøthe yoho ya goda
(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

29 Y de mi bønga de Jericó ra Jesu co yá nxadi, xi
ndunthi ya ja̱ˈi bi dɛniˈʉ.
30 Y de má ˈñu mi huhni yoho ya zi goda. Ha
nu mi ˈydeˈʉ gue mi pani ra Jesu, bi mafi ne bi
ˈñembabi:
—Nuˈi Ndada, rá Tˈʉˈi ra nda̱ Davi, huegaguihe.
31 Ya ja̱ˈi bi goˈtuabi yá ne pa ya hinda sigui da
mafi hma̱ha̱. Pe nuˈʉ́ maˈna xi mi mafi ne mi ena:
—Nuˈi Ndada, rá Tˈʉˈi ra nda̱ Davi, huegaguihe.
32 Nuˈbʉ́ ra Jesu bi ˈmai ne bi ˈñembabi:
—¿Te ˈbɛ guí ne ga øˈtˈahʉ?
33 Nuˈʉ́ bi da̱di ne bi ˈñena:
—Dí ne gui xoga ma dahe, Ndada.
34 Nuˈbʉ́ ra Jesu xi bi huequiˈʉ, ne bi hñuˈtsua
yá ˈyɛ ja yá da, ne nuˈʉ́ ˈbestho bi xo yá da ne bi
hyandi. Nepʉ nuˈʉ́ bi dɛniˈa̱.

21

Ra Jesu bi yʉtˈa Jerusale
(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

1 Nu mi zøni ra Jesu co yá nxadi nuni Betfagué ja
rá ua ra tˈøhø ˈbo Olivo ya mi guetbʉ pa Jerusale,
núˈa̱ bi mɛhna yoho yá nxadi da ˈmɛtˈo,
2 ne bi ˈñembabiˈʉ:
—Rí maha pa nuna tˈʉca hnini bí jani. Ha nu xcrí
tsøñhʉni ma gui tsʉhʉni ˈnara zi burru di tha̱tni ne
dri zi rá ba̱tsi. Xcrí tsʉhʉ güi xoˈthʉ ne güi tsincahʉ
gatho yoho.
3 ˈBʉ di ˈbʉpʉ ˈna, ne da nja te da xiˈahʉ,
ˈñembabihʉ njaua: “Ra zi Hmu bí honi.” Nuˈbʉ́ nura
ja̱ˈi ˈbestho da hoˈahʉ güi tsincahʉ.

4 Gatho bi njabʉ pa bi nja ngu xqui mạnga rá
'mɛhni Ajuạ bi 'ñena:
5 Rí maha Jerusale nú'ạ ra hnini thu'mbabi nehe
gue rá thuhu Sion, ne xiphʉ ya mengu de
guehni:
"Ndi hyanthʉ bra 'ñehni ri Ndạhʉ, e da zʉ'ahʉ,
ne hingrá 'ñets'i ngue'ạ bra tøgue 'nara zi t'ʉbru rá
bạtsi 'nara burru nú'ạ ya pạ ra ndu."
6 Nu'bʉ́ yá nxadi bi ma ne bi 'yøt'a nú'ạ xqui
'bɛpabi.
7 Nepʉ bá tsimpabi nú'ạ ra zi burru mri 'ñoui rá
bạtsi. De guehni ya nxadi bi xi'tsua yá pat'i'ʉ, nepʉ
ra Jesu bi tøgue.
8 Y nura hmuntsjạ'i, 'ra mi hạnca yá pat'i pa mi
pøgue ja ra 'ñu, ha nu ma'ra mi tot'a ya 'yɛza pa mi
pøgue nehe ja ra 'ñu.
9 Ne ndunthi mri 'bɛt'o ne ndunthi mi 'bɛfa, mi
mafi'ʉ ne mi ena:
—¡Xá nsunda rá 'ñehe rá T'ʉ ra ndạ Davi! ¡Ajuạ
da jạpi núni xpá mɛhni pa da ndạ ja guecjʉ! ¡Xá
nsunda Ajuạ bí 'bʉi mahets'i!
10 Y ngu bi yʉt'a ja ra hnini Jerusale xi bi nthøxni
ya jạ'i ne mri 'ñémbabi'ʉ 'na ngu 'na:
—¿To'oni 'bʉ?
11 Nu'bʉ́ nú'ʉ to'o mi dɛni, bi dạdi ne bi 'ñena:
—Nuni go guehni ra Jesu rá 'mɛhni Ajuạ ne ra
me Nasare de Galilea.

Ra Jesu bi 'yɛnga nú'ʉ mri mpa mbo ra ndạnijạ
(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

12 Nepʉ ra Jesu bi yʉt'a ja ra ndạnijạ, ne bi 'yɛni
gatho nú'ʉ to'o mri mpa ne mri ntai, ne bi pʉnts'ua
yá mexa ya mpatabojạ, ne bi pʉnts'ua yá thuhni ya
ma domitsu.

13 Y bi 'ñembabi:
—Xa nt'ofo gue ma ngu ra ngu dega søcambeni,
pe nu'ahɨ́ xcá 'yøt'athohɨ ra ngu dega mfe.
14 Ne mi 'bɨhni 'raya goda ne ya doua ja ra
ndąniją. Nú'ɨ́ bi joni habɨ mi 'bai ra Jesu, y nu'ą́
bi 'yøthe'ɨ, ne bi ñąni.
15 Ha nuya ndą gá macją ne ya xahnate de ra ley
bi hyanda nuya dąnga t'øt'e bi 'yøt'a ra Jesu. Ne bi
'yøde nuya bątsi mi mafi ja ra ndąniją ne mi eñ'ɨ:
"¡Xá nsunda rá 'ñehe rá T'ɨ ra ndą Davi!" Nu'bɨ́
nuya ndą gá macją ne ya xahnate de ra ley xi bi
bø yá cuɛ'ɨ.
16 Ne bi xipabi ra Jesu bi 'ñembi:
—¿Ha gue hinguí øde nú'ą te mąnga nuyɨ ya
bątsi?
Nu'bɨ́ ra Jesu bi dątuabi'ɨ ne bi 'ñembi:
—Hąhą, dí øde. Xi nu'ahɨ ¿ha gue hinxcá hñe'thɨ
ja ra Mąca T'ofo habɨ ena njaua?:
Asta ya bątsi ne ya 'uɛne nú'ɨ tsɨtho,
Ajuą bi 'yøt'e pa bi xøcambeni'ą xi xá hño.
17 Nu'bɨ́ ra Jesu bi zoguini ya ndą gá macją ne ya
xahnate de ra ley, ne bi ma Betania pa ja bá oxini.

Ra Jesu bi japi bi 'yot'a 'nara 'bai gá igo (Mr. 11:12-14, 20-26)

18 Rá hyax'ą bi menga pa Jerusale, ne de má 'ñu
bi zɨ ra thuhu.
19 Y ja rá hyo ra 'ñu bi hyandi mi 'bahni 'nara 'bai
gá igo, ne bi ma pa habɨ mi 'bai pa bi hyonga 'raya
igo pa da zihmą, pe hinte mi tøgue ni 'na, hønsɛ yá
xi mi c'amtho. Nu'bɨ́ bi 'ñembabi ra 'bai gá igo:
—Hinhya'mɨ ma da nøgue ri igo.
Y 'bestho nura ora'ą bi 'yot'a nú'ą ra 'bai gá igo.

20 Y nu mi hyanda ya nxadi nú'ạ xqui nja, xi bi
'yø ne bi 'ñemba ra Jesu:
—¿Hanja 'bestho bi 'yot'a nuna 'bai gá igo?
21 Ra Jesu bi dạtuabi ne bi 'ñembi:
—Xi majuạni dí xi'ahʉ, 'bʉ xi gri pɛ'tshʉ ndunthi
ra jamfri ne hingri dʉhʉhʉ, nu'bʉ́ da za gui 'yøthʉ
ya t'øt'e ngu núna dá øt'e. Nehe da za gui 'ñemfʉ
nuna ra t'øhø da mponi rí ma pa ja ra ndehe, ne da
mponi.
22 Gatho nú'ạ gui 'yadihʉ ne guí camfrihʉ, gatho
da za gui hñạñhʉ.

Ra Jesu bi t'ambabi te ma nsɛqui mi hạ
(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)

23 Nepʉ ra Jesu bi yʉt'a ma'na'qui ja ra ndạnijạ
Jerusale, ne bi nxahnate. Y nura ora mi xahnate,
bi joni habʉ mi 'bai'ạ yá ndạxjua ndạ ya xodyo ne
ya ndạ gá macjạ, ne bi 'yambabi:
—¿To'o rá 'mɛhni'i pa gui 'yøt'a nuya ya t'øt'eya?
¿To'o bi 'ra'a nsɛqui pa gui 'yøt'a njabʉ?
24 Nu'bʉ́ ra Jesu bi dạdi ne bi 'ñembabi'ʉ:
—Nequi ma ga ø't'ahʉ 'nara nt'ani. Nu'bʉ gui
xicjʉ, nequi ga xi'ahʉ to'o rá 'mɛhnigui pa dí øt'a
njaua.
25 Xi nú'ạ ra sistehe mi øt'a ra Xuua Xi'tsate, xi'ạ
¿to'o go bá pɛhn'ạ, Ajuạ o ya jạ'i?
Nu'bʉ́ nu'ʉ́ bi mʉdi bi 'ñámbasɛ'ʉ ne mri 'ñémbabi:
—¿Te ga thạtuahʉbya? Nu'bʉ ga emfʉ gue Ajuạ
go bá pɛhni, nu'bʉ́ nu'ạ́ da 'ñengaguihʉ: "Nu'bʉ́
¿hanja hingá camfrihʉ nú'ạ mi mạñ'ạ?"
26 Ha nu'bʉ xi ga emfʉ gue ra Xuua go bá pɛhna
ya jạ'i, nu'bʉ́ nu'ʉ́ da nja te da 'yøtcahʉ, ngue'ạ
gatho'ʉ beni gue ra Xuua go mrá 'mɛhni Ajuạ.

27 Nu'bɨ́ ya ndạ gá macjạ ne ya ndạxjua ndạ bi
dạtuabi ra Jesu ne bi 'ñembi:
—Hindí pạhe.
Nu'bɨ́ ra Jesu bi 'ñembabi:
—Nequi hinga xi'ahɨ to'o bá pɛncagui pa dí øt'a
nuya ya t'øt'e.

Ra 'bede de yoho ya t'ɨ bi 'bɛhna 'bɛfi

28 Nepɨ ra Jesu bi yopa 'ñembabi ya ndạ gá macjạ:
—¿Te guí nuhmạguehɨ? 'Nara 'ñøhø mi pɛ'tsa
yoho yá t'ɨ, ne bi 'ñemba 'na de gue'ɨ: "Rí ma ra
'bɛfibya ja ra uạ'obxi."
29 Nu'bɨ́ nura t'ɨ'ạ bi dạdi ne bi 'ñena: "Hina,
papá, hinga ma." Pe 'mɛfa bi ntsø'msɛ ne bi ma ra
'bɛfi.
30 Nepɨ ra dada bi 'ñembabi nú'ạ ma'na rá t'ɨ: "Rí
ma ra 'bɛfibya ja ra uạ'obxi." "Hạhạ, papá, ga ma",
bi 'ñembi. Pe nixi himbi ma.
31 Hangue de ri yoho ya t'ɨ, ¿nda'ạ gue'ạ bi 'øtua
nú'ạ bi 'bɛpabi rá dada?
Bi dạdi ya ndạ gá macjạ ne bi 'ñena:
—Nú'ạ ra t'ɨ bi mɛhna rá mɨdi.
Nu'bɨ́ ra Jesu bi 'ñembabi'ɨ:
—Xi majuạni dí xi'ahɨ gue ya dạga 'øt'ats'oqui
ne ya ts'ojạ'i go gue'ɨ ri 'bɛt'o que gue'ahɨ pa da
yɨt'a ja rá hmanda Ajuạ.
32 Ngue'ạ ra Xuua Xi'tsate bi 'ñehe bi 'ñu't'ahɨ
ra hñojạ'i, pe nu'ahɨ́ hingá ne gá camfrihɨ nú'ạ bi
mạñ'ạ. Pe nuya dạga 'øt'ats'oqui ne ya ts'ojạ'i,
nu'ɨ́ hạ, bi gamfri nú'ạ bi mạnga ra Xuua ne bi
ñobri'ɨ. Pe nu'ahɨ́ masque gá hyanthɨ bi ñobri'ɨ,
pe hingá ne gá ñobrihɨ y nixi gá camfrihɨ nú'ạ bi
mạñ'ạ.

Ra 'bede de ya ts'omɛfi
(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

33 Nepʉ ra Jesu bi yopa 'ñemba ya ndạ gá macjạ:

—'Yøhʉ ma'na ra 'bede ma ga xi'ahʉ: Mi 'bʉ 'nara 'ñøhø xi mi pɛ'tsa ndunthi ya hai, y nuya hai'ʉ ja bi gạxni ndunthi ya obxi ne bi guts'i. Nepʉ ja bi hyocni yoho ya ngu, 'na pa habʉ da thɛ'ma ra ngui gá obxi, ha nu'ạ ma'na pa ra dø'ma huạhi.

Y nepʉ bi umba hñandi yá uạ'obxi 'rayá mɛfi. Nepʉ nu'ạ́ bi ma yabʉ.

34 Ha nu mi nja ra nthʉqui, nura me uạ'obxi bi mɛhna 'rayá 'bɛgo pa da c'ạ'tsa ya hyanthuạhi pa da hñạnga nú'ạ made mri 'ñepabi.

35 Pe nú'ʉ ya hyanthuạhi bi gʉmpa yá 'bɛgo ra me uạ'obxi, 'na bi na'mbabi, nu ma'na bi hyo, ha nu ma'na bi tɛdo.

36 Nepʉ rá ño'qui, ra me uạ'obxi bi mɛhna ma'na ndunthi yá 'bɛgo, pe nehe'ʉ bri jabʉ ngu bi t'ø'tuabi nú'ʉ yá mʉdi.

37 Rá ngạts'i ra me uạ'obxi bi mɛhnasɛ rá t'ʉ ne bi 'ñena: "Numa t'ʉ hạ, ma da t'øte."

38 Pe nu mi hyanda ya hyanthuạhi nura t'ʉ, nu'ʉ́ bi 'ñémbi 'na ngu 'na: "Nuni go guehni ma da ts'ocuabi ya hai. Maha ga hohʉ pa go ga cohʉ nuya hai."

39 Nu'bʉ́ ya hyanthuạhi bi gʉ ra t'ʉ ne bi gʉqui de ra uạ'obxi, ne bi hyo.

40 Xi nura me uạ'obxi, ¿te ma da 'yø'tuabi nú'ʉ ya hyanthuạhi nu sta yopa mengui ja rá hai?

41 Nu'bʉ́ ya ndạ gá macjạ bi dạdi ne bi 'ñena:

—Ra me uạ'obxi hinda hueca nuya ts'ojạ'i. Ma da hyo'ʉ, y nuya uạ'obxi ma da umba hñandi ma'ra

yá mɛfi. Ne nu'ʉ́ ha̱, ma da umba ra me ua̱'obxi made nú'a̱ rí 'ñepabi.

42 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi ya nda̱ gá macja̱:

—Ha gue hinxcá hñe'thʉ ja ra Ma̱ca T'ofo nú'a̱ mi ma̱nga rá 'mɛhni Ajua̱ ma'mɛt'o ne bi 'ñena:

Nú'a̱ ra do bi føthma̱bʉ 'na lado nuya hyøngu,
nubya gue'a̱ ra mʉdi do de rá nija̱ Ajua̱.
Y nusɛ'a̱ go bi mɛgui nura do'a̱ pa da hyø rá nija̱,
ne dí hanthʉ gue xi rá nsunda nú'a̱ bi 'yøt'e.

43 Hangue dí xi'ahʉ gue ma da tha̱n'ahʉ nú'a̱ ra ts'ɛdi guí pɛ'tshʉ pa gui cʉthma̱hʉ ja rá hmanda Ajua̱, ne ma go da t'umbabi ma'ra ya ja̱'i nú'ʉ to'o ma da 'yø'tua nú'a̱ da 'bɛpabi Ajua̱.

44 Nu'a̱ tó'o da fe'tsa nura do'a̱ da cuent'ua yá ndo'yo, y nu'a̱ tó'o da zɛ'mi da qu'ɛ'ti.

45 Y nu mi 'yøde ya nda̱ gá macja̱ ne ya fariseo nuya ya noyaya, nu'ʉ́ bi unga nguɛnda gue go mi sipabi'ʉ.

46 Hangue nu'ʉ́ mi ne da gʉhma̱ ra Jesu, pe mi tsu ya ja̱'i ngue'a̱ nuya ja̱'i mi beni gue ra Jesu go 'nará 'mɛhni Ajua̱.

22

Ra 'bede de ra ntha̱ti

1 Ra Jesu bi yopa zofo ya nda̱ gá macja̱ ne ya nda̱xjua nda̱, ne bi xipa ma'na ra 'bede, ne bi 'ñembi:

2 —Ra Nda̱ de mahets'i ma ga hyɛcuahʉ ngu 'nara nda̱ bi 'yøt'a 'nara ngo ngue'a̱ bi ntha̱ta rá t'ʉ.

3 Bi mɛhna yá 'bɛgo pa da tsi nú'ʉ mi thø'mi da 'mʉ ja ra ngo. Pe nu'ʉ́ himbi ne bi 'mʉhni.

4 Nepʉ nú'ą̱ ra ndą̱ bi mɛhna ma'na'qui ma'ra yá
'bɛgo ne bi 'ñembi: "Bá xiphʉ nú'ʉ to'o dí tø'mhe
gue ya stá hñocje, ne ya stá hohe ya ndą̱mfri ne
ma'ra ya hnoca mbo'oni. Ya gatho xa nthoqui,
'ñemfʉ da 'ñehe ra ngo."
5 Pe nú'ʉ to'o mi thø'mi hingo bi jamasu nú'ą̱ bi
xipa nuya 'mɛhni, 'na bi mada ra 'bɛfi ja yá huą̱hi,
ha nu ma'na bi ma da nu rá 'bɛfi ja ra hnini,
6 ha nu ma'ra bi gʉmpa yá 'mɛhni ra ndą̱, bi
na'mbi nepʉ bi hyo.
7 Ha nu mi bą̱di ra ndą̱ nú'ą̱ te xqui t'ø'tuabi yá
'mɛhni, xi bi bø rá cuɛ. Hangue nu'ą́ bi mɛhna yá
soldado pa bi hyo nú'ʉ ya hyote, nepʉ bi ts'ą̱'tuabi
yá hnini'ʉ.
8 Nepʉ ra ndą̱ bi 'ñembabi yá 'bɛgo: "Ya ja gatho
pa ra ngo, pe nú'ʉ to'o ndí tø'mi himbi ne bi 'ñehe,
bi nts'oc'baha.
9 Hangue nubyá grí maha ja ya dą̱'ñu, ne bá tsihʉ
gatho nú'ʉ gui tsʉhʉbʉ."
10 Nu'bʉ́ bi ma ya 'bɛgo bá munts'a gatho nú'ʉ bi
zʉdi ja ya 'ñu, ya ts'o'mʉi ne ya hoją̱'i. Njabʉ bi ñuxa
nura dą̱nga ngu habʉ bi nja ra ngo.
11 Nu'bʉ́ ra ndą̱ bi yʉt'a mbo habʉ mi ja ra ngo
pa bi zɛngua nú'ʉ xqui zøhø. Ne bi hyanda 'na mi
'bʉhni nú'ą̱ hinxqui hye ra he dega ngo.
12 Hangue nu'ą́ bi 'ñembabi: "Amigo, ¿hanja gá
cʉt'iua hingá he nú'ą̱ ra he dega ngo?" Pe nu'ą́
hinte bi dą̱di.
13 Nu'bʉ́ ra ndą̱ bi 'ñembabi yá 'bɛgo: "Thą̱'tuahʉ
yá ua ne yá 'yɛ nuna ją̱'i, ne bá føthʉbʉ møte ja ra
'bɛxuui pa ja dí nzonini ne ja dí gustri yá ts'i."
14 Nu mi uadi ra Jesu bi metuabi ra 'bede'ʉ bi
'ñembi:

—Ngue'ạ ndunthi da ts'ofo, pe ts'ʉtho nú'ʉ xa thahni.

Ra Jesu bi mạ de ra bojạ nú'ạ adi ya ndạ de ya hnini
(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

15 Nu'bʉ́ nu mi 'yøde ya fariseo nuya noyaya, nu'ʉ́ bi njʉqui pa bi mạmbi hanja da za da xaxa ra Jesu dega noya.

16 Nu'bʉ́ bi mɛhna yá mfats'i'ʉ mahyɛgui co 'rayá mfats'i ra ndạ Erode pa bá ø'tua 'nara nt'ani ne bi 'ñembi:

—Xahnate, dí pạhe gue nu'i guí mạnga nú'ạ majuạni, ne guí udi xi xá hño rá noya Ajuạ, ne hinto guí tsu, nixi guí huahna ya jạ'i.

17 Hangue dá e ga an'ahe te guí xicje, ¿ha gue xá hño ga juthe nú'ạ ra bojạ adi ra ndạ Cesa, o hina?

18 Pe ra Jesu bi bạtuatho yá ts'omfeni'ʉ, hangue bi 'ñembi:

—Nu'ahʉ́ 'nagyá yohmihʉ, ¿pa te guí xaxcahʉ?

19 'Ñutcahʉua nú'ạ ra bojạ adi ra ndạ Cesa.

Nu'bʉ́ nu'ʉ́ bi 'ñutuabi nú'ạ ra bojạ mi adi.

20 Ha ra Jesu bi hyandi bi 'ñembabi:

—¿To'o rá c'oi núna huxcua ja ra bojạ, ne te rá 'bɛ mạngua?

21 Ha nu'ʉ́ bi dạdi ne bi 'ñena:

—Rá c'oi ra ndạ Cesa.

Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi:

—Umfʉ ra ndạ Cesa nú'ạ rí 'ñepabi'ạ, y nehe umfʉ Ajuạ nú'ạ rí 'ñepabi.

22 Nu mi 'yøde njabʉ'ʉ, xi bi 'yø nts'ɛdi. Nepʉ bi zohni ra Jesu, bi ma'ʉ.

Ya saduceo bi 'yamba ra Jesu de rá ñoho ra te
(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

23 Nú'ą ra pa'ą, bi zøhø habʉ mi 'bʉ ra Jesu 'raya
saduceo nú'ʉ mi camfri gue hinda yopa nte nú'ʉ
xa du. Nu'ʉ́ bi 'yambabi ra Jesu ne bi 'ñembi:
24 —Xahnate, ra Moise bi mą gue 'bʉ 'nara 'ñøhø
da du ne hinda zogui ni 'nará bątsi, nu'bʉ́ 'na de
gue nú'ʉ yá cu nú'ą ra 'ñøhø bi du da nthątui nú'ą
ra 'bɛhñą bi gohi sɛhɛ pa da pøtua rá 'bai ndu rá cu,
ne da mɛ'tsua ya bątsi pa da thu'mbabi rá thuhu
ndu rá cu.
25 Nuje dá pąhe yoto ya 'ñøhø mri ncu, nu'ą rá
mʉdi bi nthąti pe 'mɛfa bi du, ne himbi zocuabi
ni 'nara bątsi. Nepʉ 'mɛfa nurá 'bɛhñą bi nthątui
'nará cu ndu rá dąme.
26 Nehe bi du nú'ą rá ñoho ra 'ñøhø, nehe nú'ą
rá hñu, ne bi njabʉ gatho nú'ʉ yoto ya 'ñøhø
bi nthątui 'nadra 'bɛhñą, ne 'mɛfa bi uadi bi du
'rama'na gatho nú'ʉ yoto.
27 Y rá ngąts'i bi du ra 'bɛhñą nehe.
28 Nu'bʉ́ xi sta yopa nte gatho nú'ʉ xa du, ¿to'o xi
majuąni drá 'bɛhñą nú'ą ra 'bɛhñą bi nthątui gatho
nú'ʉ yoto ya 'ñøhø mri ncu?
29 Nu'bʉ́ ra Jesu bi dątuabi ne bi 'ñembi:
—Xi xá nts'o ri mfenihʉ ngue'ą hinguí pąhʉ ra
Mąca T'ofo nixi rá ts'ɛdi Ajuą.
30 Ngue'ą nura pa da yopa nte nú'ʉ xa du, ya
hinda ma da nthąti ya ją'i, ngue'ą nu'ʉ́ ma da nja
ngu ya ɛnxɛ nú'ʉ bí 'bʉi mahets'i.
31 Pe de nú'ą rá ñoho ra 'mʉi, ¿ha gue hinxcá
hñe'thʉ nú'ą bi mąnga Ajuą ne bi 'ñena?:
32 "Nuga go rá Ajuągui ra Abrá, ne ra Isaac, ne ra
Cobo." Ajuą go gue'ą ra Ajuą de nú'ʉ te, hingue de

nú'ʉ xa du. Hangue ra Abrá ne ra Isaac ne ra Cobo
bí te ja rá thandi Ajuạ.
33 Ne nu mi 'yøde ya jạ'i nurá nt'utuate ra Jesu,
xi bi 'yø.

Ra hmanda nú'ạ ma'na ra dạngui
(Mr. 12:28-34)

34 Nu mi bạdi ya fariseo gue ra Jesu xqui go'tua
yá ne ya saduceo, nu'bʉ́ bi munts'i'ʉ pa da nu te da
'øt'e.
35 Nepʉ 'na de gue'ʉ mrá xahnate de ra ley bi ma
bá xaxa ra Jesu, bi 'yø'tua 'nara nt'ani ne bi 'ñembi:
36 —Xahnate, ¿nda'ạ gue'ạ ra hmanda ma'na ra
dạngui de gatho nú'ʉ ya hmanda huxa ja ra ley?
37 Ha ra Jesu bi dạdi ne bi 'ñembi:
—"Mạdi Ajuạ ri Hmu con gatho ri mʉi, con gatho
ri ts'ɛdi, ne con gatho ri mfeni."
38 Nuna go guehna xi ra dạngui ne ra mʉdi
hmanda.
39 Y nurá ñoho ra hmanda ngut'atho, nú'ạ ena
gui mạdi ri miqu'eiui ne gui su ngu grí nsu sɛhɛ.
40 Ne gatho nú'ạ bi mạnga ra Moise ja ra ley, ne
nú'ạ bi mạnga ma'ra yá 'mɛhni Ajuạ, ne nuya yoho
ya dạnga hmanda, go ri 'natho.

¿Ha gue ra Cristo go rá t'ʉ ra ndạ Davi?
(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

41 De mi 'bʉhnitho ya fariseo, ra Jesu bi 'yø'tuabi
'nara nt'ani nehe,
42 ne bi 'ñembabi:
—Xi'ahʉ, ¿te xi guí mạñhʉ de ra Cristo rá 'mɛhni
Ajuạ nú'ạ ma da ndạ? ¿To'o guí emfʉ gue rá t'ʉ'ạ?
Ya fariseo bi dạdi ne bi 'ñena:
—Rá t'ʉ ra ndạ Davi.

43 Nepʉ ra Jesu bi 'ñembabi'ʉ:
—Nu'bʉ́ ¿hanja ra Davi po rá ts'ɛdi ra Mạ̱ca Ndạ̱hi bi mạ̱ gue ra Cristo go gue'ạ̱ rá Hmu? Ngue'ạ̱ ra Davi bi 'ñena:
44 Ajuạ̱ ra Dada bi 'ñembabi ma zi Hmu:
"Bá ehe gui hñudiua ja ma 'ñɛi
asta hinga tsiñ'a'i gatho ri ncontra pa da gohi'ʉ de
njа'ti ri ua."
45 Ha nu'bʉ go drá t'ʉhmạ̱ ra Davi nura Cristo, nu'bʉ́ ¿hanja bi 'ñenga ra Davi gue go rá Hmu?
46 Nu'bʉ́ ya fariseo himbi za te bi dạ̱di, y desde ra pa'ạ̱ ya ni 'na de gue'ʉ himbi za bi 'yø'tua ma'ra ya nt'ani ra Jesu.

23

Ra Jesu bi mạ̱ de yá ts'o'bɛfi ya fariseo ne ya xahnate de ra ley
(Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

1 Nepʉ ra Jesu bi zofo yá nxadi ne ra hmuntsjạ̱'i ne bi 'ñembabi:
2 —Nubya ya fariseo ne ya xahnate de ra ley u't'a'ihʉ te rí bøni da mạ̱nga ra ley nú'ạ̱ bi 'yofo ra Moise.
3 Hangue gatho nú'ạ̱ da xi'ahʉ'ʉ 'yøt'ehʉ, ne ostí ma da zabi'ihʉ gui 'yøthʉ. Pe nehe oxqui tɛnbahʉ yá ts'o'bɛfi'ʉ. Nu'ạ̱ udi'ʉ gue'ạ̱ xá hño, pe nu'ʉ́ hingo øt'e nú'ạ̱ udi'ʉ.
4 Nu'ʉ́ tutua ya jạ̱'i ya 'bats'i xi xá hñʉ, pe nu'ʉ́ ni ts'ʉ yá mfats'i.
5 Nu'ʉ́ øt'a yá 'bɛfi ja yá thandi ya jạ̱'i pa da pønga yá hmi, asta cueta ya t'ofo ja yá de ne tsʉta ya pants'a xifri ja yá 'yɛ y ja xa nt'ofoni 'raya xɛni de

ra Mạca T'ofo, ne nuyá he ma'na xá ma de yá he ma'ra ya jạ'i pe yá nt'ets'itho.

6 Nu'ʉ́ de ja 'nara ngo ri ho da hñudi ja ya mʉdi hudi pa da ñuni, ne ri ho da hñudi ja ya hoga hudi nuni ja yá nijạ pa da t'e'tsua yá nsu.

7 Nu'ʉ́ ri ho dra zɛnjua ja ra tai co ndunthi ra t'equ'ei, ne ri ho da t'embabi gue go gue'ʉ xi ya hoga xahnate.

8 Pe nu'ahʉ́ oxqui hohʉ to'o da 'ñe'ts'a ri nsuhʉ da 'ñeñ'ahʉ gue go gyá xahnatehʉ, ngue'ạ gatho'ihʉ grí ncuhʉ, ne 'natho ri xahnatehʉ 'bʉi, y nú'ạ́ go gue'ạ ra Cristo nú'ạ to'o bá pɛhna Ajuạ pa da ndạ.

9 Y nixi nú'ʉ to'o xahn'a'ihʉ nuua ja ra ximhai, oxqui emfʉ gue go gue'ʉ ri dadahʉ, ngue'ạ 'natho ri Dadahʉ 'bʉi, y nú'ạ́ go gue'ạ bí 'bʉi mahets'i.

10 Y nixi oxqui ma gui hohʉ da t'eñ'ahʉ gue go gyá ndạhʉ, ngue'ạ 'natho ri ndạhʉ 'bʉi, y nú'ạ́ go gue'ạ ra Cristo nú'ạ to'o bá pɛhna Ajuạ pa da ndạ.

11 'Bʉ 'na de gue'ahʉ da ne to'o da ndạngui, mahyoni go gue'ạ dri 'bɛgohʉ.

12 Ngue'ạ nu'ạ tó'o ri 'ñexasɛbya, 'mɛfa da ua rá nt'ets'i, pe nu'ạ tó'o hingrá 'ñets'ibya, 'mɛfa go ma da t'e'tsua rá nsu ja rá thandi Ajuạ.

13 ¡Nú'ahʉ xahnatehʉ de ra ley ne nú'ahʉ gyá fariseohʉ, 'nagyá yohmihʉ, huecate'ihʉ ngue'ạ ma xi dra castiga'ihʉ! Xcá co'thʉ ra gosthi pa hinto da yʉt'a ja rá hmanda Ajuạ, nixi guí cʉthʉ, ha nixi guí hophʉ to'o da yʉt'i.

14 ¡Nú'ahʉ xahnatehʉ de ra ley ne nú'ahʉ gyá fariseohʉ, huecate'ihʉ ngue'ạ ma xi dra castiga'ihʉ! Xi grí xadihmạhʉ ja ri nijạhʉ ja yá

thandi ya jạ'i 'ñena hinte guí øthʉ, pe 'nagyá yohmihʉ ngue'ạ guí hạnbahʉ yá ngu ya 'bɛnte viuda, hangue Ajuạ ma'na ma da castiga'ihʉ.

15 ¡Nú'ahʉ xahnatehʉ de ra ley ne nú'ahʉ gyá fariseohʉ, 'nagyá yohmihʉ, huecate'ihʉ ngue'ạ ma xi dra castiga'ihʉ! Nu'ahʉ grí mahʉua grí mahʉni guí hoñhʉ ya jạ'i pa gui 'ñutuabihʉ nú'ạ ri jamfrihʉ, y nu'bʉ ya bi gamfri'ihʉ, nu'bʉ́ ma'na guí ts'ocuahʉ yá mfeni, ne ma'na ya gá 'yɛnthʉ ja ra nidu ngu nú'ạ habʉ grí maha nehe.

16 ¡Nu'ahʉ́ guí ne gui 'ñuhmạhʉ ra 'ñu, pe nixi guí pạhʉ habʉ grí maha nehe, huecate'ihʉ ngue'ạ ma xi dra castiga'ihʉ! Ngue'ạ guí eñhʉ gue 'bʉ 'nara jạ'i da jura po ra nijạ, hinte ri muui nú'ạ bi jura. Pe 'bʉ da jura po ra oro nú'ạ ja mbo ra nijạ, nu'bʉ́ hạ, guí eñhʉ gue ri muui nú'ạ bi jura.

17 ¡'Nagyá 'bɛmfenihʉ, ya xcá 'bɛhʉ ra 'ñu! ¿Nda'ạ ma'na ri muui, ra nijạ o nú'ạ ra oro ja mbo ra nijạ? Ra nijạ gue'ạ ma'na ri muui, ngue'ạ ja xra jạpini ra oro.

18 Nehe guí eñhʉ gue 'bʉ to'o da jura po ra ata hinte ri muui nú'ạ bi jura. Pe nu'bʉ da jura por nú'ạ ra 'baha xa thuxa ja ra ata, nu'bʉ́ hạ guí eñhʉ gue ri muui nú'ạ bi jura.

19 ¡'Nagyá 'bɛmfenihʉ, ya ma'na xcá 'bɛhʉ ra 'ñu! ¿Nda'ạ ma'na ri muui, ra ata o nú'ạ ra 'baha xa thuxni ja ra ata? Ra ata gue'ạ ma'na ri muui ngue'ạ ja bri jạpini nú'ạ ra 'baha'ạ.

20 Hangue nu'ạ tó'o ri jura po ra ata, hingue hønsɛ po ra ata ri jura, nehe ri jura po gatho nú'ạ ra 'baha xa thuxni nehe.

21 Ne nu'ạ tó'o ri jura po ra nijạ, hingue hønsɛ po ra nijạ ri jura, nehe ri jura po Ajuạ ngue'ạ nu'ạ́ ja

'bʉhni'ạ.
22 Nu'ạ tó'o ri jura po mahets'i, hingue hønsɛ po
mahets'i ri jura, nehe ri jura po rá hudi Ajuạ ne por
guesɛ Ajuạ ngue'ạ go gue'ạ rá hudi'ạ.
23 ¡Nú'ahʉ xahnatehʉ de ra ley ne nú'ahʉ gyá
fariseohʉ, 'nagyá yohmihʉ, huecate'ihʉ ngue'ạ ma
xi dra castiga'ihʉ! Nu'ahʉ́ guí 'uecjʉ 'rɛt'a de ra
bɛxo pa Ajuạ de nú'ạ guí tạhʉ 'bʉ guí pahʉ ra
zi xạc'ri, o ra zi ani, o ra zi cominu. Pe hingo
guí øthʉ nú'ạ ma'na mahyoni ngu mạnga ra ley,
hinguí udihʉ ra hoga'mʉi, nixi otho ri nthecatehʉ,
ne hinguí øthʉ nú'ạ guí mạñhʉ.
24 Nu'ahʉ́ guí ne gui 'ñuhmạhʉ ra 'ñu, pe nixi guí
pạhʉ habʉ grí maha nehe. Nu'ahʉ́ guí njahʉ ngu
'nara jạ'i nú'ạ faxa ra t'afi pa hinda tho ya t'ʉca
zu'ue, pe sta zi, tut'atho ya dạnga zu'ue, y nixi bi
za te 'bɛ bi dut'i.
25 ¡Nú'ahʉ xahnatehʉ de ra ley ne nú'ahʉ gyá
fariseohʉ, 'nagyá yohmihʉ, huecate'ihʉ ngue'ạ ma
xi dra castiga'ihʉ! Guí njahʉ ngu ra xʉt'a vaso ne
ra xʉt'a manza, xʉqui hønsɛ de thi ha nu de mbo xi
rá nts'o. Njabʉ mbo ri mfenihʉ nehe hinxá nt'axi
ngue'ạ gyá ndustehʉ ne gyá ts'o'yohʉ.
26 'Nagyá godahʉ. Hyɛhʉbʉ 'mɛt'o ya ts'omfeni
pa njabʉ strá nt'axi'ihʉ ne pa da za gui 'yøthʉ nú'ạ
xá hño.
27 ¡Nú'ahʉ xahnatehʉ de ra ley ne nú'ahʉ gyá
fariseohʉ, 'nagyá yohmihʉ, huecate'ihʉ ngue'ạ ma
xi dra castiga'ihʉ! Guí njahʉ ngu ya pantyo xi xá
nt'axi de thi ne ri hnequi mahotho, pe mbo xi rá
dạma nts'o.
28 Hangue nu'ahʉ́ guí njahʉbʉ nehe ngue'ạ guí
'ñet'a hojạ'ihʉ pe guí beñhʉ ya ts'omfeni ne gyá

yohmihʉ.

29 ¡Nú'ahʉ xahnatehʉ de ra ley ne nú'ahʉ gyá
fariseohʉ, 'nagyá yohmihʉ, huecate'ihʉ ngue'ą̱ ma
xi dra castiga'ihʉ! Guí jamasubihʉ yá pantyo nú'ʉ
yá 'mɛhni Ajuą̱ xa du, ne guí cą̱thʉ mahotho nuyá
pantyo nu ma'ra ya hoją̱'i xa du.
30 Ne guí eñhʉ: "Nu'bʉ ya gra 'bʉhmą̱he nuya
pa'ʉ, nu'bʉ́ hinstá faxhe ndu ma xitahe pa xa
hyopa nú'ʉ yá 'mɛhni Ajuą̱."
31 Hangue nu'ahʉ́ guí mą̱nsɛhʉ gue go gue'a'ihʉ
gyá t'ʉhʉ de nú'ʉ to'o bi hyopa yá 'mɛhni Ajuą̱.
32 Hangue nú'ą̱ hingo bi juata ndu ri xitahʉ, ma
go gui juadi gui 'yøthʉbya.
33 ¡Nu'ahʉ́ guí njahʉ ngu ya qu'eñą̱, hingui ma
gui c'othʉ de ya dą̱nga ʉgui nú'ʉ ma gui thohʉ ja
ra nidu!
34 Ma ga pɛhn'ahʉ ma'ra ya 'mɛhni ne ma'ra ya
bą̱mhyą̱ ne ma'ra ya xahnate. 'Ra de gue'ʉ ma gui
hyohʉ, nu ma'ra ma gui tsʉthʉ ja ra pont'i, ha nu
ma'ra ma gui na'mbabihʉ ja ri nijąhʉ, ne hinhyabʉ
ma gui hophʉ da 'mʉi'ʉ.
35 Y njabʉ ma go gui juthʉ nehe de nú'ʉ ya hoją̱'i
xa tho, bi mʉdi co ra Abé asta ra Sacaría nú'ą̱ mrá
t'ʉ ra Berequía. Nura Sacaría go gue'ą̱ gá hyohʉ
mbo ri nijąhʉ guetbʉ ja ra ata.
36 Xi majuą̱ni dí xi'ahʉ gue nu'ahʉ́ ma go gui
tuxhʉ gatho nuya thaiya.

Ra Jesu bi du rá mʉi po ya me Jerusale (Lc. 13:34-35)

37 Nu'ahʉ me Jerusale, guí tɛdohʉ ne guí hophʉ
yá 'mɛhni Ajuą̱ nú'ʉ bí pɛhn'ahʉ. ¡Hangu ya i'qui

dá ne ga munts'ahmạ'ihʉ ngu 'nara zi øni huixa yá zi t'ʉ'ni, pe nu'ahʉ́ hingá nehʉ!

38 Nu'bʉ́ nuri nguhʉ ma da gosɛ.

39 Ngue'ạ dí xi'ahʉ gue ya hingui ma gui yopa hyandgaguihʉ asta hinga yopa pengui. Nu'bʉ́ hạ, nu'ahʉ́ ma gui 'ñeñhʉ: "Xá nsunda nú'ạ to'o bá pɛhna Ajuạ pa da ndạ ja guecjʉ."

24

Ra Jesu bi mạ gue da nhuata ra ndạnijạ
(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)

1 Nepʉ ra Jesu bøni de ra ndạnijạ, ne ya mi 'ba'ñu'ạ yá nxadi bi e bi zʉdi pa bi 'ñutuabi gatho nuya ngu de ra ndạnijạ.

2 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi'ʉ:

—Xi majuạni dí xi'ahʉ, gatho nuya nguyʉ ma da nhuati ne hinda ma da gohi ni 'nara do mañạ co ma'na rá midoui.

Ya nt'udi ante rá uadi ra ximhai
(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

3 De guehni bi ma ra Jesu co yá nxadi pa ja ra t'øhø 'bo Olivo, ne ja bá huhni ra Jesu. Nepʉ bi joni yá nxadi pa bi 'yamba sɛhɛ'ạ ne bi 'ñembi:

—Dí ne xi gui xicje ha'mʉ ma da nja nú'ạ gá mạ, ne te ma nt'udi ma ga hanthe pa ga pạhe gue ya ma gui yopa penguiua ma'na'qui, ne pa ga pạhe ha'mʉ rá uadi ra ximhai.

4 Nu'bʉ́ ra Jesu bi dạtuabi ne bi 'ñembi:

—Jamasuhʉ oto sti ma da hya'ahʉ.

5 Ngue'ạ ma da 'ñehe ndunthi nú'ʉ to'o di ñạ de ma thuhu ne di eñ'ʉ: "Nugui go drá Cristo bá pɛncagui Ajuạ pa ga ndạ." Y njabʉ ma da hyat'a ndunthi ya jạ'i.

6 Nehe ma gui 'yødehʉ da hmạ de ya tuhni nú'ʉ
ya ja, ne nú'ʉ hingui jatho. Pe nu'ahʉ́ osti ma da du
ri mʉihʉ, ngue'ạ pɛ'tsi te da njabʉ. Pe hingo gue'ạ
rá uadi ra ximhai ngue'ạ ri 'bɛtho ma'ra te da nja.
7 Ngue'ạ ma da ntuhna ya hnini co ma'ra ya
hnini. Ma da nja ra dạnga thuhu ne ya dạnga
hñeni, ne ma da nja ya mbimhai habʉraza.
8 Y gatho nuya dumʉiya, guehya ya mʉdi ʉgui.
9 Nú'ʉ hingyá gamfri ma da gʉ'ahʉ da nap'ahʉ
o da hyo'ahʉ, ne toraza da ʉtsa'ihʉ ngue'ạ xcá
camfriguihʉ.
10 Ha nuya pa'ʉ ndunthi ma da 'bɛdi yá jamfri,
ne ma da 'ñʉtsa 'na ngu ma'na, ne ndunthi ma da
da yá miqu'eiui.
11 Y ma da 'mʉ ndunthi ya hyate bạdi, da 'ñena
gue go xuá mɛhna Ajuạ, ne ma da hyat'a ndunthi
ya jạ'i.
12 Ndunthi ya jạ'i ma da 'bɛdi ra hmạte ngue'ạ
ma'na xi ma da ndạngui ra ts'oqui gatho ja ra
ximhai.
13 Pe nu'ạ tó'o hinda 'uegue de Ajuạ, nú'ạ́ go
gue'ạ ma da mpøhø.
14 Ma da nt'øde ra noya gue ra Ndạ de mahets'i
ma da 'ñehe pa da ndạ. Nuná ma da nt'øde ja gatho
rá ngʉni ra ximhai pa njabʉ da 'yøde gatho ya jạ'i
de gatho ya hnini. Nepʉ de gue'ạ ja dí uadi ra
ximhai.
15 Ra Dañe nú'ạ mrá 'mɛhni Ajuạ bi 'yofo de
nú'ạ ra ts'ot'øt'e ma da nja mbo ja ra ndạnijạ de
Jerusale pa da nts'onga ra ndạnijạ. —Nu'ạ tó'o
da hñe'ta nuna t'ofonạ mahyoni da bạdi xá hño te
mạ.— Ha nu xcrí hyanthʉ da t'øt'a njabʉ mbo ra
ndạnijạ, nu'bʉ́ njabʉ gui pạhʉ gue ya bi zø ra ora.

16 Nu'bʉ́ nu'ahʉ me Judeahʉ, ma gui 'bathʉ grí
maha ja ya t'øhø.
17 Y 'bʉ gri 'yohʉ ja rá patio ri nguhʉ, oxqui ma
gui cʉthʉ 'mɛt'o pa te gui hña̱xhʉ, ngue'a̱ mahyoni
gui da̱ma maha.
18 'Bʉ gri 'yohʉ ra 'bɛfi ja ya hua̱hi, oxqui penjʉ
ja ri nguhʉ pa gui hña̱xa ri hehʉ.
19 Huecazite nú'ʉ ya 'bɛhña̱ di da'thi ne dya nzʉ
nuya pa'ʉ.
20 'Yaphʉ Ajua̱ gue nú'a̱ ra pa xcrí 'bathʉ, hindi
ta ya tsɛ nixi dra pa dega tsaya.
21 Ngue'a̱ nuya pa'ʉ ma da nja ndunthi ya
ts'othogui nú'ʉ hinhya'mʉ xa hnequi desde bi
mʉdi ra ximhai, ne nixi hinda ma da yopa nja
ma'na'qui.
22 Ajua̱ ma da 'øt'e pa hinda njabʉ ndunthi ya
pa, ngue'a̱ nu'bʉ da njabʉ ndunthi ya pa, nu'bʉ́
da du gatho. Pe po rá ngue ya gamfri, Ajua̱ ma
da 'øt'e pa da thogui 'bestho nú'ʉ ya pa dega
ts'othogui.

23 Nu'bʉ 'na to'o da 'ñeñ'ahʉ gue nuua ja 'bʉcua
ra Cristo nú'a̱ bá pɛhna Ajua̱ pa da nda̱, o bí 'bʉi
ringuehni, oxqui ma gui camfribihʉ.
24 Ngue'a̱ ma da 'mʉi 'raya ja̱'i da 'ñena gue go di
gue'ʉ ra Cristo nú'a̱ bá pɛhna Ajua̱ pa da nda̱, ne
ma da 'mʉ ma'ra ya hyate ba̱di. Nú'ʉ́ ma da 'ñudi
ndunthi ya da̱nga nt'udi ne da 'øt'a ya t'øt'e 'ñena
xi majua̱ni pa da hyat'a ya ja̱'i, ne da nehma̱'ʉ da
hyat'a ya gamfri nehe.
25 Ya stá 'bɛt'o'ihʉ ra noya de nú'a̱ ma da nja,
hangue ostí ma da tha'ahʉ.
26 Hangue 'bʉ da t'eñ'ahʉ gue ra Cristo bí 'bʉi

ja ra mbonthi, oxqui ma gui mahani. O 'bʉ da t'eñ'ahʉ: “Ndi bá ehʉ ja 'bʉcua mbo ra ngu”, oxqui ma gui camfribihʉ.

27 Ngue'ạ nurá yo'ñehe Nú'ạ To'o bi e bi Njạ'i xcrá thạmfrihʉ da dạma zøhø ne da hnequi gatho ja ra ximhai nja ngu 'nara huɛi ri yot'a mbøxhyadi ne asta yʉhyadi.

28 Nuya pa'ʉ ma da nja ngu ya pada ri munts'i habʉ 'bɛni nú'ạ te xa du.

Ra Jesu bi mạ hanja ma da yopa mengui ja ra ximhai
(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

29 Ngu da thogui nuya pa'ʉ dega ts'othogui, 'bestho ma da 'mɛxuui ra hyadi, ne ra zạnạ hinda ma da yot'i. Ya tsø ma da dagui de mahets'i, y mahets'i ma da huạt'i nts'ɛdi.

30 Nepʉ ma da hnequi 'nara nt'udi nuni mahets'i de rá yo'ñehe Nú'ạ To'o bi e bi Njạ'i, ne gatho ya jạ'i de ra ximhai ma da nzoni nu stí hyandi da zøhø, nu sta 'ñehe ja 'nara guui con gatho rá ts'ɛdi ne co rá nsunda pa da e da ndạ.

31 Ma da nt'øde 'nara trompeta, nepʉ Nú'ạ To'o bi e bi Njạ'i ma da mɛhna yá ɛnxɛ gatho ja rá ngʉni ra ximhai pa da munts'a gatho nú'ʉ xa huahni'ạ.

32 'Yøhʉ nuna ra 'bede de ra igo: Nu xcrí hyanthʉ gue ya ja yá 'roho ne ya ja yá xi, nu'bʉ́ gui pạhʉ gue ya ma da zøhø ya pa dega pahyadi.

33 Hangue nu xcrí hyanthʉ da nja gatho ngu nú'ạ dí xi'ahʉ, pạhʉ gue Nú'ạ To'o bi e bi Njạ'i ya ma dua yopa pengui.

34 Xi majuạni dí xi'ahʉ gue gatho nuya ma da mʉdi da nja ante da du nuya jạ'i 'bʉibya ja ra ximhai.
35 Mahets'i ne ra ximhai ma da uadi da thogui, pe numa noya hinhya'mʉ da uadi, ma da nja pa nzạntho.
36 Ni 'na hinto pạdi ra pa nixi ra ora nurá yo'ñehe Nú'ạ To'o bi e bi Njạ'i, nixi nú'ạ́, nixi ya ɛnxɛ bí 'bʉ mahets'i hingui pạdi, hønsɛ ma Dada hạ, go pạdi ha'mʉ da 'ñehe.
37 Ha nu sta yopa 'ñehe Nú'ạ To'o bi e bi Njạ'i, ma da nja ngu nú'ʉ ya pa de ra Noé.
38 Nuya pa'ʉ ante da ñuxa ra dehe ja ra ximhai, ya jạ'i mi ñuni mi tsithe ne mi øt'anthạti ngu xi yá nzại. Mi øt'a njabʉ asta nú'ạ ra pa bi yʉt'a ra Noé ja ra dạnga motsa nú'ạ xqui hyoqui.
39 Nepʉ mi dạmfri'ʉ bi ñuxa ra dehe ja ra ximhai ne bi jạt'i gatho nú'ʉ ya ts'ojạ'i. Ma da njabʉ nehe nú'ạ ra pa rá yo'ñehe Nú'ạ To'o bi e bi Njạ'i.
40 Nuya pa'ʉ, 'bʉ yoho ya 'ñøhø di 'yo ra 'bɛfi 'nadbʉ ja ra huạhi, sta dạmfri da ts'ixa 'na de gue'ʉ, ha nu ma'na da gohni.
41 'Bʉ yoho ya gʉni di 'bʉ 'nadbʉ, sta dạmfri da ts'ixa 'na de gue'ʉ, ha nu ma'na da gohni.
42 Hangue ndø'mhʉ, ngue'ạ hinguí pạhʉ ha'mʉ ma da zøhø ri Hmuhʉ.
43 Ya guí pạhʉ, 'bʉ 'nara me ngu di pạhmạ te ma ora da zøhø 'nara be, nu'bʉ́ hinda 'ñạhạ'ạ pa hinda hopa ra be da xocua rá ngu pa da bepabi.
44 Hangue ne'ahʉ xi da ndø'mhʉ, ngue'ạ xcrí thạmfrihʉ da zøhø Nú'ạ To'o bi e bi Njạ'i.

Ra hoga 'bɛgo ne ra ts'o'bɛgo
(Lc. 12:41-48)

45 Nu'ạ tó'o ra hoga 'bɛgo ne xi ra hojạ'i tsa da
t'ɛnt'ua rá 'yɛ rá ngu rá hmu, nehe da t'ɛnt'ua rá
'yɛ ya 'bɛgo nú'ʉ hoqui te da ts'i ora mahyoni.
46 Nu'bʉ́ xi da johya nú'ạ ra hoga 'bɛgo nu sta
zøhø rá hmu da zʉdi di øt'a ngu nú'ạ rí 'ñehe.
47 Xi majuạni dí xi'ahʉ, nura hmu'ạ ma da hñuxa
dega 'bɛtri nú'ạ ra 'bɛgo pa da supa gatho nú'ạ te
pɛ'tsi.
48 Pe xi'bʉ nura 'bɛgo'ạ da bøni dra ts'o'mʉi y da
beni gue rá hmu hinga 'bestho da dạma mengui,
49 nepʉ nu'ạ́ da mʉdi da na'mba yá mi'bɛgoui, ne
da ma da ñuniui ne da ntsiui ya tixfani.
50 Ha sta dạmfri da zøhø rá hmu nú'ạ ra ora
hindi tø'mi.
51 Nu'bʉ́ nura hmu'ạ ma xi da ncuɛ co nurá
'bɛgo'ạ, hangue da umba 'nara dạnga castigo, ne
da mɛhna habʉ 'bʉ ya yohmi pa ja dí nzonini ne ja
dí gustri yá ts'i.

25

Ra 'bede de 'rɛt'a ya nxutsi

1 Nurá yo'ñehe ra Ndạ de mahets'i ma ga
hyɛcuahʉ ngu ra 'bede de 'nara nthạti bi nja. 'Rɛt'a
ya nxutsi bi hñạxa yá ñot'i dega aceite pa bi ma bá
thạdi nú'ạ ra 'ñøhø mi ma da nthạti.
2 Ha de nú'ʉ 'rɛt'a ya nxutsi, cʉt'a xqui hñoqui co
yá ñot'i, pe nú'ʉ má cʉt'a hinxqui hñoqui.
3 Ha nú'ʉ cʉt'a hinxqui hñoqui, himbi hñạxa
ndunthi ra aceite pa da xit'a ja yá ñot'i.
4 Pe nu'ʉ má cʉt'a xqui hñoqui hạ, bi ñu'tsa yá
ñot'i co ra aceite, nehe bi hñạxa 'nara xito mi ñuts'i
pa sta thegue nú'ạ mi po ja ra ñot'i da xit'a ma'na.

5 Hinga 'me bi zøhø nú'ạ mi ma da nthạti,
hangue gatho nú'ʉ 'rɛt'a ya nxutsi bi zʉ ra t'ạhạ ne
bi 'ñạhạ.
6 Y ngu made ra xuui bi nt'øde 'nara hmafi ne bi
t'emba ya nxutsi: "¡Ya xa 'ñecua núni ma da nthạti,
bá ehʉ gui thạdihʉ!"
7 Nu'bʉ́ 'bestho bi nuhu gatho nú'ʉ 'rɛt'a ya
nxutsi ne bi mʉdi bi tsøgue yá ñot'i.
8 Ha nú'ʉ cʉt'a hinxqui hñoqui, 'bestho bi
'ñembabi nú'ʉ má cʉt'a xqui hñoqui: "Xɛcje ts'ʉ ri zi
aceitehʉ ngue'ạ ya huet'atho ma ñot'ihe."
9 Ne nú'ʉ ya nxutsi xqui hñoqui bi dạtuabi nú'ʉ
má cʉt'a ne bi 'ñembi: "Hina, hinga xɛ'ahe, xi'bʉ ga
njahebʉ ngu'ahʉ. Ma'na xá hño grí maha gui tañhʉ
habʉ bí 'ba. Bá tañhʉ pa gue'ahʉ."
10 Pe de bi ma'ʉ da danga ra aceite, nura ora'ạ
bi zøhø nú'ạ mi ma da nthạti. Nu'bʉ́ nú'ʉ cʉt'a ya
nxutsi xqui hñoqui bi mɛui ne bi yʉt'ui'ʉ mbo habʉ
mi ma da nja ra ngo dega nthạti. Nepʉ 'bestho bi
jot'a ra gosthi.
11 Ha 'mɛfa bi zøhø nú'ʉ ma'ra ya nxutsi ne bi
'ñeñ'ʉ: "¡Xogaguihe ra gosthi, zi Hmu, xogaguihe!"
12 Pe nú'ạ to'o mi ma da nthạti bi dạtuabi'ʉ ne
bi 'ñembi: "Xi majuạni dí xi'ahʉ gue hindí pạ'ahʉ
to'o'ihʉ."
13 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñena:
—Hangue nu'ahʉ hñocjʉ ne xi da ndø'mhʉ,
ngue'ạ hinguí pạhʉ te ma pa ni te ma ora ma da
zøhø Nú'ạ To'o bi e bi Njạ'i.

Ra 'bede de 'nara hmu bi zocua ra bojạ yá 'bɛgo

14 Nehe rá yo'ñehe ra Ndạ de mahets'i ma ga
hyɛcuahʉ ngu rá 'bede 'nara hmu co yá 'bɛgo. Nú'ạ

ra hmu ya mi 'ba'ñu da ma ja ma'na ra hai yabʉ, ne bi zohna 'rayá nzại 'bɛgo pa bi zocuabi rá bojạ pa da xu de da pengui.

15 'Na de gue'ʉ bi zocuabi cʉt'a 'mo, ma'na bi zocuabi yo 'mo, ha nu'ạ ma'na bi zocuabi 'na 'mo. Ngu rá ndạngui rá mfạdi cada 'na, gue'ạ rá ndunthi ra bojạ bi ts'ocuabi. nepʉ ra hmu bi gʉ rá 'ñu bi ma.

16 Nú'ạ ra 'bɛgo xqui ts'ocuabi cʉt'a 'mo, nu'ạ́ bi ma bi pʉnts'a nura bojạ'ạ ne bi dạhạ má cʉt'a 'mo.

17 Ha nu'ạ tó'o xqui ts'ocua yo 'mo mbɛxo, bi pʉnts'a nú'ạ ra bojạ'ạ, ne bi dạhạ má yo 'mo.

18 Pe nu'ạ tó'o xqui ts'ocua 'na 'mo mbɛxo, nu'ạ́ bi ma bá xei 'nara o'tsi ne bi 'yagui nú'ạ ra bojạ xqui zocuabi rá hmu.

19 Bi thogui ndunthi ya pa, nepʉ bi zøhø ra hmu bi 'ñʉt'uɛndaui yá 'bɛgo.

20 Bi zøhø 'mɛt'o nú'ạ xqui ts'ocua cʉt'a 'mo, ne bi umba rá hmu nú'ạ má cʉt'a 'mo xqui dạhạ de nú'ạ xqui ts'ocuabi, ne bi 'ñembabi: "Gá tsogagui cʉt'a 'mo, pe nubyá jaua nuna má cʉt'a 'mo stá tạhạ de nú'ạ gá tsogagui."

21 Nu'bʉ́ ra hmu bi dạdi ne bi 'ñena: "Xi xá hño ri 'bɛfi. Nu'i xi 'nagrá hoga 'bɛgo. Nubyá ma ga tsoc'a'i ma'na ndunthi ra bojạ pa gui japi da xu, ngue'ạ xi xcá pạdi xcá japi da xu nú'ạ 'na tʉi dá tsoc'a'i. Nubyá bá ehe pa ga johyahʉ."

22 'Mɛfa bi zøhø nú'ạ to'o xqui ts'ocua yo 'mo, ne bi 'ñemba rá hmu: "Gá tsogagui yo 'mo, pe nubyá jaua nuna má yo 'mo stá tạhạ de nú'ạ yo 'mo gá tsogagui."

23 Nu'bʉ́ ra hmu bi dạdi ne bi 'ñembabi: "Xi xá hño ri 'bɛfi. Nu'i xi 'nagrá hoga 'bɛgo. Nubyá ma

ga tsoc'a'i ma'na ndunthi ra boja̱ pa gui japi da xu, ngue'a̱ xi xcá pa̱di xcá japi da xu nú'a̱ 'na tʉi dá tsoc'a'i. Nubyá bá ehe pa ga johyahʉ.”

24 Pe nu mi zøhø nú'a̱ ra 'bɛgo xqui ts'ocua 'na 'mo, nu'á̱ bi 'ñembabi rá hmu: “Nuga dí pa̱di gue xi grí japa ri 'bɛgo da mpɛfi nts'ɛdi ne guí xofo habʉ hingo xcá pot'i, ne guí munts'a ra trigo habʉ hingo xcá piqui.

25 Hangue nuga dá tsu'i, xi'bʉ ga tuxa ra thai, hangue dá ma dá agui ri boja̱ ja ra hai. Pe nubyá jaua núna gá tsogagui.”

26 Bi da̱di ra hmu ne bi 'ñembabi: “Nu'i 'nagrá ts'o'mʉi ne 'nagrá da̱hñe 'bɛgo, 'bʉ guí beni gue dí xofo habʉ hingo stá pot'i ne dí munts'i habʉ hingo stá piqui,

27 nu'bʉ́ ¿ha gue himi tsa xcá nu te xcá 'øt'e pa xa xu ma boja̱ dá tsoc'a'i pa xa t'acagui rá tha̱ha̱ ma boja̱ núbya dá tsøhø?”

28 Nepʉ ra hmu bi 'ñembabi nú'ʉ to'o mi 'ñoui: “Hña̱mbabihʉ nú'a̱ ra boja̱ dá tsocuabi nuni ra da̱hñe 'bɛgo, ne umfʉ nú'a̱ to'o pɛ'tsa 'rɛt'a 'mo.

29 Ngue'a̱ nu'a̱ tó'o pɛ'tsi, ma'na ma da t'umbabi pa asta da bonguabi. Pe nu'a̱ tó'o ts'ʉtho pɛ'tsi, nu'á̱ da tha̱mbabi nú'a̱ ts'ʉ pɛ'tsi pa ya hinte da mɛ'tsi.

30 Hangue nú'a̱ ra 'bɛgo hinte rá 'bɛfi, ma'na xá hño jʉhʉ ne 'yɛnthʉ ja ra 'bɛxuui pa ja dí nzonini ne ja dí gustri yá ts'i.”

Ra Jesu ma da hña̱'mba nguɛnda ya ja̱'i de ra ximhai

31 Nu sta 'ñehe pa da nda̱ Nú'a̱ To'o bi e bi Nja̱'i, ma da 'ñoui gatho yá ɛnxɛ, ne ma da hñudi ja rá

mạca hudi con gatho rá nsunda.
32 Nuni ja ma da munts'ini gatho ya jạ'i de gatho
rá ngʉni ra ximhai, y nura Ndạ ma da 'ueca 'na ngu
'na, ngu øt'a ya ma'yo co ya zi dɛti ne ya t'ạxi.
33 Nu'ạ́ ma da 'ba'ma ja rá 'ñɛi gatho ya zi dɛti, ne
nu ja rá ngạhạ ja ma da 'bam'ni gatho ya t'ạxi.
34 Nu'bʉ́ ma da 'ñembabi nú'ʉ di 'bai ja rá 'ñɛi: "Bá
ehʉ nu'ahʉ xa jạp'ahʉ ma Dada. Ma gui cʉthʉbya
nuni mahets'i habʉ bí manda ma Dada nuni habʉ
xqui thoqui pa gue'ahʉ de ante da thoca ra ximhai.
35 Dí 'ñepi gui cʉthʉni ngue'ạ nú'bʉ mi tsʉca ra
thuhu, go gue'ahʉ gá 'racjʉ te dá tsi. Ne nú'bʉ mi
tsʉca ra nduthe, go gue'ahʉ gá 'racjʉ ra dehe dá tsi.
Ne nú'bʉ ndí ne'ñu, go gue'ahʉ gá 'racjʉ ntsaya dá
oxi.
36 Ne nú'bʉ mi otho te ga he, go gue'ahʉ gá 'racjʉ
te dá he. Ne nú'bʉ ndrí hñeni ne dá ofadi, go
gue'ahʉ gá ma gá c'ạscahʉ."
37 Nu'bʉ́ nú'ʉ to'o xa 'øt'e xá hño ma da dạdi
ne da 'ñena: "Ma zi Hmu'ihe, ¿ha'mʉ dá hant'ahe
gue mi tsʉ'a ra thuhu nepʉ dá 'ra'ahe te gá tsi? O
¿ha'mʉ dá hant'ahe gue mi tsʉ'a ra nduthe nepʉ dá
'ra'ahe ra dehe?
38 O ¿ha'mʉ dá hant'ahe gue ngrí ne'ñu nepʉ dá
'ra'ahe ntsaya gá oxi? O ¿ha'mʉ dá hant'ahe gue mi
otho te gui hye, nepʉ dá 'ra'ahe te gui hye?
39 O ¿ha'mʉ dá hant'ahe ngrí hñeni o nguí ofadi
nepʉ dá ma dá c'ạ'ts'ahe?"
40 Nu'bʉ́ ra Ndạ da dạtuabi ne da 'ñena: "Xi ma-
juạni dí xi'ahʉ gue nu'bʉ gá faxhʉ 'na de guehyʉ
ma cu hinte mri muui ja yá thandi ya jạ'i, pạhʉ gue
go guecagui gá faxcahʉ."
41 Nepʉ ra Ndạ da 'ñembabi nú'ʉ di 'bai ja rá

ngạhạ: “Nu'ahʉ 'uehʉ de gueque. Nu'ahʉ xa zʉ'ahʉ rá cuɛ Ajuạ, grí maha pa ja ra nidu habʉ zø ra tsibi pa nzạntho, nuni habʉ xa thoqui pa ra ts'ondạhi ne yá ts'o'ɛnxɛ.

42 Ngue'ạ mi tsʉca ra thuhu pe nu'ahʉ́ hingá 'racjʉ te dá tsi. Ne mi tsʉca ra nduthe pe nu'ahʉ́ hingá 'racjʉ ra dehe dá tsi.

43 Ne nú'bʉ ndí ne'ñu, nu'ahʉ́ hingá 'racjʉ ntsaya dá oxi. Ne mi otho te ga he pe nu'ahʉ́ hingá 'racjʉ te dá he. Ne nú'bʉ ndí hñeni ne ndí ofadi, nu'ahʉ́ hingá ma gá c'ạscahʉ.”

44 Nu'bʉ́ nú'ʉ ya ts'ojạ'i ma da dạdi ne ma da 'ñena: “Ma zi Hmu'i, ¿ha'mʉ dá hant'ahe mi tsʉ'a ra thuhu o ra nduthe, o ngrá ne'ñu, o bi 'ñotho te gui hye o gá hñeni o gá ofadi, nepʉ hindá fax'ahe?”

45 Nepʉ ra Ndạ da dạtuabi ne da 'ñembi: “Xi majuạni dí xi'ahʉ, nu'bʉ hingá faxhʉ 'na de nuyʉ ma zi cu hinte mri muui pa ja ri thandihʉ, pạhʉ gue go guecagui hingo gá faxcahʉ.”

46 Nu'bʉ́ nuya ts'ojạ'i ma da ma pa ja ra nidu habʉ da 'mʉi pa nzạntho. Ha nu'ʉ tó'o xa 'yøt'e xá hño ma da yʉt'a mahets'i habʉ bí ja ra te pa nzạntho.

26

Ya ndạ gá xodyo bi 'ñʉ'ti pa hanja da za da gʉ ra Jesu

(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

1 Nu mi uadi ra Jesu bi mạnga gatho nuya noyaya, bi 'ñembabi yá nxadi:

2 —Ngu guí pạhʉ gue hønsɛ yo pa ri 'bɛdi pa da t'øt'a ra ngo dega pascua, ne nuya pa'ʉ gue'bʉ ma

dra da Nú'ạ To'o bi e bi Njạ'i pa dra pont'i ne da tho.
3 Ne nura pa'ạ bi mạnga njabʉ ra Jesu, nuyá ndạxjua ndạ ya xodyo ne ya ndạ gá macjạ ne ya xahnate de ra ley, bi munts'i'ʉ ja rá ngu ra Caifá nú'ạ to'o xi mrá dạnga ndạ gá macjạ.
4 Nuni ja guehni bi 'ñʉ'ti'ʉ pa hanja da za da hyat'a ra Jesu pa da za da gʉ ne da hyo.
5 Ne bi bensɛ'ʉ bi 'ñémbi'ʉ:
—Nubyá hinga ma ga øthʉ núna dí beñhʉ ga øthʉ ngue'ạ ra ngo, pa hinda ñʉnts'a ya jạ'i.

'Nara 'bɛhñạ bi go'tsua ja rá ñạxu ra Jesu 'nara hoga ñʉni
(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

6 Ha nura Jesu mi 'bʉhni ja ra t'ʉca hnini Betania ja rá ngu ra Simu nú'ạ to'o xqui ñạni de ra lepra nú'ạ ra hñeni tsit'atho ra ngø.
7 Ha ra Jesu mi hudi ja ra mexa, ne de gue'ạ bi zønga 'nara 'bɛhñạ mi hạ 'na ngu ra zi xito xqui thoqui de 'nara hoga do rá thuhu ra alabastro, mi po 'nara dehe xi mi yʉni xá cʉhi ne xi mri muui ndunthi, ne bi go'tsua ja rá ñạxu ra Jesu nú'ạ ra dehe'ạ.
8 Ha nu mi hyanda ya nxadi nú'ạ mi øt'a nú'ạ ra 'bɛhñạ'ạ, bi bø yá cuɛ ne bi 'ñena:
—¿Hanja bri fantho nuna dehe xi rá mạdi?
9 Nuna deheni xa za xa 'ba hmạhạ, ngue'ạ ri muui ndunthi ra bojạ, ne xa t'umba hmạhạ 'nara mfats'i ya hyoya.
10 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'yøde nú'ạ mi mạñ'ʉ ne bi 'ñembabi:
—¿Hanja guí mạñhʉ njabʉ de nú'ạ bi 'yøt'a nuni ra zi 'bɛhñạ? Nuní xa 'yøt'a 'nara hño pa guequi.

11 Oguí hyøcjʉ nú'ą xa goxcagui, ngue'ą nuya hyoya ma gui 'bʉhʉ nzą̱ntho con gue'ʉ, pe nugui hingá nzą̱ntho ma ga 'bʉi con gue'ahʉ.
12 Nuní bi goxcagui nú'ą ra dehe yʉni xá cʉhi pa nu xcrá nt'agui.
13 Xi majuą̱ni dí xi'ahʉ gue habʉraza de ra ximhai da hmą̱nga ma noya, nehe da hmą̱ de nú'ą xa 'yøtcagui nuni ra zi 'bɛhñą̱ pa 'nara feni de guehni.

Ra Juda bi pa ra Jesu
(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

14 Nepʉ 'na de gue nú'ʉ 'rɛt'amayoho ya nxadi mrá thuhu ra Juda Iscariote bi ma bá c'ą̱'tsa ya ndą̱ gá macją̱,
15 y nu'ą́ bi 'ñembabi'ʉ:
—¿Hangu guí 'racjʉ pa ga da'a'ihʉ ja ri 'yɛhʉ ra Jesu?
Nu'bʉ́ 'bestho ra ora'ą̱ bi gohui'ʉ 'nara cohi, ne ya ndą̱ gá macją̱ bi umbabi ra Juda Iscariote 'natema'rɛt'a ya t'axboją̱.
16 Y desde ra pa'ą̱ ra Juda mi honi hanja da za da da ra Jesu ja yá 'yɛ'ʉ.

Ra nt'oxi nú'ą̱ bi zi ra Jesu co yá nxadi ante da du
(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

17 Nepʉ bi dat'a ya pa de 'nayá ngo ya xodyo, gue'ą̱ ra ngo de ya thuhme nsi ra nzoi. Y nú'ą̱ ra mʉdi pa de ra ngo, yá nxadi ra Jesu bi ma bá tsʉdi pa bi 'yambabi ne bi 'ñembi:
—¿Habʉ guí ne ga hocje ra hñuni dega pascua?
18 Ha ra Jesu bi dą̱tuabi ne bi 'ñembabi:

—Rí maha ja ra hnini bá c'ą'tshʉ 'nara 'ñøhø ne gui 'ñembabihʉ: “Bá pɛncahe ra Xahnate gue ga xi'ahe njaua ngu nú'ą bá mą: Ya ma da dat'a ma ora, ne pɛ'tsi te ga øthe ra hñuni dega pascua co ma nxadi ja ri ngu.”

19 Nu'bʉ́ ya nxadi bi 'øt'e ngu nú'ą xqui 'bɛpabi ra Jesu, hangue nu'ʉ́ ja bá hocni ra hñuni dega pascua.

20 Nu mi nxuui ra Jesu bi hñudi ja ra mexa con gatho nú'ʉ 'rɛt'amayoho yá nxadi.

21 Ha de mri ñuñ'ʉ, ra Jesu bi 'ñembabi'ʉ:

—Xi majuąni dí xi'ahʉ gue 'na de gue'ahʉ ma gui dagaguihʉ.

22 Nu'bʉ́ gatho yá nxadi bi du yá mʉi, ne nu'ʉ́ 'na ngu 'na bi 'yambabi ra Jesu ne bi 'ñembi:

—Ma zi Hmu'i, ¿ha gue go guecagui?

23 Y ra Jesu bi dątuabi'ʉ ne bi 'ñembabi:

—Nú'ą to'o drí ñu'mebya ja 'nadra manza, nú'ą́ go gue'ą ma da dagagui.

24 Nú'ą To'o bi e bi Nją'i ya 'yo ra 'ñu pa da t'øt'e ngu nú'ą mąnga ra Mąca T'ofo, pe huecate nú'ą ra ją'i to'o ma da da'ą. Ma'na xá hño hinxa 'mʉhmą nú'ą ra ją'i'ą.

25 Nepʉ ra Juda nú'ą to'o mi ma da da ra Jesu bi 'yambabi ne bi 'ñembi:

—Xahnate, ¿ha gue go guecagui?

Ra Jesu bi dątuabi ne bi 'ñembi:

—Hąhą, go nu'i.

26 Nura ora mri ñuni'ʉ, ra Jesu bi gʉ ra thuhme, bi 'yapa Ajuą rá Dada da jąpi, ne bi heque, nepʉ bi umbabi yá nxadi, ne bi 'ñembabi:

—Tsihʉ nuna thuhme, nuna go guehna ma ndo'yo.

27 Nepʉ bi gʉ ra vaso nú'ą̱ mi po ra vinu, ne
bi umba njamą̱di Ajuą̱ rá Dada, nepʉ bi umba yá
nxadi ne bi 'ñembi:
—Tsihʉ nuna vinu grí gathohʉ.
28 Nuna go guehna ma ji ma da mfani pa da put'a
yá ts'oqui gatho ya ją̱'i. Nehe go guehna ra señą de
ra 'ra'yo cohi.
29 Pe dí xi'ahʉ gue ya hinga ma ga yopa tsi
ma'na'qui nuna ra vinu dega obxi con gue'ahʉ
nuua ja ra ximhai. Ma ga yopa tsi ma'na ra 'ra'yo
vinu con gue'ahʉ, pe nuni mahets'i habʉ bí manda
ma Dada.

Ra Jesu bi mą̱ gue ra Pedro mi ma da gøni'ą̱
(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

30 Ha nu mi uadi bi duta 'nara ją̱hñą̱, bi ma'ʉ pa
ja ra t'øhø 'bo Olivo.
31 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi'ʉ:
—Nura nxuuibya gatho'ihʉ ma da du ri mʉihʉ
ne ma gui tsogasɛhʉua. Ngue'ą̱ Ajuą̱ ma Dada
mą̱nga njaua ja ra Mą̱ca T'ofo: “Ma ga ho ra ma'yo,
y nuyá dɛti ri su'ą̱ ma da nxani habʉraza,” njabʉ
ena.
32 Hangue nugui ma da thogagui, pe nu xcrá
yopa nte, ma ga 'bɛt'o de gue'ahʉ pa Galilea.
33 Nu'bʉ́ ra Pedro bi dą̱tuabi ne bi 'ñembi:
—Masque gatho ma'ra da 'uegue de gue'a'i, pe
nugui hinhya'mʉ ga 'uegue de gue'a'i.
34 Ra Jesu bi 'ñembabi ra Pedro:
—Xi majuą̱ni dí xi'a'i gue núbya dí nxuui ma gui
cøngagui hñu'qui ante da mafi ra me'ną̱.
35 Nu'bʉ́ ra Pedro bi dą̱di ne bi 'ñena:
—Masque ga tuui mahyɛgui pe hinhya'mʉ ga
cøñ'a'i.

Y gatho ma'ra ya nxadi bi mạ njabʉ nehe.

Ra Jesu mi apabi Ajuạ rá Dada nuni Getsemani (Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)

36 Nepʉ ra Jesu bi zøhøni co yá nxadi ja nú'ạ ra
luga rá thuhu Getsemani, ne bi 'ñembabi'ʉ:

—Cohʉua, nugui ma ga thogui má ts'ʉ ringuehni
pa ga apabi Ajuạ ma Dada.

37 Nu'bʉ́ nu'ạ́ bi zixa hñu yá nxadi, ra Pedro
ne nú'ʉ yoho yá t'ʉ ra Sebedeo, bi thogui má ts'ʉ
ringuehni. De guehni ra Jesu bi mʉdi bi ntsø'mi
ne xi bi du rá mʉi.

38 Ne bi 'ñembabi nú'ʉ hñu yá nxadi:

—Xi tu ma mʉiga asta dí ne ga tu co ra dumʉi.
Cohʉua, oxqui ạhạhʉ, ma ga aphʉ Ajuạ mahyɛgui.

39 Y ra Jesu bi thogui má ts'ʉ de habʉ bi gohi yá
nxadi, nepʉ bi mɛ rá hmi ja ra hai, ne bi 'yapa Ajuạ
rá Dada ne bi 'ñembi:

—Ma Dada'i, nu'bʉ da zahmạ, dá thoguitho
nuna ts'othogui ma ga thogui, pe nu'bʉ hina, 'yøt'e
nú'ạ go ri pahague, hingo nú'ạ go ga nega.

40 Nu'bʉ́ ra Jesu bi mengui pa habʉ xqui gohi
nú'ʉ hñu yá nxadi, ne nu'ʉ́ bi zʉdi mi ạhạ, hangue
ra Jesu bi 'ñembabi ra Pedro:

—¿Ha gue hinxa za xcá tsɛthʉ ra t'ạhạ mạdi 'na
ora mahyɛgui con guequi?

41 Nuhuhʉ ne 'yaphʉ Ajuạ pa gui tsɛthʉ ya
ts'othogui. Xi majuạni dí xi'ahʉ gue ri mfenihʉ
ja rá ts'ɛdi, pe nuri ndo'yohʉ otho rá ts'ɛdi pa gui
tsɛthʉ.

42 Ra Jesu bi menga ma'na'qui habʉ xqui 'yapa
Ajuạ rá mʉdi, ne bi 'ñena ma'na'qui njaua:

—Ma Dada'i, 'bʉ hinda za da thoguitho nú'ʉ ya ts'othogui ma ga thogui, nu'bʉ́ 'yøt'e nú'ạ go ri pahague.
43 Nepʉ ra Jesu bi yopa mengui ma'na'qui habʉ xqui zogui nú'ʉ hñu yá nxadi, ne bi zʉdi mi ạhạ ne nixi mi tsa da zøt'a yá da ngue'ạ xi mi tsɛdi ra t'ạhạ.
44 Nu'bʉ́ ra Jesu bi zoguini'ʉ ma'na'qui, ne nu'ạ́ bi yopa menga rá hñu'qui pa habʉ mi apabi Ajuạ, ne guet'ạtho ya noya bi mạ ngu nú'ʉ xqui mạñ'ạ.
45 Nepʉ bi yopa menga ma'na'qui pa habʉ xqui zogui nú'ʉ hñu yá nxadi ne bi 'ñembabi'ʉ:
—Nubyá hạ, dá zʉ ri t'ạhạhʉ ne tsayahʉ xá hño. Ya bi zø ra ora gue ya ma dra da ja yá 'yɛ ya 'yøt'ats'oqui Nú'ạ To'o bi e bi Njạ'i.
46 Nanjʉ maha, ngue'ạ ya xa 'ñepʉ nú'ạ to'o ma da dagagui.

Bri jʉ nts'ạhni ra Jesu
(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

47 Ts'a ra ora mi mạnga njabʉ ra Jesu, bi zøhø ra Juda 'na de nú'ʉ 'rɛt'amayoho ya nxadi, mbra 'ñoui ndunthi ya jạ'i, 'ra mbra hñạ ya huai ha nu ma'ra mbra hñạ ya za. Nuya jạ'i'ʉ bá pɛhna yá ndạxjua ndạ ya xodyo ne ya ndạ gá macjạ.
48 Ra Juda nú'ạ to'o xqui pa ra Jesu ya xqui umba 'nara seña nuya jạ'i ne xqui 'ñembabi:
—Nú'ạ gui hyanthʉ ga tsʉ'tsuabi rá hmi, nú'ạ́ go di gue'ạ, ne gui dạma jʉhʉ.
49 Nu'bʉ́ ra Juda bi ma bá tsʉdi ra Jesu. Nepʉ bi zɛnjua ne bi 'ñembi:
—¡Ajuạ da jạp'a'i, Xahnate!
Ne 'bestho bi zʉ'tsi.
50 Nu'bʉ́ ra Jesu bi dạtuabi ne bi 'ñembi:

—Xi'ague, ¿te rá 'bɛ xqui 'ñeque?
Nu'bʉ́ ya ja̱'i 'bestho bi gʉ ra Jesu pa bi zixa nts'a̱hni.
51 Y ngu bri jʉ ra Jesu, 'na de gue nú'ʉ mri 'ñoui'a̱ bi c'o'tsa rá mahuai ne bi hyɛcua 'nará gu 'nará 'bɛgo ra nda̱ gá macja̱.
52 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi nú'a̱ mi ha̱ ra mahuai:
—Pɛ'tsa ri huai ja rá nt'o, ngue'a̱ gatho nú'ʉ to'o hote co ra huai, co ra huai dí tho nehe.
53 Nugui da zahma̱ ga apa ma Dada dua pɛncagui ya 'motho gá ɛnxɛ, y nu'á̱ dua pɛncahma̱ 'bestho.
54 Pe nu'bʉ́, ya hinda za da nja ngu nú'a̱ ma̱nga ra Ma̱ca T'ofo nú'a̱ ena gue mahyoni ga thogui ngu nú'a̱ dí thoguibya.
55 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi ya ja̱'i:
—¿Sague drá be pa e gui jʉgaguihʉ co ya huai ne ya za? Hyastho ndí 'bʉi ja ra nija̱ pa ndí xahn'a'ihʉ ne hinhya'mʉ gá jʉgaguihʉ.
56 Pe pɛ'tsi gatho da njabʉ pa da nja ngu nú'a̱ bi ma̱nga yá 'mɛhni Ajua̱ ja ra Ma̱ca T'ofo.
Nu'bʉ́ gatho yá nxadi bi hyɛhni ra Jesu ne bi 'bat'i'ʉ.

Ra Jesu ja yá thandi ra hmunts'a nda̱ gá xodyo
(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

57 Nu'bʉ́ nú'ʉ to'o xqui gʉ ra Jesu bi zits'i pa habʉ mi 'bʉi ra da̱nga nda̱ gá macja̱ nú'a̱ mrá thuhu ra Caifá, nehe ja xqui munts'ini nuya xahnate de ra ley ne ya nda̱xjua nda̱.
58 Ha nura Pedro mi 'bɛfatho zi yabʉ mri dɛna ra Jesu, bi zøni asta ja rá patio rá ngu ra da̱nga

ndạ gá macjạ. Nuni ja bi gohni'ạ habʉ mi 'bʉi ya gʉnts'ạhni pa da hyandi'ạ te da t'ø'tua ra Jesu.

59 Ha nuya ndạ gá macjạ ne ya ndạxjua ndạ
mahyɛgui con gatho ma'ra ya ndạ gá xodyo
mi honi to'o da mạnbabi ra Jesu masque dega
nc'uamba, pa da za da tho.
60 Pe himbi za te bi ts'ʉtuabi, masque ndunthi ya
jạ'i bi gʉ'tsua ya nc'uamba.
61 Pe 'mɛfa bi 'mʉhni yoho ya c'uamba jạ'i bi
'ñena:
—Nuna 'ñøhøni bi 'ñena gue da za da yø'tuabi
rá nijạ Ajuạ ne rá hñupa da za da yopa 'ba'ma
ma'na'qui.
62 Nu'bʉ́ nura dạnga ndạ gá macjạ bi 'mai ne bi
'ñemba ra Jesu:
—¿Ha gue hinte gui thạdi? ¿Ha gue majuạni nú'ạ
hmạ de gue'i?
63 Pe ra Jesu hinte bi dạdi. Nu'bʉ́ nura dạnga ndạ
gá macjạ bi 'ñembabi:
—De rá thuhu Ajuạ nú'ạ te, xi da xicje, ¿ha gue
go gue'i grá Cristo rá T'ʉ'i Ajuạ bá pɛhn'a'i pa gui
ndạ?
64 Nu'bʉ́ ra Jesu bi dạtuabi ne bi 'ñena:
—Hạhạ go guecagui, ngu nú'ạ gá mạ. Nehe dí
xi'ahʉ gue nuya pa xa 'ñepʉ ma gui hyanthʉ Nú'ạ
To'o bi e bi Njạ'i ma da hñudi ja rá 'ñɛi Ajuạ nú'ạ
ja rá ts'ɛdi. Y nehe ma gui hyanthʉ dua ehe ja ya
guui.
65 Nu'bʉ́ nura dạnga ndạ gá macjạ bi dʉnga yá he
ngue'ạ bi beni gue ra Jesu xqui ñạma'ñʉ de Ajuạ,
ne bi 'ñena:

—Nuna 'ñøhøni ri 'ñet'a Ajuạ. ¿Te ga 'bɛphʉ ma'ra to'o da xicjʉ de guehni? Ya gá 'yøsɛhʉ nú'ạ te bi mạ.
66 ¿Te guí mạñhʉ?
Ha nu'ʉ ma'ra bi dạdi ne bi 'ñena:
—Nuní go 'nara dạnga nduthai, hangue rí 'ñepi da tho.
67 Nu'bʉ́ 'ra de gue'ʉ bi zo'tsuabi rá hmi ne bi na'mbi, ha nu ma'ra bi mɛ'ti,
68 ne bi 'ñembabi:
—Nu'i guí ena gue go gue'i grá Cristo xuá mɛhn'a'i Ajuạ pa gui ndạ. Nu'bʉ́, 'bʉ grá bạdi, xicje xạ, ¿to'o nú'ạ bi nap'a'i?

Ra Pedro bi gønga ra Jesu
(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

69 Nura ora'ạ, ra Pedro mi huhnitho ja ra patio, nepʉ 'nara nxutsi mrá 'bɛgo bi ma bá tsʉdi'ạ ne bi 'ñembabi:
—Ne'i go gue'i nguí 'ñoui ra Jesu nú'ạ ra me Galilea, ¿ha ngue hạ?
70 Ha nura Pedro bi ncøni de ja yá thandi gatho ya jạ'i mi 'bʉhni ne bi 'ñena:
—Nixi dí pạdi nú'ạ guí mạ.
71 Nepʉ nu'ạ́ ya mi pa ja ra gosthi, ne ma'na ra nxutsi mrá 'bɛgo bi hyandi'ạ ne bi 'ñembabi nú'ʉ ma'ra ya jạ'i mi 'bahni:
—Nuna dạmeni mri 'ñoui ra Jesu me Nasare nehe.
72 Nepʉ ra Pedro bi yopa ncøni ma'na'qui, ne bi jura bi 'ñena:
—Nixi stá pạdi nú'ạ ra 'ñøhø guí mạ.
73 'Mɛfa bi joni ya jạ'i habʉ mi 'bai'ạ ne bi 'ñembabi:

—Xi majuạni ne'a'i go gue'i 'na de gue'ʉ, ngue'ạ mfạta ri noya gri ñạ.
74 Nu'bʉ́ ra Pedro bi mʉdi bi jura ne bi ntsante ne bi 'ñena:
—Hindí pạ nú'ạ ra 'ñøhø guí mạñhʉ.
Y 'bestho nura ora'ạ bi mafi ra menjạ.
75 Nu'bʉ́ ra Pedro bi zo rá mfeni de nú'ạ xqui xipa ra Jesu ne xqui 'ñembi: “Nu'i ma gui cøngagui hñu'qui ante da mafi ra menjạ.” Nu'bʉ́ ra Pedro bi bøni pa thi ne xi bi nzoni con gatho rá mʉi.

27

Ra Jesu bi ts'ixa habʉ mi ja rá ts'ʉtbi ra Pilato (Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

1 Nurá hyax'ạ gatho yá ndạxjua ndạ ya xodyo ne ya ndạ gá macjạ bi gohi 'nara cohi pa hanja da za da hyo ra Jesu.
2 Nepʉ bi du'ti'ʉ pa bi zits'i bá ɛnt'ua ja rá 'yɛ ra Poncio Pilato nú'ạ to'o mrá ndạ de Judea.

Rá du ra Juda

3 Ra Juda nú'ạ to'o xqui da ra Jesu, nu mi hyandi'ạ gue ma da tho ra Jesu, xi bi du rá mʉi ne bi ma bá co'tsua yá bojạ nuya ndạ gá macjạ ne ya ndạxjua ndạ, nú'ạ 'natema'rɛt'a ya t'axbojạ xqui t'umbi.
4 Ne bi 'ñena:
—Nugui stá øt'a 'nara dạnga ts'oqui, ngue'ạ stá da 'nara 'ñøhø nú'ạ hinte tu, ma da tho, da manga rá ji.
Nepʉ nu'ʉ́ bi dạdi ne bi 'ñembi:
—¿Nu'ạ́ te go tsa ga pạcahe de gue'ạ? Nu'ạ́ go rí ma ri uɛndague.

5 Nu'bʉ́ ra Juda bi føta nú'a̱ ra boja̱ mbo ra nija̱,
nepʉ bi ma bá nzʉdisɛ dega 'yʉga pa bi nhyo sɛhɛ.
6 Nu'bʉ́ nuya nda̱ gá macja̱ bi munts'a nú'a̱ ra
boja̱'a̱ ne bi 'ñeñ'ʉ:
—Nuna boja̱na̱ hingui tsa ga ʉthʉ ja ra 'mɛ'tsboja̱
de ra nija̱, ngue'a̱ guehna 'nara njut'i de rá ji 'nara
ja̱'i.
7 Nepʉ bi go 'nara cohi gue con gue nura boja̱'a̱
da dañ'ʉ 'nara hai rá thuhu ra Hai dega Hyoca
Traste, pa ja da t'aguini ya nzøhøja̱'i.
8 Hangue asta mapaya nura hai'a̱ rá thuhu ra
Hai dega Ji.
9-10 Njabʉ bi nja ngu nú'a̱ xqui ma̱nga ra ba̱di
Jeremía bi 'ñena: "Bri jʉ nú'a̱ 'natema'rɛt'a ya
t'axboja̱ pa bi thanga 'nara hai nú'a̱ mrá mɛti 'nara
hyoca traste. Njabʉ bi 'bɛpcagui Ajua̱ ga øt'e.
Ngue'a̱ ya me Israel bi 'ñena gue nú'a̱ ra ja̱'i'a̱ da
'ba po 'natema'rɛt'a ya t'axboja̱."

Ra Jesu bi 'mai ja rá thandi ra Pilato
(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

11 Ra Jesu ya mi 'bahni ja rá thandi ra Pilato nú'a̱
to'o mrá nda̱ de Judea. Ha ra Pilato bi 'ñani, bi
'ñembabi:
—¿Ha go gue'i grá da̱nga Nda̱ de ya xodyo?
Ha ra Jesu bi da̱tuabi:
—Ha̱ha̱ go guecagui, ngu nú'a̱ gá ma̱.
12 Nepʉ ya nda̱ gá macja̱ ne ya nda̱xjua nda̱ bi
ña̱pabi ra Jesu, pe nu'á̱ hinte bi da̱di.
13 Nu'bʉ́ ra Pilato bi 'ñembabi ra Jesu:
—¿Ha hinguí øde gatho nú'a̱ te hma̱ de gue'i?
14 Pe ra Jesu hinte bi da̱tuabi. Por guehna ra
Pilato xi bi 'yø.

Ra Jesu bi sɛcuabi gue da tho
(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

15 Nú'ạ ra nzại de Judea gue ra ndạ pɛ'tsi da hyɛgui 'nara 'yofadi nú'ʉ go da huahna ya jạ'i nú'ʉ ya pa de rá ngo ra pascua.
16 Ha nuya pa'ʉ mi ofadi 'nara 'ñøhø mrá thuhu ra Barraba nú'ạ xqui t'øde ndunthi de gue'ạ ngue'ạ xi mrá ts'ojạ'i.
17 Y nu'bʉ́ nura ora bi munts'a ya jạ'i, ra Pilato bi 'yambabi'ʉ ne bi 'ñembi:
—¿To'o guí nehʉ ga hɛgui, ra Barraba o nuni ra Jesu t'embi ra Cristo ra ndạ?
18 Ngue'ạ ra Pilato mi pạdi hanja ya ndạ gá xodyo xqui zi'tsuabi ra Jesu ngue'ạ mi tsu da hñạnbabi'ạ yá nsu.
19 Ha nu de mi huhni ra Pilato ja rá hudi, nurá 'bɛhñạ bá pɛnpa ra noya ne bi 'ñembi: “Ote xqui ma gui hñøt'e de gue nú'ạ ra hoga jạ'i'ạ, ngue'ạ manxuui dá 'uipa 'nará t'i xi xá nts'o.”
20 Pe ya ndạ gá macjạ ne ya ndạxjua ndạ bi 'yʉ'ta gatho ya jạ'i pa da 'yadi'ʉ gue go da thɛgui ra Barraba, ne go da tho ra Jesu.
21 Nu'bʉ́ ra Pilato bi 'yambabi ma'na'qui ya jạ'i ne bi 'ñembi:
—¿Nda'ạ de ri yoho guí nehʉ ga hɛgui?
Nu'bʉ́ ya jạ'i bi dạdi ne bi 'ñena:
—Nura Barraba.
22 Hangue ra Pilato bi yopa 'yambabi'ʉ ne bi 'ñembi:
—Nu'bʉ́ ¿te ga øt'e co nuni ra Jesu xa thu'mbi ra Cristo ra ndạ?
Nu'bʉ́ ya jạ'i bi dạdi ne bi 'ñena:
—¡Manda da tho ja ra pont'i!

23 Nu'bʉ́ ra Pilato bi 'ñembabi'ʉ:
—¿Pe te ma ts'oqui xa 'øt'ni?
Pe nu'ʉ́ ma'na xi mi mafi nts'ɛdi mi ena:
—¡Manda da tho ja ra pont'i!
24 Nu mi hyanda ra Pilato gue ma'na 'yo mri ñʉnts'i ya ja̱'i ne himi tsa te da 'øt'e'a̱, nu'bʉ́ bi manda da tha̱mpa ts'ʉ ra dehe, ne bi nxʉ'yɛ ja yá thandi gatho ya ja̱'i, ne bi 'ñena:
—Nugui hingo ma ga tha̱di de nurá ji ma da manga nuna ra hoga 'ñøhø nu stí du. Nu'ahʉ ya go guí pa̱hʉ te ma gui tha̱dihʉ.
25 Nu'bʉ́ bi da̱di gatho ya ja̱'i ne bi 'ñena:
—¡Nuje ne gatho ma ba̱tsihe ma go ga tha̱dihe de nú'a̱ ra ji ma da mfani!
26 Nu'bʉ́ ra Pilato bi hyɛgui ra Barraba, ne bi manda bri fɛt'a ra Jesu, nepʉ bi 'yɛnt'uabi'a̱ ja yá 'yɛ yá soldado pa da hyo'ʉ.
27 Nu'bʉ́ ya soldado bi zixa ra Jesu pa habʉ mi 'bʉi ra da̱nga ts'ʉtbi, ne ja bá cot'athoni gatho ya soldado.
28 Nepʉ bi møque'ʉ ne bi hyetuabi 'nara thɛnga he.
29 Ne bi hñu'tsuabi ja rá ña̱xu 'nara corona dega 'mini xqui 'bet'e, ne bi 'yɛnt'ua ja rá 'yɛ ra 'ñɛi 'nara ts'ʉt'o. Nepʉ bi ndandiña̱hmu'ʉ ja rá thandi'a̱, ne mi ø'tuatho ra nt'eni mi embi:
—¡'Bʉi pa nza̱ntho, nu'i ri t'equ'ei rá Nda̱'i ya xodyo!
30 Nepʉ bi zots'i'ʉ ne bi hña̱mba nú'a̱ ra ts'ʉt'o mi o ja rá 'yɛ ne con gue'a̱ bi na'mba ja rá ña̱xu.
31 Nepʉ de mi uadi'ʉ bi 'yø'tua ra nt'eni ra Jesu, bi møcuabi nú'a̱ ra thɛnga he xqui hyetuabi, nepʉ

bi yopa hyetua nú'ʉ yá dutu xi mi he. Nepʉ bi zits'i'ʉ pa da pont'i ja ra pont'i pa ja dí duni.

Ra Jesu bri thøta ja ra pont'i
(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

32 Ne de má 'ñu bi nthɛui'ʉ 'nara 'ñøhø mrá thuhu ra Simu mrá me Cirene. Nepʉ nú'ą ra 'ñøhø'ą bri japi bi duxa nú'ą ra pont'i habʉ mi ma da ts'ʉta ra Jesu.

33 Njabʉ bi zøni ja ra luga rá thuhu Golgota nú'ą rí bøni da 'ñena Ñąxmadu.

34 Nuni ja bá t'umbabini ra Jesu ra vinu xqui nthąnts'i co 'nara ndąpo xi xmá nju, pe mi za gue xmá nju himbi ne bi zi.

35 Nu mi uadi ya soldado bi pont'a ra Jesu, nu'bʉ́ nu'ʉ́ bi rifabi yá dutu pa bi hñegue'ʉ. Njabʉ bi nja ngu nú'ą xqui mąnga rá 'mɛhni Ajuą nú'ą bi 'ñena: "Nú'ʉ́ bi rifagui ma dutu pa bi hñegue'ʉ."

36 Nepʉ ya soldado ja bi hñudini pa bi su ra Jesu.

37 Y xqui t'ofo ja ra pont'i mañą de ja rá ñąxu nda'ą ra ts'oqui xqui 'øt'e ngu mi mąñ'ʉ pa ja bi duni. Y nú'ą xqui t'ofoni mi mą gue nu'ą́ go ra Ndą de ya xodyo.

38 Nehe bri pont'a yoho ya be habʉ bri pont'a ra Jesu, 'na ja rá 'ñɛi, ne nú'ą ma'na ja rá ngąhą.

39 Y nú'ʉ to'o mi thoguini mi bʉt'a yá ñąxu ne mi xaxi,

40 mi embabi:

—Nú'i xcá mą gue gui yø'ta ra niją, nepʉ rá hñupa gui yopa 'ba'mi, mpøhø de gue'asɛ, ne cąi de ra pont'i 'bʉ xi majuąni go gue'i rá T'ʉ'i Ajuą.

41 Nehe ya ndạ gá macjạ ne ya xahnate de ra ley,
co ya fariseo ne ya ndạxjua ndạ mi nønga ra Jesu
ne mi 'ñémsɛ'ʉ:
42 —Ma'ra hạ, bi za bi pøhø, pe nubyani hinda za
da mpøhø sɛhɛ. Nu'bʉ go xi guehmạni yá Ndạ ya
me Israel, dá gạibya de ra pont'i pa ga camfrihʉ.
43 Nuni xa hñuxa rá jamfri ja Ajuạ, hangue dá
ñạmbya Ajuạ 'bʉ gue xi majuạni Ajuạ ri mạdi, cabo
xa xicsɛhʉni ne xa 'ñena gue go guehni rá T'ʉ Ajuạ.
44 Nehe nú'ʉ yoho ya be xcrí pont'i mahyɛgui co
ra Jesu bi xaxi'ʉ nehe.

Ra Jesu bi du
(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

45 Y ngu mi 'nɛt'yoho ra hyadi, bi mʉdi bi
'mɛxuui gatho ra ximhai ne asta mi nzʉnga hñu
nde ja bi yopa hnequi ma'na'qui.
46 Ne nura ora'ạ ra Jesu bi ñạ nts'ɛdi ne bi 'ñena:
—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —Rí bøni da 'ñena, ma
Dada'i, ma Dada'i, ¿hanja xcá hyɛgasɛua?
47 Nu'bʉ́ 'ra de gue nú'ʉ mi 'bʉhni bi 'yøde ne bi
'ñena'ʉ:
—Nuni ra 'ñøhø ma'ta ndu ra bạdi Elía.
48 Nu'bʉ́ 'na de gue nú'ʉ mi 'bʉhni 'bestho bi
nest'ihi bá hạ 'nara zi sponja ne bi pobo co ra ju'tsa
vinu. De guehni bi tøta ja 'nara ts'ʉt'o, nepʉ bi
go'tsuabi ja rá ne.
49 Pe nu ma'ra bi 'ñena:
—Tsopʉ, ma ga nuhʉ ua da zø ra Elía pa da ñạni.
50 Nu'bʉ́ bi yopa ñạ nts'ɛdi ma'na'qui ra Jesu,
nepʉ ra ora'ạ 'bestho bi du.
51 Nura ora'ạ bi xø nú'ạ ra dutu mi naxa mbo ra
ndạnijạ pa mi cot'a habʉ xi xmá nsunda, bi mʉdi

de mañą pa rí ga'ti. Ne xi bi nja 'nara mbimhai nts'ɛdi y asta bi xø ya do.
52 (Nehe bi xoxa ya nt'agui ne bi yopa nte ndunthi ya gamfri nú'ʉ ya xqui du.
53 Ne nu de ya xqui yopa nte ra Jesu, nu'bʉ́ nú'ʉ xqui bønga de ja ya nt'agui, bi 'ño ja ra hnini Jerusale habʉ bá handa ndunthi ya ją'i.)
54 Ngu bi du ra Jesu, ra ndą gá soldado ne yá mfats'i nú'ʉ mi su'ą bi za'ʉ ra mbimhai ne bi hyanda gatho nú'ʉ te bi nja, hangue xi bi ntsu'ʉ ne bi 'ñena:
—Xi majuąni nuni ra 'ñøhø go mi guehni rá T'ʉ Ajuą.
55 De zi yabʉtho mi 'bahni ndunthi ya 'bɛhñą mi handa nú'ą te bi nja. Nuya 'bɛhñą'ʉ go gue'ʉ xqui mɛpabi ra Jesu ne xqui 'ñoui de Galilea.
56 'Ra de gue'ʉ, ra Maria Magdalena, ne ra Maria nurá nąną ra Cobo ne ra Jose, ne rá nąną nú'ʉ yoho yá t'ʉ ra Sebedeo.

Ra Jesu bi t'agui
(Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

57 De ya mi ma da yʉ ra hyadi 'nará nxadi ra Jesu mrá me Arimatea mrá thuhu ra Jose ne xi mrá rico,
58 bi ma bá c'ą'tsa ra Pilato pa bi 'yapa nsɛqui da ma da 'yacuabi rá ndo'yo ra Jesu. Nu'bʉ́ ra Pilato bi manda da t'umbabi nsɛqui pa da ma da 'yagui.
59 Nu'bʉ́ ra Jose bi ma bá tumpa rá ndo'yo ra Jesu, ne bi mant'i co 'nara t'axa dutu.
60 Nepʉ bi ma bá agui ja ra nt'agui nú'ą xqui hyoqui'ą ja 'nara hñądo pa go xa nt'aguini hmąhą'ą.

Nepʉ bi got'a ra nt'agui co 'nara dạnga do, ne bi ma'ạ.
61 Ne guetbʉ ja ra nt'agui mi huhni ra Maria
Magdalena ne nú'ạ ma'na ra Maria.

Ya nsute ja rá nt'agui ra Jesu

62 Rá hyax'ạ, ya xqui thogui nú'ạ ra pa de ra
nthoqui, bi ma ya ndạ gá macjạ ne ya fariseo bá
c'ạ'tsa ra Pilato,
63 ne bi 'ñembi:
—Nú'i ma ndạ'ihe, dí beñhe gue nú'ạ ra hyate
'ñøhø nú'bʉ mi tetho bi 'ñena gue rá hñupa mi ma
da yopa nte.
64 Hangue dí nehe gui pɛhna to'o da su ra nt'agui
hñu pa, pa hinda 'ñehe yá nxadi dega xuui ne da be.
Nu'bʉ́ hạ, nuya nxadi ma da 'ñembabi ya jạ'i gue xa
yopa nte'ạ, ne ma'na strá nts'o nuna nc'uambanạ
de nú'ạ rá mʉdi.
65 Bi dạdi ra Pilato ne bi 'ñena:
—Ma ga 'ra'ahʉ ya soldado gui tsixhʉ pa gui suhʉ
xá hño ra nt'agui asta habʉ da za.
66 Nu'bʉ́ nuya ndạ gá macjạ co ya fariseo bi ma
bá su ra nt'agui ne bi hñu'tsua 'nara seyo ra do, ne
bi zohni'ʉ ya soldado pa bi su.

28

Ra Jesu bi yopa nte de ra du
(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

1 Rá hyax'ạ de ya xqui thogui ra pa dega tsaya ne
ya mi fʉdi da hyats'i de ra mʉdi pa de ra semana,
ra Maria Magdalena ne ma'na ra Maria bi ma da
c'ạ'tsa ra nt'agui.

2 Y nura ora'ą bi nja 'nara dąnga mbimhai,
ngue'ą bá cąi 'nara ɛnxɛ de mahets'i, ne ngu bi
zøhø habʉ xqui t'agui ra Jesu, bi 'yent'a nú'ą ra do
xqui jot'a ra nt'agui, nepʉ bi hñudi'ą mañą de nura
do'ą.
3 Nura ɛnxɛ'ą xi mri yot'i ngu 'nara huɛi, ne nurá
he xi xmá nt'axi ngu ra tsɛ.
4 Y nu mi hyanda ya soldado njabʉ, nu'ʉ́ bi umba
ra nhuąt'i co ra ntsu ne bi dagui bi høduı.
5 Nu'bʉ́ ra ɛnxɛ bi zofo nú'ʉ ya 'bɛhñą ne bi
'ñembi:
—Oguí tsuhʉ. Nuga dí pądi gue guí hoñhʉ ra Jesu
nú'ą bi tho ja ra pont'i.
6 Nu'ą́ ya jo'oua, ngue'ą ya bi yopa nte ngu nú'ą
xqui mąñ'ą. Bá ehʉ gui hyanthʉ habʉ mi t'agui.
7 Nepʉ grí maha 'bestho bá xiphʉ yá nxadi'ą gue
nu'ą́ ya bi yopa nte, ne nubyá ya bi 'mɛt'o'ą pa
Galilea, nuni ja ma grí hyanthʉni ma'na'qui. Pa
gue'ą dá ehe ga xi'ahʉ.
8 Nu'bʉ́ bi ma hnest'ihi nú'ʉ yoho ya Maria, ngu
ts'ʉ mi tsu y ngu ts'ʉ mi johya. Bi ma'ʉ pa bá xipa
ya nxadi nú'ą bi mąnga ra ɛnxɛ.
9 Ne nura ora mi 'yo ra 'ñu'ʉ mi dąmfri bi nthɛui
ra Jesu ne nu'ą́ bi zɛngua'ʉ. Nu'bʉ́ nu'ʉ́ bi joni habʉ
mi 'bai pa bi nsunda'ʉ, ne bi hyʉpabi yá ua.
10 Nu'bʉ́ ra Jesu bi 'ñembabi:
—Oguí tsuhʉ. Grí maha gui xiphʉ nú'ʉ ma cu da
ma pa Galilea ne ja grá nthɛ'beni'ʉ ma'na'qui.

Ya soldado bi xipabi ya ndą gá macją nú'ą xqui nja

11 De ya xqui ma nú'ʉ ya 'bɛhñą, 'ra de gue nú'ʉ
ya soldado mri su ra nt'agui bi ma pa ja ra hnini

pa bá xipa ya ndạ gá macjạ de gatho nú'ạ te xqui nja.

12 Nu'bʉ́ ya ndạ gá macjạ bi 'ñʉ'tiui ya ndạxjua ndạ pa da umbabi'ʉ ndunthi ra bojạ ya soldado pa da mạnga 'nara nc'uamba,

13 ne bi 'ñembabi'ʉ:

—Nu'ahʉ pɛ'tsi te gui mạñhʉ gue de mi nxuui gá ạhạhʉ, hangue nura ora'ạ nuyá nxadi ra Jesu bi zøhø ne bi du'tsua'ʉ rá ndo'yo.

14 Ha nu'bʉ da nja ra pa da bạdi ra ndạ de núna xa nja, odi tu ri mʉihʉ, ngue'ạ nuje go ma ga ñạhe con gue'ạ.

15 Nu'bʉ́ ya soldado bi hñạnga ra bojạ, nepʉ bi ma'ʉ bi 'yøt'e ngu nú'ạ xqui sipabi. Hangue asta mapaya nuya xodyo camfri gue xi bi njabʉ ngu nú'ạ ra nc'uamba bi mạnga ya soldado.

Ra Jesu bi umba yá 'bɛfi yá nxadi
(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

16 Nu'bʉ́ nú'ʉ 'rɛt'ama'ra ya nxadi bi ma pa Galilea nuni ja ra t'øhø habʉ xqui xipabi ra Jesu da nthɛui.

17 Y ngu bi hyant'ʉ ra Jesu xi bi nsunda, masque 'ra de gue'ʉ hints'ʉ mi camfri.

18 Nu'bʉ́ ra Jesu bi joni pa habʉ mi 'bʉi'ʉ ne bi 'ñembi:

—Gatho ra ts'ʉtbi xa t'ɛndgagui ja ma 'yɛ pa ga ndạ nuni mahets'i ne nuua ja ra ximhai.

19 Hangue grí maha bá zofohʉ gatho ya jạ'i nú'ʉ 'bʉi ja rá ngʉni ra ximhai pa dua nxadi nehe'ʉ, ne xi'tshʉ'ʉ de rá thuhu ra Dada, ne de ra T'ʉ, ne de ra Mạca Ndạhi.

20 Nehe 'ñutuabihʉ'ʉ da 'yøt'e gatho ngu nú'a̱ stá 'bɛp'a'ihʉ. Y nuga nza̱ntho ma ga 'bʉi con gue'ahʉ asta rá uadi ra ximhai. Njabʉ gue'a̱.

Ra 'Ra'yo Testamento
New Testament in Otomi, Mezquital (MX:ote:Otomi, Mezquital)

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Otomi, Mezquital

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Otomi, Mezquital

ote

Mexico

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Otomi, Mezquital

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 29 Jan 2022
c6437f19-566b-5232-8b2a-5c88e5a5622b